

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
VERSLO TEISĖS KATEDRA

SIMONA ŠARKAITĖ
(Verslo teisės specializacija)

**FINANSINIS LIZINGAS: SAMPRATA, YPATUMAI IR VIETA SUTARČIŲ TEISĖS
SISTEMOJE**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
doc. dr. Virginijus Bitė

.....

Vilnius, 2013

TURINYS

IVADAS.....	3
1. FINANSINIO LIZINGO SAMPRATA IR LIZINGO RŪŠYS.....	7
1.1. Finansinio lizingo samprata doktrinoje.....	7
1.2. Lizingo rūšys.....	9
1.3. Finansinio lizingo samprata tarptautiniuose teisės aktuose.....	13
1.4. Finansinio lizingo samprata Lietuvos Respublikos teisės aktuose.....	19
1.5. Finansinio lizingo samprata ir jos problematika Lietuvos Respublikos teismų praktikoje..	21
2. FINANSINIO LIZINGO YPATUMAI.....	24
2.1. Finansinio lizingo sutarties subjektai.....	24
2.2. Finansinio lizingo sutarties objektas	31
2.3. Finansinio lizingo sutarties šalių teisės ir pareigos bei civilinės teisinės atsakomybės aspektai.....	37
2.3.1. Finansinio lizingo sutarties šalių teisės ir pareigos.....	37
2.3.2. Finansinio lizingo sutarties šalių civilinės teisinės atsakomybės aspektai.....	45
3. FINANSINIO LIZINGO VIETA SUTARČIŲ TEISĖS SISTEMOJE.....	55
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	59
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	62
SANTRAUKA.....	67
SUMMARY.....	68

IVADAS

Temos aktualumas. Finansinį lizingą reglamentuoja Lietuvos Respublikos civilinio kodekso¹ (toliau – LR CK) 6.567 – 6.574 straipsniai. Naujasis LR CK įsigaliojo 2001 metais, todėl finansinis lizingas kaip teisės institutas pradėtas reglamentuoti neseniai. Jo samprata bei specifiskumas Lietuvos teisės doktrinoje ir teismų praktikoje nėra išsamiai atskleistas bei išnagrinėtas. Lietuvos banko asociacijos duomenimis² finansinio lizingo sutarčių skaičius auga ir tai įrodo, kad verslo subjektai greitai kintančiuose verslo ir komerciniuose santykiuose savo vykdomoje veikloje sėkmingai naudoja finansinį lizingą kaip finansavimo instrumentą. Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje ūkio subjektų verslo plėtotei reikalinga įranga įgyjama finansinio lizingo sutarčių pagalba ir tai sudaro 25 procentus sandorių rinkos, o Jungtinėse Amerikos Valstijose, kuri turi didžiausią išplėtotą lizingo rinką pasaulyje, jau 2001 m. ūkinės veiklos tobulinimui buvo išleista 230,50 milijardų eurų³. Tarptautiniu lygmeniu finansinio lizingo aktualumą bei svarbą pabrėžia Tarptautinio privatinės teisės unifikavimo instituto veikla (UNIDROIT). Šis institutas, atsižvelgdamas į nevienodą finansinio lizingo reglamentavimą skirtingose šalyse bei į finansinio lizingo sutarties naujumą bei jos poreikį finansų rinkų plėtotei, priėmė kelis tarptautinius teisės aktus, kurie reglamentuoja finansinio lizingo teisinius santykius. Taigi iškyla poreikis išanalizuoti 1988 m. gegužės 20 d. Otavos konvenciją „Dėl tarptautinio finansinio lizingo“⁴ (*Unidroit Convention on International Financial Leasing*) (toliau – 1988 m. Otavos konvencija) ir 2008 m. Pavyzdinį įstatymą dėl Lizingo teisės modelio⁵ (*UNIDROIT The model law on leasing*) (toliau – Pavyzdinis įstatymas dėl lizingo) nuostatas.

Intensyviuose besivystančiuose verslo santykiuose, sudarant įvairias civilines sutartis tarp verslo subjektų, iškyla teisinių ginčų. Pastebėtina, kad Lietuvos Respublikos teismai nagrinėdami iš sutartinių santykių kylančius teisinius ginčus sunkiai identifikuoja svarbiausius finansinio lizingo požymius bei klaidingai atriboja finansinį lizingą nuo panašių civilinių sutarčių⁶. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas dar nėra suformavęs aiškos ir vienodos teismų praktikos dėl finansinio lizingo teisinių santykių.

¹ Civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas// Žin., 2000, Nr. 74-2262.

² Lietuvos banko asociacijos internetinėje svetainėje paskelbti statistiniai duomenys apie lizingo sutarčių vertę http://www.lba.lt/go.php/lit/2011_m_/2429 (prisijungimo laikas: 2011 12 14, 18:21)

³ Boobyer Ch. Leasing and Asset finance: the comprehensive guide for practitioners, 4th ed. – London: Euromoney Books, 2003. P. 1.

⁴ UNIDROIT Convention on International Financial Leasing (Ottawa, 1988)// <http://www.unidroit.org/english/conventions/1988leasing/1988leasing-e.htm> (prisijungimo laikas: 2012 08 12, 18:25).

⁵ The Model law on Leasing (Roma, 2008)// <http://www.unidroit.org/english/documents/2008/study59a/s-59a-17-e.pdf> (prisijungimo laikas: 2012 08 12, 18:30).

⁶ 2013-01-09 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-154/2013.

Vertinanti šį reiškinį iš ekonominės pusės, atsiranda poreikis finansinį lizingą analizuoti ir iš teisinės pusės, būtent, atskleisti teisinę finansinio lizingo sutarties sampratą, specifinius bruožus ir ypatumus tiek tarptautiniuose teisės aktuose, doktrinoje, tiek Lietuvos Respublikos įstatymuose, teismų praktikoje. Svarbu išanalizuoti finansinio lizingo instituto įvairialypius aspektus sutarčių teisės sistemoje.

Iširtumas. Lietuvoje finansinis lizingas yra mažai tyrinėtas. Finansinio lizingo tematika mokslinių darbų, vadovėlių, straipsnių teisiniu aspektu yra nedaug. Galime rasti pavienių Lietuvos mokslininkų straipsnių apie finansinį lizingą. Verta paminėti G. Lisausko⁷ darbus apie finansinės nuomos sampratą, taip pat R. Juodkos⁸ mokslinį straipsnį apie finansinio lizingo reglamentavimą LR Civiliniame kodekse, taip pat svarbus doc. dr. V. Mizaro⁹ straipsnis. Be šių mokslinių straipsnių daugiau nėra atlikta išsamių mokslinių tyrimų šia tema. Galime teigti, kad gan išsamiai finansinis lizingas ištyrinėtas iš ekonominės pusės kaip finansavimo instrumentas. Verta paminėti A. Danio ir T. Milašausko¹⁰, taip pat I. Dainauskienės išsamesnius darbus lizingo tematika¹¹.

Užsienio literatūroje finansinis lizingas yra išsamiau tyrinėtas nei Lietuvoje. Šis teisinis santykis analizuotas tarptautiniu aspektu. Galima paminėti Karen B. Brown, David V. Snyder¹² mokslinių straipsnių rinkinį apie aktualiausią Tarptautinio privatinės teisės unifikavimo instituto veiklą, Chris Boobyer darbą ir kt¹³.

Problematika. Pagrindinė problema glūdi finansinio lizingo sampratoje: ar tarptautiniuose teisės aktuose įtvirtintas sampratos reglamentavimas yra tapatus suformuotai finansinio lizingo sampratai Lietuvos Respublikos teisės aktuose, teismų praktikoje.

Tyrimo objektas. Šio tyrimo objektas yra finansinio lizingo instituto reglamentavimas Lietuvos Respublikos teisėje ir Tarptautinės privatinės teisės unifikavimo instituto priimtuose tarptautiniuose dokumentuose, kurie reglamentuoja finansinį lizingą.

Tyrimo dalykas. Finansinio lizingo samprata, bruožai ir finansinio lizingo sutarčių teisinis reguliavimas, numatytas Lietuvos Respublikos ir tarptautiniuose teisės aktuose, šio instituto aiškinimas doktrinoje ir teismų praktikoje.

⁷ **Lisauskas G.** Finansinės nuomos ir tiesioginio lizingo santykis pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą // Jurisprudencija. 2003, Nr. 47 (39); **Lisauskas G.** Finansinės nuomos sąvoka pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą // Jurisprudencija. 2002, Nr. 34 (26).

⁸ **Juodka R.** Lizingo teisinių santykių reguliavimas naujajame Civiliniame kodekse. Problemos ir praktiniai klausimai // Justitia. 2000, Nr. 4-5.

⁹ **Mizaras V.** Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą // Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44);

¹⁰ **Danys A., Milašauskas T.** Lizingas – Vilnius, Lietuvos bankininkystės, draudimo ir finansų institutas, 2000.

¹¹ **Dainauskienė I.** Vadovams apie valdymą ir ekonomiką. Nr. 1: Lizingas. – Vilnius, Lietuvos informacijos institutas, 1996.

¹² **Brown K.B., Snyder D.V.** General reports of the XVIII th congress of the international academy of comparative law – London: Springer, 2012.

¹³ **Boobyer Ch.** Leasing and Asset finance: the comprehensive guide for practitioners, 4th ed. – London: Euromoney Books, 2003.

Tyrimo tikslas ir uždaviniai. Tyrimo tikslai yra išanalizuoti finansinio lizingo sampratą, atskleisti finansinio lizingo sutarties svarbiausius ypatumus, kurie lemia šios sutarties specifiškumą bei vietą sutarčių teisės sistemoje, taip pat identifikuoti Lietuvoje įtvirtinto finansinio lizingo reglamentavimo modelio trūkumus, pateikti pasiūlymus ir galimus iškeltų problemų sprendimo būdus.

Aukščiau paminėtiems tikslams pasiekti, darbe keliama šie uždaviniai:

1. Išanalizuoti finansinio lizingo sampratos suvokimą doktrinoje, jos reglamentavimą tarptautiniuose teisės aktuose, Lietuvos Respublikos teisės aktuose, teismų praktikoje.
2. Išskirti finansinio lizingo sutarties ypatybes.
3. Nustatyti finansinio lizingo sutarties vietą sutarčių teisės sistemoje bei atribojimo nuo kitų panašių civilinių sutarčių kriterijus.
4. Išanalizuoti finansinio lizingo teisinio reglamentavimo trūkumus Lietuvoje, pabandyti atskleisti priežastis ir pateikti pasiūlymus.

Tyrimo metodai. Darbe sistemiškai naudojami tiek teoriniai, tiek empiriniai tyrimo metodai. Vienas iš svarbiausių metodų, taikytų darbe, yra **teisinių dokumentų analizės metodas**.

Naudojantis šiuo metodu buvo renkami ir analizuojami tarptautiniai teisės aktai, Lietuvos Respublikos teisės aktai, vertinami teismų sprendimai. Nemažai dėmesio skirta mokslininkų ir specialistų pasisakymams.

Lyginamasis metodas buvo taikomas, siekiant palyginti doktrinoje, Lietuvoje ir tarptautiniuose teisės aktuose pateikiamą finansinio lizingo sutarčių teisinio reguliavimo mechanizmą, identifikuotas problemas ir galimus jų sprendimo būdus.

Be to, buvo naudojamas **sisteminės analizės metodas**. Šis metodas buvo naudojamas tiriant finansinio lizingo teisinius santykius kaip sudėtingą objektą. Finansinio lizingo sutartį reglamentuojančios normos analizuojamos atsižvelgiant į šių normų ryšius su kitomis LR CK ir įvairiose teisės aktuose išdėstytomis normomis.

Siekiant koncentruotai pateikti medžiagą darbe buvo naudojamas aprašomasis metodas, o rengiant išvadas ir pasiūlymus – apibendrinamasis metodas.

Tyrimo šaltiniai. Lietuvos teisinės literatūros analizė nagrinėjamu aspektu parodė, kad ji nėra gausi. Finansinio lizingo teisiniai santykiai Lietuvoje yra nauji, todėl išsamių teisinių darbų šia tema beveik nėra. Lietuvos teismų praktika taip pat negausi. Pagrindiniai šaltiniai nagrinėjant Lietuvoje įtvirtintą finansinio lizingo reglamentavimą: norminis tyrimo šaltinis – LR CK ir keletas minėtų autorių mokslinių straipsnių moksliniuose žurnaluose.

Nemažai buvo remtasi užsienio šalių literatūra¹⁴ bei tarptautiniais dokumentais, kurie reglamentuoja finansinio lizingo santykius. Pagrindiniai tarptautiniai teisės aktai – Romos tarptautinės privatinės teisės unifikavimo instituto 1988 m. Otavos konvencija ir 2008 m. Pavyzdinis įstatymas dėl lizingo. Aptarti ir kiti tarptautiniai teisės aktai.

Darbo struktūra. Šį darbą sudaro trys dalys. Šių dalių analizės pagrindu formuluojamos išvados ir pasiūlymai, taip pat pateikiamos lietuvių bei anglų kalbomis tyrimo santraukos, literatūros sąrašas, kurio pagalba išanalizuota magistro baigiamojo darbo tema.

Pirmojoje dalyje analizuota finansinio lizingo samprata doktrinoje, aktualiausiuose Tarptautinės privatinės teisės unifikavimo instituto priimtuose tarptautiniuose dokumentuose: 1988 m. Otavos konvencijoje, 2008 m. Pavyzdiame įstatyme dėl lizingo, taip pat Lietuvos Respublikos teisės aktuose bei teismų praktikoje. Šioje dalyje aptartos mokslinėje literatūroje išskiriamos finansinio lizingo formos ir rūšys.

Antroje dalyje ištirtinėti finansinio lizingo sutarties esminiai bruožai, identifikuotos jo specifinės savybės, analizuojant šios sutarties subjektus, objektą (dalyką), šalių tarpusavio teises ir pareigas, civilinę teisinę atsakomybę.

Paskutinėje dalyje aptarta finansinio lizingo vieta sutarčių teisės sistemoje palyginant ją su kitomis panašiomis civilinėmis sutartimis.

Vartojami šie sutrumpinimai:

CK	Civilinis kodeksas
LR	Lietuvos Respublika
LTSR	Lietuvos Tarybų Sąjungos Respublika
ETT	Europos Teisingumo Teismas
UNIDROIT	Tarptautinis privatinės teisės unifikavimo institutas
1988 m. Otavos konvencija	1988 m. Otavos konvencija „Dėl tarptautinio finansinio lizingo“ (UNIDROIT Convention on International Financial Leasing)
Pavyzdinis įstatymas dėl lizingo teisės modelio	2008 m. Pavyzdinis įstatymas dėl lizingo teisės modelio (UNIDROIT The model law on leasing)
Keiptauno konvencija	2001 m. lapkričio 16. Konvencija dėl tarptautinių interesų, susijusių su mobiliąja įranga (The Convention on International Interests in Mobile Equipment)
Orlaivių įrangos protokolas	Konvencijos protokolas dėl tarptautinių interesų, susijusių su mobiliąja įranga dėl su orlaivių įrangos susijusiais dalykais (The Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters specific to aircraft equipment)
Pastaba. Sąvoka „finansinis lizingas“ šiame tyrime gali būti suvokiamas kaip lizingo forma arba lizingo teisiniai santykiai. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso XXX skyriuje įstatymų leidėjas lizingą (finansinę nuomą) įtvirtino kaip vieną iš lizingo formų – <i>finansinį lizingą</i> , todėl šiame tyrime analizuojant Lietuvos teisėje įtvirtintus lizingo (finansinės nuomos) teisinius santykius bus naudojamos dvi sąvokos: <i>finansinė nuoma arba finansinis lizingas</i> .	

¹⁴ Гражданское и торговое право капиталистических государств. – Москва, Международные отношения, 1993; Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. 2-ое, исправл. – Москва: Статут, 2008; Wang Lei A Legal Anglysis of Financial Leasing// Cross-cultural Communication, 2011, Nr. 2; Mantysaari P. The law of corporate finance: General principles and EU law :Volume III: Funding, exit, takeovers – London: Springer, 2010; Hans E. Büschgen (hrsg.). Praxishandbuch Leasing. München: C. H. Beck, 1999 ir kt.

1. FINANSINIO LIZINGO SAMPRATA IR LIZINGO RŪŠYS

1.1. Finansinio lizingo samprata doktrinoje

Finansinis lizingas, kaip vienas iš patogiausių veiklos finansavimo mechanizmų, turi savo raidos ištakas, kurios lėmė finansinio lizingo sampratos susiformavimą. Ekonominis bendravimas tapo mainų turiniu, o mainų taisyklės formalizavo mainų procedūrą, nustatė jų formą, leistinas ribas, subjektus ir leistinus objektus. Taigi mainai pateko į socialinių interesų sferą ir tapo socialinio bei teisinio reguliavimo dalyku¹⁵. Finansinio lizingo teisiniai santykiai susiformavo ne seniai, bet ekonomikos mokslų tyrinėtojai, teigia, jog pirmieji šaltiniai patvirtina prielaidas, kad lizingas turi trijų tūkstančių metų istoriją. Šių mokslininkų tvirtinimu, pirmosios lizingo užuominos siekia senovės Šumerų dinastiją (III tūkst. m. pr. m. e.), Hamurabio teisyne taip pat galima rasti nuostatų (1792-1750 m. pr. m. e.), darytina prielaida, kad Justiniano kodekse (483-565 m.) buvo kodifikuotos normos, reguliuojančios lizingo santykius¹⁶. Autoriai M. I. Braginskij, V. Vitrianskij nesutinka su šia nuomone ir tvirtina, kad ekonomikos mokslų tyrinėtojai šias prielaidas suformavo neskiriant lizingo sutarties požymių bei neatribuojant lizingo sutarties nuo kitų panašių sutarčių. Mokslininkų teigimu, lizingas, kaip atskira sutartis, susiformavo XIX a. viduryje JAV, o vakarų šalyse XX a. pradžioje.

Lietuvoje iki 2001 m. visos lizingo sutartys buvo sudaromos pagal 1964 m. Civilinio kodekso 4 straipsnį¹⁷, kuris teigė, kad civilinių santykių dalyviams civilinės teisės ir pareigos, be kita ko, gali atsirasti iš įstatymuose numatytų sandorių, nors įstatymuose nenumatytų, bet jiems neprieštarujančių. Iki naujojo LR CK įsigaliojimo, tiesiogiai lizingo teisinių santykių nereguliavo joks teisės aktas. Pirmą kartą Lietuvos teisėje oficialių lizingo (finansinė nuomos) reglamentavimą įtvirtino LR CK, kuris įsigaliojo 2001 metais.

Lizingo sutarties progresas nuo naujai gimusios sutarties iki visiško išplitimo pasaulyje turėjo pereiti tam tikrus lygmenis. Įžvalgiai Tarptautinės privatinės teisės institutas pastebėjo, kad dauguma šalių, kurios yra prisijungusios prie 1988 m. Otavos konvencijos yra silpnai ekonomiškai išsivysčiusios arba dar besivystančios¹⁸. Mokslinėje literatūroje išskiriami šie finansinio lizingo plėtros lygmenys¹⁹:

1. Neegzistuojantis (ang. *non existent*) lygmuo. Šis lygmuo egzistuoja šalyse, kurių ekonomika neišvystyta ir politiškai sunaikinta (pvz., Irakas);

¹⁵ Stanislovaitis R. Komercinė teisė. 2-asis patais. ir papild. leid. – Vilnius: Eugrimas, 2005. P. 11.

¹⁶ Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. 2-ое, исправл. – Москва: Статут, 2008. P. 543.

¹⁷ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Civilinis kodeksas//Žin., 1964, Nr. 19-138.

¹⁸ Tarptautinės privatinės teisės institutas, Background to the preparation of the Unidroit model law on Leasing <http://www.unidroit.org/english/modellaws/2008leasing/background-modellaw.pdf> (prisijungimo laikas: 2012 08 11, 18:21)

¹⁹ Amembal S. P. Leasing's Evolution A Guide to Strategic Decision Making, http://www.globalleasingresource.com/articles/leasings_evolution (prisijungimo laikas: 2012 08 12, 13:42)

2. Atsirandantis, gimstantis (ang. *nascent*) lygmuo; Šis lygmuo pasižymi tuo, kad kai kuriose šalyse (pvz., Ruanda) finansinis lizingas turi tam tikras pradmenis, t.y. pradedamas naudoti kaip finansinė priemonė.

3. Besiplėtojantis (ang. *envolving*) lygmuo. Šis lygmuo šiuo metu apima Azijos šalių regioną, Lotynų Ameriką, Vidurio ir Centrinės Europos šalis, Afriką;

4. Brandus (ang. *matured*) lygmuo. Šį lygmenį šalys pasiekia, kai lizingo santykių reglamentavimas ir teisinių santykių plėtotė visiškai išsivysčiusi (pvz., šiuo metu šį lygmenį atitinka JAV, Australija, Didžioji Britanija, Vokietija, Prancūzija ir kt.).

Taigi lizingo teisinių santykių plėtotė ir išsivystymas yra skirtingas. Šiuos skirtumus lemia valstybėse esantys ekonominiai, politiniai, socialiniai aspektai, įtakojantys finansinio lizingo sampratos formavimąsi. Dėl šių priežasčių finansinio lizingo samprata, teisinis reguliavimas yra reglamentuojamas ne tik nacionaliniu lygmeniu, bet ir tarptautiniu.

Teorijoje yra įvairių nuomonių apie finansinės nuomos sampratą bei šio teisinio santykio atsiradimą. Vieni šalininkai teigia, kad finansinė nuoma yra ne kas kita kaip tam tikra nuomos rūšis (pvz., V. Vitrianskij)²⁰. Ši pozicija labiausiai grindžiama tuo, kad lizingo sutarties turinį sudaro pagrindinės nuomos sutarties šalių pareigos – lizingo davėjo pareiga perduoti daiktą sutarties terminui valdyti ir juo naudotis lizingo gavėjui ir šią pareigą atitinkanti lizingo gavėjo pareiga mokėti periodinius mokėjimus, t.y. lizingo santykiams kaip ir nuomos santykiams būdingas atlygintinas daikto valdymo ir naudojimo perleidimas²¹.

Doktrinoje galime aptikti ir kitų nuomonių – lizingo sutartis yra labiau priskirtina ne nuomai, o pirkimui – pardavimui. Šie šalininkai savo nuomonę grindžia šiais argumentais:

1. Sutarties terminas dažnai nustatomas taip, kad per nustatytą terminą lizingo dalykas ne tik naudojamas, bet ir beveik sunaudojamas;

2. Mokėjimų pagal lizingo sutartį dydis yra tolygus lizingo dalyko vertei (su palūkanomis), todėl tai panašu ne į atlygintiną naudojimą, o į atlygintiną prekės įsigijimą, t. y. lizingo sutartis priskirtina, ne sutartims, pagal kurias perduodamas daikto valdymas ir naudojimas, o sutartims, kurių pagrindu perleidžiamas daiktas kito asmens nuosavybei²².

Kiti autoriai teigia, kad finansinė nuoma yra savarankiškas (*sui generis*) trišalis sandoris ir pabrėžia šių santykių komplekso santykinį „nedalomumą“ (T. Clark, C.M. Schmitthoff)²³.

²⁰ Гражданское и торговое право капиталистических государств. – Москва, Международные отношения, 1993. P. 335.

²¹ Hans E. Büschgen (hrsg.). Praxishandbuch Leasing. München: C. H. Beck, 1999, P. 77.

²² Ten pat. P.75.

²³ Lissauskas G. Finansinės nuomos ir tiesioginio lizingo santykis pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą// Jurisprudencija. 2003, Nr. 47 (39).

G. Lisausko nuomone, pirmoji nuomonė (finansinio lizingo prigimtis iš nuomos santykių) tinkama priskiriant finansinę nuomą prie tam tikrų sutartinių santykių rūšies, antroji – nagrinėjant finansinės nuomos esmę, aiškinant nuosavybės teisės ekonomine ir teisine prasme padalijimą bei atskleidžiant lizingo davėjo finansinį interesą.

Kaip matyti doktrinoje vyrauja įvairių požiūrių dėl finansinio lizingo prigimties ir sampratos suvokimo. Kiekviena iš jų turi teigiamų ir neigiamų aspektų, todėl bandysime atskleisti finansinio lizingo sampratą tiek Lietuvos Respublikos teisėje, tiek šiuo metu aktualiuose tarptautiniuose teisės aktuose: 1988 m. Otavos konvencijoje ir 2008 m. Pavyzdiniame įstatyme dėl lizingo.

1.2. Lizingo rūšys

Praktikoje ir mokslinėje literatūroje mokslininkai išskiria įvairias lizingo rūšis. Tai lemia įvairios aplinkybės: kiekvienoje šalyje yra skirtingai suvokiamas finansinis lizingas, nevienoda teisinė bazė, taip pat skirtingas finansinio lizingo sutarties reglamentavimo teisinis lygis.

Skirtingų šalių mokslinėje literatūroje finansinio lizingo apibūdinimai gali būti skirtingi. Tačiau praktika ir doktrina išskiria dvi lizingo formas: finansinį lizingą (ang. *financial lease*) (dar vadinamą tikruoju lizingu) ir veiklos nuomą (ang. *operating lease*) (dar įvardijamas operatyviniu arba eksploataciniu lizingu)²⁴.

Finansinis lizingas. Ši lizingo sutarties rūšis pasižymi tuo, kad apima daugiau ekonominių santykių, nes šios sutarties dalyviai ne du, bet trys: sutarties dalyko pardavėjas (gamintojas), lizingo davėjas ir lizingo gavėjas²⁵. Dėl šios priežasties ši lizingo rūšis yra vadinama trišaliu lizingu²⁶. Finansinis lizingas susideda iš 4 stadijų²⁷:

1. Lizingo gavėjas pasirenka lizingo dalyko pardavėją ir lizinguojamą daiktą.
2. Lizingo gavėjas ir lizingo davėjas sudaro lizingo sutartį dėl lizinguojamo daikto.
3. Lizingo davėjas sudaro pirkimo – pardavimo sutartį su lizinguojamo daikto pardavėju dėl dalyko, kurį pasirenka lizingo gavėjas.
4. Lizingo pardavėjas perduoda lizinguojamą daiktą lizingo gavėjui.

Pagal šią sutartį išnuomoto turto terminas sutampa su visiška to daikto amortizacija. Dėl šios priežasties lizingo davėjas nebesitiki, kad lizingo davėjas pasibaigus šiai sutarčiai grąžins

²⁴ Гражданское и торговое право капиталистических государств. – Москва, Международные отношения, 1993. P. 341.

²⁵ Ten pat. P. 342.

²⁶ Brown K.B., Snyder D.V. General reports of the XVIII th congress of the international academy of comparative law – London: Springer, 2012. P. 323.

²⁷ Ten pat.

daiktą lizingo davėjui²⁸. Pasibaigus šiai sutarčiai, lizingo gavėjas įgyja teisę įsigyti lizinguojamą daiktą. Šiuo atveju, lizingo gavėjas įsipareigoja lizinguojamą dalyką išlaikyti tinkamos būklės. Lizingo sutartis garantuoja nuomojamos priemonės savininkui (lizingo davėjui) investuotų į šį turtą lėšų grąžinimą, taip pat pelno iš lizingo operacijos gavimą²⁹.

Veiklos nuoma. Šios sutarties pagrindu lizingo sutartis sudaroma trumpesniu laikotarpiu nei yra to daikto nusidėvėjimo laikotarpis. Per šį laikotarpį sumokama dalis lizingo dalyko vertės. Šioje lizingo rūšyje yra dvi šalys: lizingo davėjas, kuris yra gamintojas arba finansavimo įmonė ir lizingo gavėjas, kuris naudoja lizinguojamą daiktą³⁰. Be to, lizingo gavėjas neturi teisės įsigyti šio daikto nuosavybės teise, tačiau pasibaigus sutarties terminui, sutartis nepratęsiama, bet sudaroma naujam laikotarpiui³¹. Taip eliminuojama įgyjamoji senatis, galimybė reikšti pretenzijas dėl turto pagerinimo ir pretenduoti įsigyti nuomojamą daiktą nuosavybėn³².

Kitas aspektas – lizingo davėjas įsipareigoja lizinguojamą dalyką išlaikyti tinkamos būklės, jis prisiima riziką dėl lizinguojamo dalyko.

Veiklos nuomą įmonės naudoja dėl šių priežasčių³³:

1. Naudoti bei valdyti daiktą šia lizingo rūšimi yra pigiau nei iškart jį įsigyti nuosavybės teise.
2. Tai trumpalaikė sutartis, todėl patogų naudoti šią lizingo rūšį dažnai bei įvairiems daiktams.
3. Šios sutarties pagrindu yra patogų naudotis lizinguojamą daiktu ir rizika dėl šio daikto naudojimo tenka lizingo davėjui, kaip nuosavybės turėtoju, išskyrus, jei daiktas prarandamas ar sugadinamas dėl lizingo gavėjo neatsargaus naudojimo.
4. Lizingo davėjas prisiima atsakomybę dėl daikto išlaikymo.

Veiklos nuomos sutarties objektai – greitai senstantys įrengimai: kompiuterinė įranga, automobiliai ir kt. Pagal šią lizingo rūšį lizingo dalyką įgyja dažniausiai ne vienas konkretus lizingo gavėjas: atsižvelgiant į rinkos poreikius, jį galima perduoti naudoti daugeliui lizingo gavėjų³⁴.

²⁸ Ten pat.

²⁹ Dainauskienė I. Vadovams apie valdymą ir ekonomiką. Nr. 1: Lizingas. – Vilnius, Lietuvos informacijos institutas, 1996. P. 13.

³⁰ Mantysaari P. The law of corporate finance: General principles and EU law: Volume III: Funding, exit, takeovers – London: Springer, 2010, P.28.

³¹ Гражданское и торговое право капиталистических государств. – Москва, Международные отношения, 1993. P. P. 345.

³² Stanislovaitis R. Komercinė teisė. 2-asis patais. ir papild. leid. – Vilnius: Eugrimas, 2005. P. 209.

³³ Mantysaari P. The law of corporate finance: General principles and EU law: Volume III: Funding, exit, takeovers – London: Springer, 2010, P.28.

³⁴ Mizaras V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą // Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44). P.8.

Taip pat yra išskiriamas ir **grįžtamasis lizingas (ang. *sale and lease-back*)**. Šio lizingo esmė, kad sandoryje dalyvauja ne trys šalys, bet dvi šalys. Šioje lizingo sutartyje sutampa dvi šalys: *lizingo gavėjas ir pardavėjas*. Galima sakyti, kad tai dvišaliai santykiai: lizingo davėjas įsigyja lizinguojamą dalyką ne iš trečiojo asmens, bet iš paties lizingo gavėjo. Esant tokiai situacijai, lizinguojamo dalyko pardavėju tampa pats lizingo gavėjas, kuris tuo pačiu yra ir daikto savininkas. R. Juodka pažymi, kad šitaip lizingo gavėjas nepraranda galimybės naudotis turtu ir kartu gauna už jį pirkimo kainą³⁵.

Mokslinė literatūra išskiria **paskirstomąjį lizingą (ang. *liferaged leasing*)**³⁶. Šis lizingas pasižymi tuo, kad kai finansiniame lizinge dalyvauja trys šalys: lizingo gavėjas, lizingo davėjas ir gamintojas, kuris parduoda lizingo sutarties dalyką, šioje sutartyje gali būti dar viena šalis – bankas – kreditorius, papildantis lizingo davėjo lėšas. Sutarčių teisės praktikoje, lizingo davėjas ima banke kreditą, sudarantį 60-80 proc. pirkimo sumos, ir dalį pirkimo sumos išmoka lizingo davėjas ir kitą dalį lizingo gavėjas. Toks lėšų pasiskirstymas lėmė paskirstomojo lizingo atsiradimą, kuris atsirado pirmiausiai Jungtinių Amerikos Valstijų praktikoje³⁷.

Autoriai M. I. Braginskij ir V. V. Vitrianskij³⁸ išskiria **pilnąjį, dalinį ir grynąjį** lizingą.

Pilnasis (ang. *wet leasing*) reiškia lizingą, kai lizingo davėjas lizingo sutarties pagrindu įsipareigoja padengti visas lizinguojamo daikto aptarnavimo išlaidas (pvz., remontas, teikia paslaugas, susijusias su turto priežiūra).

Grynasis lizingas (ang. *net leasing*) reiškia lizingą, kai lizingo gavėjas įsipareigoja padengti lizinguojamo daikto aptarnavimo išlaidas. Tokiu atveju lizingo gavėjo lizingo davėjui mokamos įmokos laikomos grynosiomis, t.y. neapsunkintos papildomais mokesčiais.

Dalinis lizingas turi tiek pilnojo, tiek grynojo lizingo požymių. Šiuo atveju lizinguojamo daikto aptarnavimo išlaidos yra paskirstomos tarp lizingo gavėjo ir lizingo davėjo.

Mokslinėje literatūroje išskiriamas ir **atskirasis lizingas (leveraged leasing)**³⁹. Ši lizingo rūšis skirta, kai sudaromi didelės vertės sandoriai ir yra didelės finansinės investicijos. Šioje lizingo sutarties rūšyje finansiškai stiprios įmonės (tretieji asmenys) skiria lėšų lizingo davėjui, kuris tų lėšų pagalba finansuoja lizingo sutartyje numatytą daiktą.

Lietuvos mokslininkai finansinį lizingą skirsto įvairiai. I. Dainauskienė⁴⁰, klasifikuoja finansinį lizingą įvairiais aspektais ir klasifikavimo pagrindu išskiria šias lizingo rūšis:

³⁵ Juodka R. Lizingo teisinių santykių reguliavimas naujajame Civiliniame kodekse. Problemos ir praktiniai klausimai // Justitia. 2000, Nr. 4-5. P.32.

³⁶ Гражданское и торговое право капиталистических государств. – Москва, Международные отношения, 1993. P. 342.

³⁷ Ten pat. P. 342.

³⁸ Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. 2-ое, исправл. – Москва: Статут, 2008. P. 548-549.

³⁹ Ten pat. P. 549.

⁴⁰ Dainauskienė I. Vadovams apie valdymą ir ekonomiką. Nr. 1: Lizingas. – Vilnius, Lietuvos informacijos institutas, 1996. P. 10-13.

1. Pagal sandoryje dalyvaujančių dalyvių sudėtį:

- tiesioginis
- netiesioginis lizingas

2. Pagal nuomojamo turto rūšį:

- kilnojamąjo turto lizingas
- nekilnojamąjo turto lizingas

3. Pagal amortizacijos sąlygas ir dydį:

- visiškos amortizacijos lizingas
- dalinės amortizacijos lizingas

4. Pagal aptarnavimo sąlygas:

- grynasis lizingas
- lizingas su visišku aptarnavimu
- lizingas su daliniu aptarnavimu

5. Pagal lizingo sandoryje dalyvaujančių šalių geografinę padėtį:

- vidaus lizingas
- išorės lizingas, kuris gali dar būti importo ir eksporto lizingas

6. Pagal lizingo gavėjo atsiskaitymo su nuomotoju už naudojimąsi turtu formą:

- lizingas atsiskaitant pinigine forma
- lizingas atsiskaitant kompensacine forma
- lizingas atsiskaitant mišria forma

I. Dainauskienė išskiria doktrinoje ir praktikoje būdingiausias finansinio lizingo rūšis, t.y. finansinį lizingą, operatyvinį lizingą grįžtamąjį lizingą, lizingą pagal likutinę vertę.

Kiti autoriai⁴¹ lizingo rūšis išskiria klasifikuodami finansinį lizingą taip:

1. Pagal lizingo sandorio sudėtingumą ir sandorio dalyvius: tiesioginis lizingas, netiesioginis lizingas, sudėtingasis (grupinis lizingas).

2. Pagal papildomų paslaugų apimtį: grynasis (paprastasis lizingas), lizingas su papildomomis paslaugomis (papildomas lizingas).

3. Pagal lizingo sutarties šalių buveinių vietą: vietinis lizingas, tarptautinis lizingas.

4. Pagal lizingo objekto nuosavybės formą: privataus turto lizingas, privatizacinis lizingas.

Taigi autoriai išskiria ir finansinį lizingą, grįžtamąjį lizingą, veiklos lizingą. Taip pat lizingo rūšis skirsto pagal savitus ekonominius aspektus.

Apibendrinant, lizingas mokslinėje literatūroje bei praktikoje gali būti klasifikuojamas įvairiai: pagal lizingo šalių specifiškumą, sutartyje atliekamą vaidmenį, prisiimtų teisių ir pareigų

⁴¹ Danys A., Milašauskas T. Lizingas – Vilnius, Lietuvos bankininkystės, draudimo ir finansų institutas, 2000. P. 17-40.

mastą ir t.t. Šių klasifikavimo pagrindu išskiriamos įvairios lizingo rūšys, kurios padeda praktikoje bei doktrinoje suvokti finansinio lizingo esmę bei jo ypatumus. Pastebėtina, kad vis dėlto, mokslinėje doktrinoje išskiriamos dvi pagrindinės lizingo rūšys: finansinis lizingas ir veiklos nuoma (operatyvinis lizingas).

1.3. Finansinio lizingo samprata tarptautiniuose teisės aktuose

1980 m. Tarptautinės privatinės teisės unifikavimo institutas Romoje (UNIDROIT) parengė vieningas lizingo nuostatas, o 1988 m. gegužės 28 d. buvo priimta Otavos konvencija dėl tarptautinio finansinio lizingo. 1988 m. Otavos konvencijos preambulėje pažymima, kad konvencijos šalys supranta svarbą pašalinti teisinės kliūtis tarptautinio finansinio lizingo plėtrai ir siekia finansinio lizingo prieinamumo. Ši preambulė bei 1988 m. Otavos konvencijos nuostatos įtvirtina tarptautinio finansinio lizingo reglamentavimą⁴². Šios konvencijos nuostatos taikomos tarptautinio finansinio lizingo sutartims⁴³. Galime pažymėti, kad 1988 m. Otavos konvencijos tarptautiškumą pagrindžia 3 straipsnio nuostatos.

Tarptautinis finansinis lizingas tapo svarbi finansinė priemonė tarptautinėje rinkoje, tačiau pati 1988 m. Otavos konvencija netapo populiaria. Šiai tendencijai turi įtakos faktas, kad pats tarptautinis finansinis lizingas dar turi tobulėti ir vystytis daugumoje valstybių, taip pat šiai tendencijai turi tam tikrą poveikį šių šalių teisinėje sistemoje kylančios teisinės problemos⁴⁴.

Pagal 1988 m. Otavos konvencijos 1 straipsnį, finansinis lizingas apibrėžiamas, kaip sandoris, kurio viena šalis (lizingo davėjas) pagal kitos šalies (lizingo gavėjo) sulgytas sąlygas sudaro pirkimo – pardavimo sutartį su trečiąja šalimi (pardavėju), pagal kurią lizingo davėjas įsigyja tam tikrus įrenginius, kilnojamąjį ar nekilnojamąjį turtą, ir lizingo sutartį su lizingo gavėju, suteikiančią lizingo gavėjui naudotis tuo turtu už atlyginimą. Taip pat ši konvencija išskiria tris pagrindines šio sandorio charakteristikas:

1. Lizingo gavėjas pasirenka lizingo dalyką ir pardavėją neatsižvelgdamas į lizingo davėjo žinias ir nuomonę;
2. Lizingo davėjas įsigyja lizingo dalyką lizingo sutarties, kuri, pardavėjo žiniomis, yra arba bus sudaryta tarp lizingo davėjo ir lizingo gavėjo;
3. Lizingo mokėjimai, mokami pagal lizingo sutartį, skaičiuojami visiškai arba iš dalies atsižvelgiant į lizingo objekto nusidėvėjimą.

⁴² Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. 2-ое, исправл. – Москва: Статут, 2008. P.551.

⁴³ Brown K.B., Snyder D.V. General reports of the XVIII th congress of the international academy of comparative law – London, Springer, 2012. P. 325.

⁴⁴ Wang Lei A Legal Anglysis of Financial Leasing// Cross-cultural Communication, 2011, Nr. 2. P.132.

Pagal 1988 m. Otavos konvencijos 1 straipsnio 3 dalį, lizingo gavėjas pasibaigus šiai sutarčiai įgyja teisę lizinguojamą daiktą įgyti nuosavybės teise arba pratęsti šią sutartį papildomam periodui.

Pagal 1988 m. Otavos konvencijos 1 straipsnyje įtvirtintą finansinio lizingo sampratą, matyti, kad šiame teisiniame santykiyje dalyvauja trys šalys: lizingo davėjas, lizingo gavėjas, lizinguojamo daikto pardavėjas. Iš pateikto apibrėžimo galima daryti išvadą, kad finansinio lizingo sutartis yra sudaryta iš dviejų skirtingų sutarčių: pirkimo – pardavimo sutarties tarp lizingo davėjo ir lizingo dalyko pardavėjo bei kitos sutarties – tarp lizingo davėjo ir lizingo gavėjo. Taip pat lizingo gavėjas įgyja teisę įsigyti lizinguojamą daiktą nuosavybės teise.

Iš šių pateiktų 1988 m. Otavos konvencijoje įtvirtintų bruožų, galime teigti, kad šiame tarptautiniame dokumente įtvirtintas finansinis lizingas priskirtinas finansinio lizingo rūšiai, kiti autoriai įvardija šią rūšį kaip trišalį lizingą⁴⁵.

Mokslinėje literatūroje išskiriami šie 1988 m. Otavos konvencijoje įtvirtinto finansinio lizingo sutarties bruožai⁴⁶:

1. Tipinis trišalis lizingas;
2. Lizingo davėjas neatsako lizingo gavėjui už tai, kad lizingo pardavėjas netinkamai vykdo prievoles;
3. Lizingo davėjas neturi atsakomybės prieš trečiuosius asmenis;
4. Apsaugoma lizingo davėjo nuosavybė, jeigu lizingo gavėjas bankrutuoja;
5. Lizingo davėjo teisė į teisinę gynybos priemones, kurie lizingo davėją grąžina į tokia padėtį, kokia būtų buvusi, jeigu lizingo gavėjas būtų tinkamai vykdęs sutartį.

Taip pat yra nuomonė⁴⁷, kad 1988 m. Otavos konvencijoje įtvirtintoje finansinio lizingo sampratoje yra sudaromos dvi sutartys: svarbiausia iš šių sutarčių – sutartis tarp lizingo davėjo ir lizingo dalyko pardavėjo, kadangi lizingo davėjas yra šio teisinio santykio pagrindinis finansavimo šaltinis ir pagrindinis jo tikslas įsigyti lizingo gavėjo norimą daiktą, kol lizingo gavėjas išmokės lizingo davėjui už įsigytą daiktą. Su šia nuomone galėtume ir nesutikti, nes vadovaujantis suformuota Lietuvos teismų praktikos jurisprudencija⁴⁸, pirkimo – pardavimo sutartis yra „lydinti“ finansinio lizingo sutartį, jai nėra suteiktas itin svarbios sutarties statusas.

⁴⁵ Brown K.B., Snyder D.V. General reports of the XVIII th congress of the international academy of comparative law – London: Springer, 2012. P. 326.; Wang Lei A Legal Anglysis of Financial Leasing// Cross-cultural Communication, 2011, Nr. 2. P.135.

⁴⁶ Brown K.B., Snyder D.V. General reports of the XVIII th congress of the international academy of comparative law – London: Springer, 2012. P. 325.

⁴⁷ Wang Lei A Legal Anglysis of Financial Leasing// Cross-cultural Communication, 2011, Nr. 2. P.135.

⁴⁸ Ši Lietuvos Aukščiausiojo teismo išreikšta pozicija kituose šio darbo skyriuose bus detaliau analizuojama.

Analizuojant Tarptautinės privatinės teisės unifikavimo instituto veiklą, plėtojant finansinio lizingo vystymąsi, galime išskirti šiuos pagrindinius teisės aktus (dokumentus)⁴⁹:

1. Otavos konvencija dėl tarptautinio finansinio lizingo (The UNIDROIT Convention on International Financial Leasing, Otava, 1988 m., gegužės 28 d.);
2. Konvencija dėl tarptautinių interesų, susijusių su mobiliąja įranga (The Convention on International Interests in Mobile Equipment, Keiptaunas, 2001 m. lapkričio 16 d.) (toliau – Keiptauno konvencija);
3. Konvencijos protokolai dėl tarptautinių interesų, susijusių su mobiliąja įranga dėl su orlaivių įrangos susijusiais dalykais (The Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters specific to aircraft equipment, Keiptaunas, 2001 m. lapkričio 16 d.) (toliau – Orlaivių įrangos protokolai);
4. Konvencijos protokolai dėl tarptautinių interesų, susijusių su mobiliąja įranga dėl su geležinkelių įrangos susijusiais dalykais (The Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters specific to railway rolling stock, Liuksemburgas, 2007 m. vasario 23 d.);
5. Konvencijos protokolai dėl tarptautinių interesų, susijusių su mobiliąja įranga dėl su kosmoso įrangos susijusiais dalykais (The Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters specific to space assets, Berlynas, 2012 m. kovo 9 d.);
6. Pavyzdinis įstatymas dėl lizingo sutarties (The Model law on Leasing, Roma, 2008 m. lapkričio 13 d.).

⁴⁹ Brown K.B., Snyder D.V. General reports of the XVIII th congress of the international academy of comparative law – London, Springer, 2012. P. 322. UNIDROIT Convention on International Financial Leasing (Ottawa, 1988) // <http://www.unidroit.org/english/conventions/1988leasing/1988leasing-e.htm>, prisijungimo laikas 2012 08 12.

The Convention on International Interests in Mobile Equipment (Cape Town, 2001) // <http://www.unidroit.org/english/conventions/mobile-equipment/mobile-equipment.pdf> (prisijungimo laikas: 2012 12 11).

The Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters specific to Aircraft Equipment (Cape Town, 2001) // <http://www.unidroit.org/english/conventions/mobile-equipment/aircraftprotocol.pdf> (prisijungimo laikas: 2012 12 11).

The Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters specific to railway rolling stock (Luxembourg, 2007) // <http://www.unidroit.org/english/conventions/mobile-equipment/railprotocol.pdf> (prisijungimo laikas: 2012 12 11).

The Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters specific to space assets (Berlin, 2012) // <http://www.unidroit.org/english/conventions/mobile-equipment/spaceassets-protocol-e.pdf> (prisijungimo laikas: 2012 12 11).

The Model law on Leasing (Roma, 2008) // <http://www.unidroit.org/english/documents/2008/study59a/s-59a-17-e.pdf> (prisijungimo laikas: 2012 12 11).

Keiptauno konvencijos pagrindinis tikslas – suvienodinti tarptautinių sandorių sąlygas, kurių pagrindu perleidžiama mobili įranga. Keiptauno konvencija su priimtais protokolais taip pat įtvirtino tarptautinės teisės nuostatas, nustatančias tam tikros mobilios įrangos (atskirų kategorijų)⁵⁰ perleidimo finansinius bei lizingo aspektus, kurios apsaugo sandorio šalį sudarant sandorį⁵¹. Šioje sutartyje ir jos protokoluose standartizuotos nuosavybės teisės įregistravimo nuostatos, areštas, lizingo nuostatos, žalos atlyginimas ir kitos sutarties nuostatos.⁵²

Iki 2012 m. vasario mėnesio Keiptauno konvencija buvo ratifikuota 50 šalių, tarp šių šalių ir Europos Sąjunga, 43 šalys ratifikavo ir Orlaivių įrangos protokolą. Pagal 2012 m. duomenis, 80 – 85 proc. sandorių nuostatomis įsigyjant erdvėlaivius naudojamos Keiptauno konvencijos finansinio lizingo nuostatos⁵³.

2005 m. buvo nuspręsta, kad būtina sukurti pavyzdinį įstatymą dėl lizingo sutarties, kuris būtų naudingas šalims, kurios dar tik bando reguliuoti nacionaliniu lygmeniu lizingo teisinius santykius, taip pat išspręsti pastebėtus finansinio lizingo verslo trūkumus infrastruktūros finansavimo srityje, bei skatinti Europos smulkių ir vidutinių įmonių integraciją⁵⁴.

Įdomu tai, kad Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo 2⁵⁵ straipsnyje finansinio lizingo samprata reglamentuota iš dviejų apibrėžimų: „finansinis lizingas“ (*ang. financial lease*) ir „nuoma“ (*ang. lease*).

Finansinis lizingas – t.y. lizingas, kurio metu siekiama pirkti visą ar dalį lizingo dalyko, kuris atitinka tam tikras charakteristikas:

- (a) lizingo gavėjas pasirenka lizingo dalyką ir pardavėją;
- (b) lizingo davėjas įsigyja lizingo dalyką lizingo finansavimo būdu ir apie tai yra informuojamas pardavėjas;
- (c) lizingo mokėjimais, mokamais pagal lizingo sutartį, sumokama visa ar beveik visa lizingo dalyko vertė.

⁵⁰ The Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters specific to aircraft equipment (pvz. lėktuvai, lėktuvų varikliai); The Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters specific to space assets (pvz. erdvėlaivis, palydovai).

⁵¹ Wells R. G, Curry J. T Protecting the Aircraft Lessee's Quiet Possession Right under the Cape Town Convention // Bloomberg law reports, 2009. <http://www.debevoise.com/files/Publication/2489ac61-c341-487d-8542-7f5a138b17ad/Presentation/PublicationAttachment/36539496-38dc-47ac-a3e1-38a04ff74e7d/ProtectingTheAircraftLessees.pdf> (prisijungimo laikas: 2012 12 11, 14:01).

⁵² <http://www.unidroit.org/english/conventions/mobile-equipment/mobile-equipment.pdf> (prisijungimo laikas: 2012 12-11, 15:03).

⁵³ Brown K.B., Snyder D.V. General reports of the XVIII th congress of the international academy of comparative law – London: Springer, 2012. P. 330.

⁵⁴ Tarptautinės privatinės teisės institutas, Background to the preparation of the Unidroit model law on Leasing <http://www.unidroit.org/english/modellaws/2008leasing/background-modellaw.pdf> (prisijungimo laikas: 2012 12 11, 16:21)

⁵⁵ The Model law on Leasing (Roma, 2008) // <http://www.unidroit.org/english/documents/2008/study59a/s-59a-17-e.pdf> (prisijungimo laikas: 2012 12 11, 16:15).

Nuoma – tai sutartis, kurios metu viena šalis suteikia teisę kitai šaliai valdyti ir naudoti turtą tam tikram laikotarpiui. Šis terminas apima ir subnuomą.

Analizuojant šio teisės akto nuostatas, prie tam tikrų straipsnių teisinės situacijos yra reglamentuojamos dvejopai: iš finansinio lizingo pusės ir iš nuomos pusės. Iškyla klausimas, kokiais pagrindais taip buvo nuspręsta reglamentuoti? Gal toks reglamentavimas įtvirtina skirtingas finansinio lizingo rūšis?

Oficialus komentaras dėl Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo⁵⁶ pažymi, kad sąvoka finansinis lizingas (*ang. financial lease*) apima trišalius santykius: lizingo davėją, lizingo gavėją, lizingo dalyko pardavėją, kurių metu lizingo gavėjas pasirenka lizingo dalyko pardavėją, o lizingo davėjas sudaro pirkimo – pardavimo sutartį su lizingo dalyko pardavėju. Taip pat pabrėžia, kad finansinio lizingo atveju yra galimybė įgyti turtą nuosavybės teise, kas nenumatyta nuomos (*lease*) atveju. Šis komentaras dėl Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo daro išvadą, kad šiame įstatyme finansinis lizingas gali būti ir veiklos nuoma (*ang. operating lease*) dėl tam tikrų ekonominių priežasčių, kai, pavyzdžiui, lizingo gavėjas gali nenorėti įgyti lizinguojamą daiktą nuosavybės teise, o tik naudotis juo tam tikrą sutarties laikotarpį.

Kiti autoriai teigia, kad Pavyzdinis įstatymas dėl lizingo reglamentuoja ne tik „finansinio lizingo“ rūšį, bet ir kitos rūšies lizingą⁵⁷.

Dr. Rafael – Castillo Triana⁵⁸, viena iš Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo rengėjų teigia, rengiant šį teisės aktą iškilo daug diskusijų dėl sąvokų apibrėžimo. Finansinio lizingo sąvoka („*financial lease*“), norėta apibrėžti vieną iš finansinio lizingo rūšių – finansinį lizingą, kuris įtvirtintas 1988 m. Otavos konvencijoje, taip pat norėta apibrėžti ir veiklos nuomą („*operating lease*“), bet iškilus daugybei diskusijų dėl sąvokos apibrėžimo buvo nutarta apibrėžti tiesiog „nuomos“ sąvoka.

Atsižvelgiant į šias išdėstytas nuomones bei apibūdintus veiklos nuomos pagrindinius požymius, reikėtų paanalizuoti Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo nuostatas, kurios reglamentuoja „nuomos“ sąvoką ir nustatyti, ar šis apibrėžimas atitinka pagrindinius veiklos nuomos požymius.

Taigi šiame teisės akte galime identifikuoti šiuos veiklos nuomos požymius:

1. Šis „nuomos“ apibrėžimas turi dvi šalis : lizingo davėją ir lizingo gavėją.
2. Ši „nuomos“ sutartis gali būti sudaryta tik tam tikram terminui, be to, sąvokos apibrėžime nenurodyta, ar lizinguojamas daiktas pasibaigus sutarčiai gali būti įgyjamas

⁵⁶Official commentary on the UNIDROIT Model law on leasing, <http://www.unidroit.org/english/documents/2010/study59a/s-59a-24-e.pdf> (prisijungimo laikas: 2012 12 11. 16:20).

⁵⁷ Brown K.B., Snyder D.V. General reports of the XVIII th congress of the international academy of comparative law – London: Springer, 2012. P. 331.

⁵⁸ Internetinis tinklalapis, kuriame įdėtas Dr. Rafael Castillo-Triana komentaras dėl Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo teisės modelio rengimo proceso: <http://www.docstoc.com/docs/50319409/Comments-to-Unidroit-Model-Law-on-Leasing> (prisijungimo laikas: 2013 01 25, 10:05).

nuosavybės teise. Oficialiame Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo modelio 24 straipsnio komentare nurodyta, kad *teisę įgyti turtą (ang. possession)* šis tarptautinis teisės aktas palieka apsibrėžti šalims pagal savo vidaus teisę. Tačiau pačiame komentare pažymima, kad finansinio lizingo sąvokoje (2 straipsnio c) punktas, kuriame teigiama, kad „lizingo mokėjimais, mokamais pagal lizingo sutartį, sumokama visa ar beveik visa lizingo dalyko vertė“) norėta įtvirtinti, kad per lizingo sutarties terminą gali būti sumokama dalis daikto vertės, kuri būdinga veiklos nuomai⁵⁹.

Atsižvelgus į išdėstytą bei į gramatinį „finansinio lizingo“ ir „nuomos“ sąvokų aprašymą („finansinio lizingo“ sąvokoje leidžiama įgyti nuosavybės teisę daiktą, „nuomos“ atveju tai nėra įtvirtinta), galime teigti, kad autoriai Pavyzdiniame įstatyme dėl lizingo tikslingai neįtvirtino teisės įgyti nuosavybės teisę lizinguojamą daiktą, nes norėta įtvirtinti kitą lizingo rūšį – veiklos nuomą.

3. Pagal Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo modelio 11 straipsnio 2 dalį, „nuomos“ atveju riziką dėl lizinguojamo dalyko prisiima lizingo davėjas. Tai reiškia, kad lizingo davėjas ne tik turi nuosavybės teisę lizinguojamą dalyką, bet yra ir „ekonominis“ šio daikto savininkas.

Nustatę šiuos požymius galime teigti, kad Pavyzdinis įstatymas dėl lizingo „nuomos“ sąvoka įtvirtino veiklos nuomos pavyzdines nuostatas.

Pažymėtina, kad Pavyzdinis įstatymas dėl lizingo išplėtė lizinguojamų objektų sąrašą. Lizingo dalykas apėmė ne tik turtą, kuris reikalingas lizingo gavėjui gamyboje, versle, bet ir tokius neįprastus dalykus verslo plėtotėje, kaip gyvūnus, būsimus ateityje sukurtus daiktus. Pagal oficialų Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo komentarą, lizingo dalykas gali būti naudojamas tik verslo, gamybos tikslams, ne namų ūkio reikmėms. Praplėsta lizingo dalyko sfera leidžia sudaryti platesnio spektro finansinio lizingo sutartis⁶⁰.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą, tarptautiniuose teisės aktuose finansinio lizingo samprata kinta – tai ne tik 1988 m. Otavos konvencijoje įtvirtintas finansinio lizingo santykių modelis, bet ir šių santykių tarptautinis reglamentavimas siauresnėse verslo srityse. Pavyzdinis įstatymas dėl lizingo, kurio tikslas padėti šį teisinį santykį reglamentuoti besivystančioms šalims ir pateikti pavyzdinius lizingo modelius, įtvirtina dvi lizingo rūšis, įvardintomis šiomis sąvokomis „finansinis lizingas“ ir „nuoma“, kuris turi veiklos nuomos požymių.

Kituose šio darbo skyriuose bus plačiau analizuojamos šių teisės aktų normos, kurios reglamentuoja subjektus, objektą, teisių ir pareigų apimtį bei atsakomybę.

⁵⁹ Official commentary on the UNIDROIT Model law on leasing, <http://www.unidroit.org/english/documents/2010/study59a/s-59a-24-e.pdf>, prisijungimo laikas 2012 12 11, 16:50)

⁶⁰ Background to the preparation of the unidroit model law on leasing, International institute for the unification of private law, <http://www.unidroit.org/english/modellaws/2008leasing/background-modellaw.pdf> (prisijungimo laikas: 2012-12-11, 17:08).

1.4. Finansinio lizingo samprata Lietuvos Respublikos teisės aktuose

Lietuvoje pirmosios įmonės, kurios teikė lizingo finansines paslaugas įsikūrė 1995 metais. Tik nuo 1995 metų Lietuvoje esantys ūkio subjektai galėjo savo ūkinę veiklą plėtoti finansinio lizingo pagalba, kai finansinis lizingas, kaip vienas iš patogiausių ūkinės veiklos finansavimo mechanizmų, buvo jau gan plačiai naudojamas Jungtinėse Amerikos Valstijose, Vakarų Europos valstybėse. Kaip jau buvo minėta, tuo metu nebuvo jokio tiesioginio teisės akto, kuris reguliuotų finansinio lizingo teisinius santykius. Sutartys buvo sudaromos pagal tuo metu galiojusio 1964 m. LTSR Civilinio kodekso 4 straipsnio 2 dalies 1 punktą: „Sutinkamai su tuo civilinės teisės ir pareigos atsiranda: iš įstatymo numatytų sandorių, taip pat iš sandorių, nors ir įstatymo nenumatytų, bet jam neprieštarujančių;“⁶¹ 1964 m. LTSR Civilinio kodekso 4 straipsnis reglamentavo civilinių teisių ir pareigų atsiradimo pagrindus. Pagal 1964 m. LTSR Civilinio kodekso komentarą⁶², civilinės teisės ir pareigos galėjo atsirasti iš sandorių, nors ir įstatymo nenumatytų, bet jam neprieštarujančių tik tada, kai pagal civilinių įstatymų bendruosius pradmenis bei prasmę tokie sandoriai galėjo sukurti civilines teises ir pareigas. Taip pat ginčo nagrinėjimui, jeigu nebuvo įstatymo, reguliuojančio ginčo santykį, teismas turėjo taikyti įstatymą, reguliuojantį panašius santykius, o tokio įstatymo nesant – teismas turėjo vadovautis bendraisiais tarybinių įstatymų pradmenimis ir jų prasme (Lietuvos TSR Civilinio proceso kodekso 11 straipsnio 3 d.). Taigi tokiu atveju bylos nagrinėjimui buvo taikoma įstatymo ar teisės analogija.

Galime daryti išvadą, kad toks siauras reglamentavimas finansinio lizingo dalyviams sukėlė daug teisinių klausimų dėl sutarties svarbiausių sąlygų: finansinio lizingo sutarties objekto, subjektų teisių ir pareigų apimties. Taip pat ir tuometiniams teismams buvo nemažai problemų sprendžiant bylas dėl šalių teisinės atsakomybės ir kitų svarbių teisinių aspektų, nes šios sutarties pagrindu sukurtų teisių ir pareigų nereguliavo joks tiesioginis įstatymas.

R. Juodkos nuomone, toks teisinio reguliavimo nebuvimas dirbtinai nevaržė lizingo sutarties šalių galimybių visus galimus klausimus aptarti pačioje lizingo sutartyje ir tai labai skatino lizingo verslo plėtrą suteikdama jam galimybę skverbtis į beveik visas verslo ir vartojimo veiklos sritis⁶³. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, atsižvelgdamas į pagal 1964 m. LTSR Civilinio kodekso 4 straipsnio 2 dalies 1 punkto pagrindą sudarinėtas finansinės nuomos sutartis pažymėjo⁶⁴, kad lizingo sutartinių santykių teisinis nereguliavimas sudarė palankias galimybes civilinių teisinių santykių dalyviams, nepažeidžiant bendrųjų prievolinės teisės imperatyvaus

⁶¹ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Civilinis kodeksas//Žin., 1964, Nr. 19-138.

⁶² Autorių kolektyvas Lietuvos TSR Civilinio kodekso komentaras – Vilnius: Mintis, 1976. P. 13-14.

⁶³ Juodka R. Lizingo teisinių santykių reguliavimas naujajame Civiliniame kodekse. Problemos ir praktiniai klausimai // Justitia, 2000 Nr. 4-5. P. 31.

⁶⁴ 2001-06-21 LAT CBS nutartis c.b. 3K-7-440/2001.

pobūdžio nuostatų, bendrųjų teisės principų bei laikantis šalių interesų, jų teisių ir pareigų pusiausvyros, tartis dėl visų lizingo sutarties sąlygų (lizingo objekto, jo pirkimo, perdavimo vietos ir būdo bei terminų, periodinių įmokų dydžio ir jų mokėjimo sąlygų ir pan.) ir būtent jose nusistatyti tarpusavio santykių ribas.

Taigi iki naujojo LR CK įsigaliojimo finansinio lizingo sutartys buvo sudaromos pagal tuo metu galiojusio 1964 m. LTSR Civilinio kodekso 4 straipsnio 2 dalies 1 punktą, kuris, galima teigti, išvis nereguliavo finansinio lizingo sutartinių santykių, tačiau šis teisinis nereguliavimas leido šių santykių dalyviams patiems teisinėmis priemonėmis užtikrinti savo interesus, bet iš kitos pusės, turėtume pripažinti, kad toks teisinių santykių nereguliavimas kėlė nemažai problemų tuometiniams teismams.

Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas, rinkos ekonomikos įvedimas, atitinkama privatinų santykių plėtra sąlygojo civilinių santykių kaitą. Nepriklausomos Lietuvos privatinų teisinių santykių srityje atsirado naujų civilinės, komercinės teisės normų, institutų poreikis.

2001 m. liepos 1 d. įsigaliojo naujasis LR CK, kuris praplėtė bei pritaikė naują ekonomikos rinką civiliniams turtiniams santykiams Lietuvoje bei reglamentavo kai kurias naujas turtinių santykių rūšis. Naujame Civilinio kodekso šeštosios knygos „Prievolių teisė“ XXX skyriuje reglamentuota finansinė nuoma. Pirmą kartą Lietuvos teisėje finansinė nuoma buvo įtvirtinta kaip atskira civilinės sutarties rūšis.

Finansinės nuomos sutarties sąvoka įtvirtinta LR CK 6.567 straipsnio 1 dalyje: *„pagal lizingo (finansinės nuomos) sutartį viena šalis (lizingo davėjas) įsipareigoja įgyti nuosavybės teise iš trečiojo asmens kitos šalies (lizingo gavėjo) nurodytą daiktą ir perduoti jį lizingo gavėjui valdyti ir naudoti verslo tikslais už užmokestį su sąlyga, kad sumokėjus visą lizingo sutartyje numatytą kainą daiktas pereis lizingo gavėjui nuosavybės teise, jeigu sutartis nenumato ko kita.“*.

Analizuojant Lietuvos teisėje įtvirtintą lizingo (finansinės nuomos) sąvoką, matyti, kad finansinė nuoma apibrėžta per klasikinės finansinės nuomos modelį – trišalį santykių modelį. Šioje sutartyje yra sudaromos dvi sutartys: pirkimo – pardavimo sutartis tarp lizingo davėjo (t.y. pirkėjo) ir lizingo dalyko pardavėjo ir sutartis tarp lizingo davėjo ir lizingo gavėjo. Dėl šių sutarčių susiklosto trišaliai santykiai, kurie mokslinėje literatūroje įvardijami finansiniu lizingu, o kituose literatūros šaltiniuose – „netiesioginiu finansiniu lizingu“ arba „trišaliu lizingu“.⁶⁵

Atsižvelgiant į tai, galime daryti išvadą, kad įstatymų leidėjas įtvirtino LR CK 6.567 straipsnio 1 dalyje vieną iš lizingo formų – finansinį lizingą.

Taip pat minėtame straipsnyje galime identifikuoti ir šiuos požymius:

⁶⁵ Šią lizingo rūšį tokiu pavadinimu įvardija moksliniuose darbuose: Brown K.B., Snyder D.V. General reports of the XVIII th congress of the international academy of comparative law – London: Springer, 2012. P. 323.; Mizaras V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą // Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44) P. 3.

1. Sutartis yra dvišalė (<...> viena šalis (lizingo davėjas) įsipareigoja <...> kitos šalies (lizingo gavėjo));

2. Sutartis yra konsensualinė, t.y. teisės ir pareigos atsiranda nuo susitarimo momento (<...> įsipareigoja perduoti <...>);

3. Sutartis yra atlygintinė (<...> už užmokestį su sąlyga, kad sumokėjus visą lizingo sutartyje numatytą kainą daiktas pereis lizingo gavėjui nuosavybės teise, jeigu sutartis nenumato ko kita.)

4. Sutartis sudaroma verslo tikslais (<...> lizingo gavėjui valdyti ir naudoti verslo tikslais).

Pažymėtina, kad analizuojant kitas LR CK įtvirtintas finansinio lizingo sutarties normas, darbe bus išsamiau nagrinėjamos šiam sandoriui būdingos ypatybės bei požymiai, identifikuojamos su tuo susijusios problemos ir pateikiami jų sprendimo būdai.

Taigi įstatymų leidėjas LR CK 6.567 straipsnio 1 dalyje įtvirtino finansinį lizingą, kaip dvišalę, konsensualinę, atlygintinę sutartį, kurios pagrindu įtvirtino vieną iš lizingo formų – netiesioginį finansinį lizingą („finansinis lizingas“).

1.5. Finansinio lizingo samprata Lietuvos Respublikos teismų praktikoje

LR CK 6.154 straipsnyje sutartis apibrėžiama kaip dviejų ar daugiau asmenų susitarimas sukurti, pakeisti ar nutraukti civilinius teisinius santykius, kada vienas ar keli asmenys įsipareigoja kitam asmeniui ar asmenims atlikti tam tikrus veiksmus (ar susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų atlikimo), o pastarieji įgyja reikalavimo teisę. Minėto straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad sutartims taikomos normos, reglamentuojančios sandorius, o 3 dalis sutartims reglamentuoti priskiria ir prievolėms reguliuoti skirtas normas. LR CK 1.63 straipsnis nurodo, kad sandoriu laikomi asmenų veiksmai, kuriais sukuriamos, pakeičiamos arba panaikinamos civilinės teisės ir pareigos.

Taigi sutartis yra dvišalis arba daugiašalis sandoris, kuriam sudaryti būtina dviejų ar daugiau šalių tarpusavyje suderinta valia, kuria siekiama tam tikro bendro rezultato ir sukurti tarpusavio teises ir pareigas.

Sutartys yra verslo pagrindas, visuomenės materialinių vertybių naudojimo pagrindas. Tuo pat metu sutarties vertybės egzistuoja tiek, kiek sutartyje yra atspindėta jos šalių laisva valia, tikrieji ketinimai⁶⁶. Todėl iš kitos pusės, neretai sudarius sutartį iškyla problemų, teisminių ginčų dėl iš prievolių teisės reguliuojamų teisinių santykių kilusių ginčų: sutarties priskyrimo tam tikram teisės institutui, sutarčių atribojimo viena nuo kitos. Esant šiai situacijai, teisėje atsiranda poreikis aiškinti sutarties šalių sudarytas sutartis.

⁶⁶ Ambrasienė D. ir kt. Civilinė teisė: prievolių teisė – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2006. P.117.

Sutarčių aiškinimo taisyklės įtvirtintos LR CK 6.193 straipsnio nuostatose bei išplėtos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudencijoje⁶⁷.

Lietuvos teismų praktikoje finansinio lizingo samprata yra atskleista per sutarčių aiškinimo taisykles, t.y. atibojant šią sutartį nuo kitų panašių sutarčių: nuomos, išperkamosios nuomos, pirkimo – pardavimo ir kitų sutarčių.

Analizuojant Lietuvos teismų praktiką, kurioje aiškinama ši sutartis, galima identifikuoti, kad finansinis lizingas teismų suformuotoje jurisprudencijoje yra įvardintas taip:

*„<...> Susitarimas dėl būsimo daikto įgijimo nuosavybės ir perdavimo valdyti bei naudotis kitam asmeniui šio verslo tikslais būdingi siekiant sukurti specifinės nuomos sutarčių rūšies – lizingo (finansinės nuomos) teisinius santykius<...>“.*⁶⁸

*„<...> Lizingas yra finansinių paslaugų teikimo veikla, kai lizingo davėjas teikia finansavimo paslaugas lizingo gavėju, kad pastarasis galėtų valdyti ir naudoti daiktą, gaudamas iš to naudos ir prisiimdamas su tuo susijusią riziką <...>“.*⁶⁹

*„<...> Finansinės nuomos sutartimi lizingo davėjas visą sutarties laikotarpį išlaiko nuosavybės teisę į daiktą, neatsižvelgiant į tai, ar lizingo gavėjas sėkmingai veikia ar bankrutuoja. Taip atspindima finansinės nuomos esmė, kai daikto savininkas yra vienas asmuo, o ekonominės naudos gavėjas – kitas. Šiuo atveju lizingo gavėjas visą sutarties laikotarpį neturi disponavimo daiktu teisės <...>“.*⁷⁰

*„Lizingo sutarties paskirtis – suteikti galimybę įgyti gamybos įrangą nuosavybės teise, nuomojant finansus (CK 6.567 straipsnio 1 dalis)“.*⁷¹

Taip pat Lietuvos teismų praktikoje pažymėta, kad lizingo sutarties atveju lizingo gavėjo tikslas – turėti teisę valdyti ir naudoti daiktą už atlyginimą (nuosavybės teisės perėjimas nėra esminis finansinio lizingo požymis)⁷², atskleistas pagrindinis finansinio lizingo interesas⁷³:

⁶⁷ Pavyzdžiui, 2004-09-08 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-424/2004; 2005-09-19 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-406/2005; 2007-05-10 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-203/2007; 2008-04-08 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-231/2008; 2009-03-17 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-107/2009: „<...>Šiuolaikinėje sutarčių teisėje visų pirma galioja sutarties laisvės principas, kuris reiškia tai, kad šalys turi teisę laisvai sudaryti sutartis ir savo nuožiūra nustatyti tarpusavio teises bei pareigas. Taigi sutartis galioja tokio turinio, kokio siekė jos šalys. Konsensualizmo principas reikalauja, kad būtų atskleisti šalių tikrieji ketinimai, tai reiškia, kad, kilus poreikiui išaiškinti sutartį, sutartis visų pirma turi būti aiškinama sąžiningai ir neapsiribojant vien pažodiniu sutarties tekstu (taip pat ir pavadinimu) aiškinimu. Esant ginčui, būtina nustatyti, ko sutarties šalys, sudarydamos sutartį, siekė ir kaip suderino savo valią. Tikrąją šalių valią galima nustatyti aiškinantis bei vertinant sutarties sudarymo metu egzistavusias aplinkybes. Visos sutarties sąlygos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į jų tarpusavio ryšį, sutarties esmę ir tikslą. Aiškinant sutartį reikia atsižvelgti ir į įprastines aplinkybes, nors jos sutartyje gali būti ir nenurodytos. Aiškinant sutartį taip pat turi būti atsižvelgiama ir į šalių tarpusavio santykių praktiką, derybas dėl sutarties, galimus kitus, nepatenkančius į aiškinamos sutarties turinį, tačiau turėjusius įtakos sutarties šalių ketinimų turiniui, susitarimus <...>“.

⁶⁸ 2012-06-26 ApT CBS nutartis c.b. Nr. 2A-1147/2012.

⁶⁹ 2011-06-13 ApT CBS nutartis c.b. Nr. 2A-297/2011.

⁷⁰ 2012-01-27 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-1/2012.

⁷¹ 2006-10-26 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-578/2006.

⁷² Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo 2012-06-26 civilinėje byloje Nr. 2A-1147/2012 atibojant išperkamąją nuomą nuo finansinio lizingo.

esminis **lizingo davėjo** (finansuotojo) verslo interesas lizinguojant daiktą yra perduoti tokį daiktą lizingo gavėjui, kuris įsipareigoja mokėti sutartyje nurodytas sumas už daikto naudojimąsi *verslo tikslais*, **lizingo gavėjo** turtinis interesas sudarant šią sutartį yra tai, kad už lizingo būdu įgyjamą daiktą mokama kaina yra išskaidoma per tam tikrą trukmę, dėl to tokio daikto įgijimas lizingo gavėjui žymiai nesumažina turimų apyvartinių lėšų.

Lietuvos teismų praktikos jurisprudencijoje išanalizuotos finansinio lizingo sutarties šalių teisės ir pareigos. Lietuvos teismai pabrėžė, kad kiekvieno lizingo *gavėjo esminė pareiga yra mokėti lizingo įmoką* (paprastai šią įmoką sudaro dvi dalys: pirma, palūkanos – atlygis lizingo gavėjui už suteiktą finansinę paslaugą, ir, antra, mokėjimas lizingo objekto vertei dengti, t. y. lizingo davėjo išlaidoms įsigyjant lizingo gavėjo pageidautą turtą kompensuoti), *lizingo davėjas įsipareigoja įgyti nuosavybės teise lizingo gavėjo nurodytą daiktą iš trečiojo asmens ir perduoti jį lizingo gavėjui valdyti*⁷⁴. Prievolės perduoti daiktą, tinkamas įvykdymas lizingo santykiuose reiškia, kad lizingo gavėjas gali nekliudomai naudoti išnuomotą ir jau perduotą turtą verslo tikslams⁷⁵.

Akcentuotinas finansinio lizingo sutarties sudarymas *verslo tikslais*. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas analizuodamas finansinio lizingo sampratą pažymėjo, jog lizingas savo prigimtimi yra finansinė investicija, tikslu įgyti naujas technologijas, įrangą ir jas panaudojant kurti produktą, teikti paslaugas. Teisėto lizingo santykių subjektų lūkesčio – gauti pelną – realizavimui prielaidos sudaromos, kai turtas naudojamas pagal paskirtį – verslui⁷⁶.

Atsižvelgiant į Lietuvos teismų suformuotą teismų praktiką, finansinio lizingo sutartį galėtume apibūdinti, **kaip finansinio lizingo (finansinės nuomos) sutartį, kurios šalys turi verslo interesą nuomojant finansus: lizingo davėjas (finansuotojas) įsipareigoja įsigyti nuosavybės teise lizingo gavėjo nurodytą daiktą iš trečiojo asmens, jį perduoti lizingo gavėjui nekliudomai valdyti ir naudoti, o lizingo gavėjas, turintis turtinį interesą ir naudą plėtojant verslą, naudoti lizinguojamą daiktą pagal paskirtį verslo tikslams, mokėti lizingo įmokas ir įgyti lizingo sutartyje numatytą daiktą nuosavybės teise, jeigu sutartis nenumato ko kita.**

⁷³ 2005-09-26 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-422/2005, 2012-03-19 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-99/2012.

⁷⁴ 2012-01-19 ApT CBS nutartis c.b. Nr. 2-44/2012, 2004-03-24 LAT CBS nutartis c.b. 3K-3-223/2004.

⁷⁵ 2004-02-18 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-123/2004.

⁷⁶ Ten pat. Finansinio lizingo sutarties sudarymas *verslo tikslais* analizuotas šiose civilinėse bylose: 2005-09-26 LAT CBS c.b. Nr. 3K-3-422/2005; 2011-10-18 LAT CBS c.b. Nr. 3K-3-397/2011.

2. FINANSINIO LIZINGO YPATUMAI

Atskleidžiant finansinio lizingo sutarties savybes, reikėtų išanalizuoti šios sutarties teisinio santykio ypatumus. Pasak A. Vaišvilos⁷⁷, teisiniai santykiai – tai teisės normomis ar teisės principais sureguliuoti ir dėl to socializuoti žmonių santykiai, kurių dalyviai tarpusavyje susaistyti privalomos abipusių teisių ir pareigų pusiausvyros, ginamos valstybės. Kitų autorių⁷⁸ nuomone, teisiniai santykiai – tai teisės normomis sureguliuoti visuomeniniai santykiai, kurių dalyviai turi valstybės garantuotas subjektines teises ir teises pareigas. Teisiniai santykiai skirstomi įvairiai, dažniausiai pagal teisės šakas, būtent į konstitucinius, administracinius, civilinius, darbo ir kt.

Civiliniai teisiniai santykiai – civilinės teisės normų pagrindu dėl materialinių ar nematerialinių gėrybių atsirandantis teisinis santykis, kurio dalyviai turi teisinę autonomiją bei turtinį atskirumą ir dalyvauja jame kaip lygiateisiai teisių ir pareigų subjektai⁷⁹.

Taip pat civilinius teisinius santykius galime apibrėžti: „civiliniai teisiniai santykiai – tai civilinės teisės normų sureguliuotas visuomeninis santykis, kurio dalyviai turi subjektines teises ir pareigas“⁸⁰.

Teisinius santykius, taip pat ir civilinius teisinius santykius, sudaro trys struktūriniai elementai:

- subjektas (-ai) (tai asmenys, kuriems priklauso subjektinės teisės ir pareigos, be to, turintys teisinį subjektiškumą);
- teisinio santykio objektas (tai yra dėl ko atsiranda subjektinės teisės ir pareigos);
- turinys (sudaro veiksmai, kurie atliekami įgyvendinant subjektines teises ir pareigas).

Finansinio lizingo santykiai reglamentuoti LR CK šeštosios knygos „Prievolių teisė“ XXX skyriuje. Taigi tai civiliniai teisiniai santykiai, kurių dalyviai sudarę finansinio lizingo sutartį įgyja specifines subjektines teises ir pareigas.

Todėl finansinio lizingo sutarties savitumai bus analizuojami pagal aukščiau išvardintus teisinio santykio struktūrinius elementus.

2.1 Finansinio lizingo sutarties subjektai

LR CK 6.576 straipsnio 1 d. numatyta, kad finansinės nuomos sutartyje dalyvauja šios šalys:

1. lizingo davėjas.

⁷⁷ Vaišvila A. Teisės teorija (2-asis patais. ir papild. leid.): vadovėlis – Vilnius: Justitia, 2004. P. 402.

⁷⁸ Namavičius Z., Vansevičius S. Valstybės ir teisės teorija: mokymo priemonė – Vilnius: Mintis, 1989. P. 138.

⁷⁹ Mikelėnas V. ir kt. Civilinė teisė (2-asis patais. leid.): vadovėlis – Kaunas: Vijusta, 1998. P. 44.

⁸⁰ Vasarienė D. Civilinė teisė: paskaitų ciklas – Vilnius: Vilniaus vadybos kolegija, 2002. P.14.

2. lizingo gavėjas.

3. lizingo dalyko pardavėjas.

Šiame darbe bus išsamiai išanalizuotos Lietuvos Respublikos teisėje bei tarptautiniuose dokumentuose (1988 m. Otavos konvencijoje, 2008 m. Pavyzdiniame įstatyme dėl lizingo) pagrindinės finansinio lizingo šalys: *lizingo gavėjas ir lizingo davėjas*.

Pažymėtina, kad LR CK įtvirtintoje finansinio lizingo sampratoje lizingo pardavėjas teisiniame santykiyje dalyvauja pirkimo – pardavimo sutarties pagrindu ir yra taikomos šiai sutarčiai LR CK šeštosios knygos XXIII skyriaus nuostatos, kurios reglamentuoja pirkimą – pardavimą. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad tiek 1988 m. Otavos konvencijoje, tiek Pavyzdiniame įstatyme dėl lizingo nėra numatyta specifinių ar papildomų teisinių reikalavimų lizinguojamo daikto pardavėjui. Taip pat Oficialus Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo komentaras pažymi, kad lizingo sutarties teisiniame santykiyje sudaromos dvi sutartys, t.y. lizingo ir pirkimo – pardavimo sutartis, kuri yra atskira ir skirtinga sutartis⁸¹.

Lizingo davėjas. Pagal LR CK lizingo davėjas – tai finansinio lizingo sutarties šalis, kuris nuosavybės teise įsigytą daiktą perduoda kitai sutarties šaliai – lizingo gavėjui. Pagal LR CK 6.567 straipsnio 3 dalį, lizingo davėju gali būti **bankas** arba **kitas pelno siekiantis juridinis asmuo**.

Taigi galime daryti išvadą, kad finansinio lizingo reglamentavimas siejasi su įmonių teise.

Pagal Lietuvos Respublikos bankų įstatymą⁸², bankas yra Lietuvos Respublikoje įsteigta kredito įstaiga, kuri turi licenciją verstis ir verčiasi indėlių ar kitų grąžintinų lėšų priėmimu iš neprofesionaliųjų rinkos dalyvių ir jų skolinimu ir prisiima su tuo susijusią riziką bei atsakomybę.

Visi civilinėje apyvartoje dalyvaujantys juridiniai asmenys pagal LR CK nuostatas skirstomi į privačiuosius ir viešuosius juridinius asmenis. Pagal LR CK 2.34 straipsnio nuostatas privačius ir viešuosius juridinius asmenis galima atriboti pagal veiklos tikslą ir pelno siekimą. LR CK 2.34 straipsnio 3 dalyje, įtvirtinta, kad privačiųjų juridinių asmenų tikslas yra tenkinti steigėjų interesus. „*Privatūs interesai*“ reiškia bet kokią materialią naudą (pelno dalies, turto prieaugio, paslaugų, galimybių padidinimą ir pan.), kurią gauna ar siekia gauti privatūs asmenys – juridinio asmens steigėjai arba dalyviai⁸³.

⁸¹Official commentary on the UNIDROIT Model law on leasing, <http://www.unidroit.org/english/documents/2010/study59a/s-59a-24-e.pdf> (prisijungimo laikas: 2013 01 17, 12:15).

⁸² 2004 m. kovo 30 d. Lietuvos Respublikos bankų įstatymas (su papildymais ir pakeitimais) // Valstybės žinios, 2004, Nr. 54-1832.

⁸³ Baranauskas E. ir kt. Civilinė teisė: bendroji dalis (2-asis leid.): vadovėlis – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008. P. 229.

Pagal 2002 m. rugsėjo 10 d. Finansų įstaigų įstatymo nuostatas⁸⁴ (toliau – Finansų įstaigų įstatymas), finansinė nuoma (lizingas) yra priskiriama prie finansinių paslaugų, kurias gali teikti finansų įstaiga: finansų įmonė arba kredito įstaiga. Analizuojant šį įstatymą, LR CK, darytina išvada, kad įmonei, kuri norėtų finansuoti finansinę paslaugą – finansinę nuomą (lizingą) – nereikėtų gauti licencijos šių paslaugų teikimui.

Pažymėtina, kad juridiniai asmenys turi civilinį teisnumą ir veiksnumą. Juridinio asmens teisnumas – tai galėjimas turėti subjektines teises ir pareigas, o juridinio asmens veiksnumas – galėjimas savarankiškai, savo veiksmais įgyti teises, pareigas ir jas įgyvendinti⁸⁵. Be to, juridinių asmenų teisnumas gali būti ribojamas tik tam tikros veiklos arba jų teisinės formos atžvilgiu, pavyzdžiui, draudžiama verstis tam tikra veikla negavus licencijos, tam tikrų teisinių formų juridiniams asmenims draudžiama užsiimti kita veikla ir pan.⁸⁶

Pagal Finansų įstaigų įstatymo 4 straipsnio 3 dalį, finansų įstaigų, kurios verčiasi licencinių finansinių paslaugų teikimu, veiklą prižiūri Lietuvos bankas.

Taigi, atsižvelgiant į išdėstytą, įstatymų leidėjas nenumato juridiniams asmenims, kurie norėtų teikti finansinio lizingo paslaugas, teisnumo apribojimo (įgyti licenciją), pagrįstu vartotojų teisių bei kitų viešųjų interesų apsaugos siekiu.

Iš vienos pusės atrodytų, kad įmonių veiklos, kurios teikia finansinės nuomos (lizingo) paslaugas (kurioms nereikia turėti licencijos), neprižiūri Lietuvos bankas, tačiau iš kitos pusės, analizuojant Lietuvos banko vykdomas priežiūros funkcijas, galima įžvelgti, kad šių įmonių veikla tam tikru aspektu yra prižiūrima. Pagal Vartojimo kredito įstatymo 22 straipsnio 1 dalį, asmenys, kurie nori įgyti teisę verstis vartojimo kreditų teikimo veikla, privalo pagal minėto įstatymo nuostatas pateikti priežiūros institucijai, t.y. Lietuvos bankui, dokumentus, kurių pagrindu Lietuvos bankas įrašo tokią įmonę į viešąjį vartojimo kredito davėjų sąrašą. Atsižvelgiant į tai, įmonės, kurios teikia vartojimo kredito paslaugas, gali teikti ir vartojimo lizingo paslaugas, todėl jos, tik po priežiūros institucijos sprendimo įrašyti įmonę į viešąjį vartojimo kredito davėjų sąrašą, gali teikti šias paslaugas. Taigi, galime teigti, kad Lietuvos bankas šių įmonių atžvilgiu vykdo tam tikrą priežiūrą, t.y. vertina, ar įmonės atitinka Vartojimo kredito įstatymo 22 straipsnio 2 dalies reikalavimus ir, įmonėms atitikus keliamus reikalavimus, suteikia teisę būti įrašytoms į vartojimo kredito davėjų sąrašą.

Taip pat verta atkreipti dėmesį į tai, kad finansinio lizingo paslaugas gali teikti ne bet kokie juridiniai asmenys, kurie siekia gauti pelno, bet tie juridiniai asmenys, kurių veiklai taikomi specialūs Finansų įstaigų įstatymo reikalavimai dėl steigimo, kapitalo, veiklos, verslo rizikos ir

⁸⁴ 2002 m. rugsėjo 10 d. Lietuvos Respublikos finansinių įstaigų įstatymas (su papildymais ir pakeitimais)// Valstybės žinios, 2002, Nr. 91-3891.

⁸⁵ Bakanas A. ir kt. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras, antroji knyga: Asmenys – Vilnius: Justitia, 2002. P.169.

⁸⁶ Ten pat. P. 172.

kt. (įmonėms, kurios pagal Finansų įstaigų įstatymo 2 straipsnio 7 dalį yra veikiančios Lietuvos Respublikos įstatymų, reglamentuojančių finansinių paslaugų teikimą ir finansų įstaigų veiklą, nustatyta tvarka ir kurių pagrindinę veiklos dalį sudaro finansinių paslaugų teikimas nurodytų šio įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje, išskyrus 1 punktą), kuriais siekiama užtikrinti saugią ir patikimą finansų įstaigos veiklą.

Tai reiškia, kad šiems juridiniams asmenims nėra ribojamas teisnumas, bet verstis tam tikra ūkine veikla bei teikti paslaugas yra taikomi aukštesni standartai nei įprastoms įmonėms.

1988 m. Otavos konvencijoje, lizingo davėjas nėra smulkiau apibrėžtas. Otavos konvencijoje lizingo davėjas yra minimas kaip „šalis“, bet analizuojant kitas šios konvencijos nuostatas, pastebėtina, kad nuostatose, kuriose identifikuojamas „tarptautinis aspektas“ (3 straipsnis), minima, kad šalys turi turėti skirtingose šalyse savo veiklos (verslo) vietas.

Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad lizingo davėjas pagal 1988 m. Otavos konvenciją turėtų būti juridinis ar fizinis asmuo, užsiimantis ūkine – komercine veikla.

Vertinant Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo 2 straipsnį, lizingo davėjas įvardintas, kaip asmuo, kuris suteikia kitam asmeniui teisę valdyti ir naudoti turtą pagal lizingo sutartį.

Taip pat reglamentuotas *asmuo* „kaip bet koks privatus ar viešas juridinis asmuo arba privati veikla⁸⁷“. Oficialiame Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo komentare, paaiškinta, kad Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo 2 straipsnyje apibūdintas „bet koks asmuo“ turi būti suprantamas bei interpretuojamas pagal kiekvienos valstybės nusistatytą teisę⁸⁸.

Darytina išvada, kad šis Pavyzdinis įstatymas dėl lizingo lizingo davėją laiko juridiniu asmeniu arba fiziniu asmeniu, užsiimančiu ūkine – komercine veikla, tačiau reglamentuoti lizingo davėjo teisinį statusą palieka valstybių nacionaliniams įstatymams.

Lizingo gavėjas. Pagal LR CK 6.567 straipsnio 1 d. lizingo gavėjas – tai finansinio lizingo sutarties šalis, kuris lizinguojamą daiktą valdo ir naudoja verslo tikslais už užmokestį su sąlyga, kad sumokėjęs visą lizingo sutartyje numatytą kainą daiktas pereis lizingo gavėjui nuosavybės teise, jeigu sutartis nenumato ko kita.

Identifikuojant LR CK 6.567 straipsnyje reglamentuotą lizingo gavėją, reikėtų atkreipti dėmesį, kad lizingo gavėjas privalo lizinguojamą daiktą *naudoti ir valdyti verslo tikslais*. Todėl iškyla problema, interpretuojant šią nuostatą, ar lizingo gavėjais gali būti tik juridiniai asmenys, ar juridiniai ir fiziniai asmenys?

Apibendrinamoji *verslininko* sąvoka, suformuluota teisės doktrinoje, yra vartojama ir praktikoje. Verslininkas, gali būti tiek fizinis, tiek juridinis asmuo, užsiimantis verslo ar

⁸⁷The Model law on Leasing (Roma, 2008) // <http://www.unidroit.org/english/documents/2008/study59a/s-59a-17-e.pdf> (prisijungimo laikas: 2013 01 17, 13:45).

⁸⁸Official commentary on the UNIDROIT Model law on leasing, <http://www.unidroit.org/english/documents/2010/study59a/s-59a-24-e.pdf> (prisijungimo laikas: 2013 01 17, 13:51).

profesine veikla. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymo⁸⁹ 2 straipsnio 23 dalimi, verslas suprantamas kaip fizinio asmens, juridinio asmens ar kitos organizacijos arba jų filialų veikla, kuria siekiama gauti pajamų ir pelno naudojant ekonominius išteklius.

Pažymėtina, kad verslininko, kaip fizinio asmens, samprata įtvirtinta LR CK 2.4 straipsnio 2 dalyje nustatant, kad verslininkas – tai fizinis asmuo, kuris įstatymų nustatyta tvarka verčiasi ūkine – komercine veikla. Sąvoka „ūkinė komercinė veikla“ reiškia nuolatinę savarankišką, t.y. savo rizika plėtojamą, asmens veiklą siekiant pelno, susijusią su daiktų pirkimu – pardavimu ar paslaugų teikimu kitiems asmenims už atlyginimą⁹⁰. Išskiriami šie ūkinės – komercinės veiklos požymiai⁹¹:

1. Tęstinumas, nuolatinis pobūdis.
2. Savarankiškumas, t.y. ūkio subjektas veikia savo vardu ir rizika.
3. Atlygintinumas, t.y. vykdant tam tikrą veiklą yra siekiama pelno.

Individuali veikla suprantama kaip fizinio asmens vykdoma ūkinė – komercinė veikla, kuri pagal Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 2 straipsnio 7 dalį⁹² apibrėžiama kaip savarankiška veikla, kuria versdamasis gyventojas siekia gauti pajamų ar kitokios ekonominės naudos per tęstinį laikotarpį.

Verslui, kaip specifinei asmens veiklai, apibūdinti nacionalinės teisės aktuose gali būti vartojamos ekonominės, ūkinės – komercinės, individualios veiklos sąvokos. Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą, esant įvairioms šioms sąvokoms, kvalifikavimo aspektu šių sąvokų reikšmė būtų vienoda, jeigu būtų galima pripažinti, kad asmuo užsiima ekonomine, ūkine–komercine, individualia veikla ar verslu, ir, jei šios veiklos atitiktų tris esminius požymius: tęstinumą (nuolatinę), savarankiškumą, ekonominės naudos siekimą.

ETT praktikoje ekonominės veiklos sąvoka aiškinama gan plačiai: bet kokia veikla, susijusi su prekių ir paslaugų siūlymu konkrečioje rinkoje, yra laikytina *ekonomine veikla*⁹³.

Analizuojant nurodytas įstatymines nuostatas bei ūkinės – komercinės veiklos požymius, darytina išvada, kad nacionalinėje teisėje įvardijant finansinio lizingo sutarties šalį – lizingo gavėją–, kuris lizinguojamą daiktą valdo ir naudoja verslo tikslais – verslininką – vartojamas verslo terminas apima ir savarankišką profesinę veiklą. Profesinė veikla – tai teikimas tam tikrų

⁸⁹ 1999 m. gegužės 25 d. Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymas (su papildymais ir pakeitimais)// Valstybės žinios, 1999, Nr. 52-1672.

⁹⁰ Bakanas A. ir kt. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras, antroji knyga: Asmenys – Vilnius: Justitia, 2002. P. 23.

⁹¹ Ten pat.

⁹² Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas (su papildymais ir pakeitimais)// Valstybės žinios, 2002, Nr. 73-3085.

⁹³ 2000 m. rugsėjo 12 d. ETT sprendimas *Pavlov ir kt.*, C-180/98-C-184/98, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61998CJ0180:LT:NOT> (prisijungimo laikas: 2012-08-12, 18:01).

profesinių paslaugų, kurias turi teisę teikti tik specialų išsimokslinimą ir kvalifikaciją turintys asmenys (pvz., advokatai).

Taigi lizingo gavėju gali būti juridiniai asmenys, kurie verčiasi ūkine – komercine veikla ir asmenys, užsiimantys savarankiška profesine veikla.

Taip pat reikėtų išanalizuoti, ar fizinis asmuo galėtų būti finansinio lizingo gavėju. Ar vartotojas galėtų būti finansinio lizingo gavėju?

Sistemiškai analizuojant LR CK nuostatas, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad jei lizingo gavėjas yra vartotojas (fizinis asmuo), kuris lizingo būdu nuomoja daiktą asmeniniams, šeimos, namų ūkio poreikiams tenkinti, tai tokiai sutarčiai taikomos vartojimo kredito normos (LR CK 6.886-6.891 str.). LR CK 6.886 straipsnio 2 d. įtvirtinta nuostata, jog vartojimo kredito sutartimi laikoma ir pirkimo – pardavimo išsimokėtinai, ar kita panašaus pobūdžio sutartis, kai daiktai, esantys sutarties dalyku, vartotojo nuosavybėn pereina per šioje sutartyje nustatytą terminą sumokėjus daikto kainą, kredito palūkanas bei kitus sutartyje nustatytus mokesčius.

Rengiant naująjį LR CK, Lietuvos laisvosios rinkos institutas teikdamas pastabas dėl Civilinio kodekso nuostatų, reglamentuojančių finansinį lizingą, pažymėjo⁹⁴, kad įstatymų leidėjas nepagrįstai susiaurina finansinio lizingo sferą, apibrėžiant, kad ši sutartis sudaroma tik verslo tikslais, ir pasiūlė neįtvirtinti šios nuostatos.

Buvo teigiama, kad sudarius lizingo sandorį vartotojiškais tikslais, būtų taikomos pirkimo – pardavimo išsimokėtinai taisyklės (LR CK 6.411 – 6.416 str.), tačiau daiktų pirkimo – pardavimo išsimokėtinai sutartyje dalyvauja tik dvi šalys – pirkėjas ir pardavėjas, vadinasi asmeniniams poreikiams būtinų daiktų įsigijimo nebegalės finansuoti specialiai teikti šias paslaugas įsteigtos įmonės – lizingo davėjai, kurios dažniausiai būdamos bankų dukterinės įmonės, turi tam pakankamai finansinių pajėgumų⁹⁵.

G. Lisauskas laikosi nuomonės (vertindamas LR CK 6.567 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą nuostatą, kad finansinės nuomos dalykas turi būti naudojamas verslo tikslais), kad vartotojas negalėtų būti lizingo gavėjas, tačiau vartojimo lizingo atveju nereikėtų riboti finansinės nuomos nuostatų taikymo⁹⁶. Taip pat sistemiškai aiškinant LR CK finansinės nuomos ir vartojimo kredito skyrių normas, darytina išvada, kad vartojimo lizingo atveju turėtų būti taikomos

⁹⁴ Lietuvos laisvosios rinkos institutas, pastabos dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso projekto http://www2.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/pastabos_del_lietuvos_respublikos_civilinio_kodekso_projekto_estosios_knygos_prievoliu_teise/1953 (prisijungimo laikas: 2013 01 06, 14:56).

⁹⁵ Juodka R. Lizingo teisinių santykių reguliavimas naujajame Civiliniame kodekse. Problemos ir praktiniai klausimai // Justitia. 2000, Nr. 4-5. P. 32.

⁹⁶ Lisauskas G. Finansinės nuomos sąvoka pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą// Jurisprudencija. 2002, Nr. 34 (26). P.18.

finansinės nuomos nuostatos (bent jau išperkamajai nuomai), ir fakultatyviai, vartojimo kredito nuostatos⁹⁷.

Tačiau vertinant 2010 m. gruodžio 23 d. Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymo nuostatas⁹⁸, kai vartojimo kredito gavėjas (vartotojas) įvardintas, kaip fizinis asmuo, kuris siekia sudaryti ar sudaro vartojimo kredito sutartį asmeninėms, šeimos, namų ūkio, bet ne verslo ar profesinėms reikmėms, būtų netikslinga pritarti G. Lissausko teiginiams. Kaip matyti, įstatymas tiksliai apibrėžia vartojimo kredito gavėją – fizinį asmenį, kuris sudaro vartojimo kreditą asmeniniams, šeimos, namų ūkio poreikiams.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas civilinėje byloje⁹⁹ sprendamas teisės normų, reglamentuojančių lizingą (finansinę nuomą) ir vartojimo kredito (išperkamąją nuomą) atribojimo klausimus pažymėjo, kad vartotoją kaip vartojimo sutarties šalį identifikuoja du požymiai: pirma, jis yra fizinis asmuo; antra, fizinis asmuo sudaro sutartį su jo verslu ar profesija nesusijusiu tikslu, t.y. asmeniniams, šeimos, namų ūkio poreikiams tenkinti. Sutarties kaip vartojimo kvalifikavimui būtina nustatyti abu šiuos požymius. Kasacinio teismo praktikoje laikomasi nuostatos, kad jeigu fizinis asmuo prekes ar paslaugas vartoja verslo ar profesijos tikslais, tokiu atveju jo teisės negali būti ginamos kaip vartotojo. Taip pat pažymėjo, kad pateikta LR CK lizingo samprata sudaro pagrindą išvadai, ***kad lizingo sutarties šalimis gali būti tik verslininkai plačiaja prasme***, t.y. pelno siekiantis juridinis asmuo (lizingo davėjas) ir kitas juridinis ar fizinis asmuo, prekę (paslaugą) įsigyjantis būtent verslo (profesiniams) poreikiams tenkinti.

Pabrėžtina, kad vartojimo sutartys gali būti sudaromos dvigubo naudojimo – tiek verslo, tiek asmeninio – tikslu¹⁰⁰. Gruber byloje¹⁰¹ buvo nagrinėjamas klausimas dėl sutarties, sudarytos Austrijoje gyvenančio ūkininko J. Gruber ir Vokietijos įmonės Bay Wa AG, susijusios su fermos, naudojamos verslo ir privačiais tikslais, stogo perdengimo čerpėmis, priskyrimo vartojimo sutartims. J. Gruber byloje konstatuota, kad kai sutartis sudaroma dvigubo naudojimo tikslu, t.y. tiek verslo, tiek asmeniniams tikslams, bylą nagrinėjantis teismas, atsižvelgdamas į jam pateiktus įrodymus, turi nuspręsti, ar nagrinėjama sutartimi buvo siekiama patenkinti asmens poreikius, reikšmingai susijusius su jo veikla ir profesija, ar, priešingai, naudojimas profesiniam tikslui buvo visiškai nereikšmingas. Tai atlikdamas nacionalinis teismas turi atsižvelgti ne tik į sutarties turinį, pobūdį ir tikslą, bet ir objektyvias sutarties sudarymo aplinkybes.

⁹⁷ Lissauskas G. Finansinės nuomos sąvoka pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą// Jurisprudencija. 2002, Nr. 34 (26). P. 17.

⁹⁸ Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymas (su papildymais ir pakeitimais)// Valstybės žinios, 2011, Nr. 1-1.

⁹⁹ 2011-10-18 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-397/2011.

¹⁰⁰ Ten pat.

¹⁰¹ 2005 m. sausio 20 d. ETT sprendimas Johann Gruber prieš Bay Wa AG, Byla C-464/01// <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62001CJ0464:LT:NOT> (prisijungimo laikas: 2012-08-12).

Vertinant LR CK nuostatas, kurios reglamentuoja vartojimo kreditą ir finansinį lizingą, taip pat atsižvelgiant į teismų praktiką, galime daryti išvadą, kad šios sutartys yra skirtingos. Taip pat, finansinio lizingo sutartyse **vartotojas (jei lizinguojamas daiktas įgyjamas asmeniniams, šeimos namų ūkio poreikiams)**, kaip finansinio lizingo sutarties lizingo gavėju negali būti, ir tai griežtai atribota ne tik LR CK nuostatose, įstatymuose, bet ir Lietuvos bei tarptautinių teismų praktikoje.

Analizuojant 1988 m. Otavos konvencijos 1 straipsnį, pastebėtina, kad šios konvencijos nuostatos nėra taikomos, jei lizingo gavėjas lizinguojamą daiktą įsigyja asmeniniams, šeimos, namų ūkio poreikiams.

Taigi lizingo gavėju minėtos konvencijos rėmuose negali būti vartotojas, kuris lizinguojamą daiktą įsigytų asmeniniams, šeimos, namų ūkio poreikiams.

Pagal Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo 2 straipsnį, kaip jau ir minėta anksčiau, lizingo gavėjo, kaip sutarties šalies reguliavimo klausimas yra paliekamas šalių nacionalinei teisei. Be to, oficialus Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo komentaras pabrėžia¹⁰², kad šis teisės aktas netaikomas, kai lizinguojamas daiktas įgyjamas asmeniniams, šeimos namų ūkio poreikiams.

2.2. Finansinio lizingo sutarties objektas

Teisės teorijoje yra susiklosčiusios dvi civilinių teisinių santykių objekto sampratos. Monistinės teorijos pažiūromis, objektas yra tai, į ką nukreiptos subjektinės teisės ir pareigos. Pluralistinė teorija objektą apibrėžia taip – tai, dėl ko atsiranda civilinis teisinis santykis¹⁰³.

LR CK 1.97 straipsnyje, veikiant pliuralistinei doktrinai, reglamentuoti civilinių teisinių santykių objektai: „Civilinių teisių objektai yra daiktai, pinigai ir vertybiniai popieriai, kitas turtas bei turtinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai, informacija, veiksmai ir veiksmų rezultatai, taip pat kitos turtinės ir neturtinės vertybės“. Pažymėtina, kad šiame straipsnyje civilinių teisių objektų sąrašas nėra baigtinis, nes LR CK 1.97 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad objektu yra ir kitos turtinės ir neturtinės vertybės.

LR CK 6.568 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad lizingo sutarties objektu gali būti bet kokie **nesunaudojamieji kilnojamieji ir nekilnojamieji daiktai, išskyrus žemę ir gamtos išteklius**.

Analizuojant šią teisės normą būtų galima išskirti šiuos finansinio lizingo sutarties dalyko ypatumus:

1. Kaip matyti, LR CK 6.568 straipsnio 1 dalyje finansinio lizingo dalykas yra apibrėžtas siauriau, t.y. neapima visų LR CK 1.97 straipsnyje išvardintų objektų.

¹⁰² Official commentary on the UNIDROIT Model law on leasing, <http://www.unidroit.org/english/documents/2010/study59a/s-59a-24-e.pdf> (prisijungimo laikas: 2013 01 18, 12:19).

¹⁰³ Baranauskas E. ir kt. Civilinė teisė: bendroji dalis (2-asis leid.): vadovėlis – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008. P. 130.

2. Sutarties dalyku gali būti tik *daiktai*. Pagal LR CK 4.1 straipsnį, daiktais laikomi iš gamtos pasisavinti arba gamybos procese sukurti materialaus pasaulio dalykai. Taigi daikto, kaip civilinių teisių objekto, požymiai yra du¹⁰⁴:

- daiktas yra materialaus pasaulio dalis (taip daiktai atskiriami nuo intelektinės veiklos rezultatų ir ekonominės apyvartos priemonių);
- daiktas žmogaus valia yra išskirtas iš materialaus pasaulio jį pasisavinant arba pagaminant (konkretus daiktas yra išskiriamas iš materialaus pasaulio ir priskiriamas konkrečiam subjektui).

Taigi įstatyme įtvirtinta, kad finansinio lizingo sutarties objektu gali būti tik daiktai, todėl negali būti objektais turutinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai ir kita.

3. Šioje teisės normoje yra konkrečiai įvardinti daiktai: *nesunaudojamieji kilnojamieji ir nekilnojamieji daiktai*.

Daiktai į kilnojamuosius ir nekilnojamuosius daiktus skirstomi tiek prigimties, tiek įstatymo jiems nustatyto teisinio statuso požiūriu. Nesunaudojamaisiais daiktais laikomi daiktai, kurių vertė ir paskirtis ilgai iš esmės nepasikeičia, jei naudojami pagal paskirtį (LR CK 4.5 straipsnis). Kilnojamieji daiktai yra daiktai (jeigu įstatymas nenumato ko kita), kuriuos galima perkelti iš vienos vietos į kitą nepakeitus jų paskirties ir iš esmės nesumažinus jų vertės.

Nekilnojamieji daiktai yra apibūdinti LR CK 1.98 straipsnio 2 ir 3 dalyse¹⁰⁵. Sistemiskai aiškinant LR CK nuostatas nekilnojamieji daiktai pagal LR CK 4.2 straipsnį gali būti dviejų kategorijų:

- daiktai, kurie pagal prigimtį yra nekilnojami;
- daiktai, kurie pagal prigimtį kilnojamieji daiktai, bet juos įstatymas pripažįsta nekilnojamaisiais daiktais (pvz., laivai, orlaiviai).

Kilnojamieji daiktai gali būti priskirtini nekilnojamiesiems daiktams pagal prigimtines savybes – negalimumas daikto perkelti iš vienos vietos į kitą nepakeitus paskirties, bei pagal daikto teisinį režimą – teisinį režimą (kilnojamąjį daiktą priskirti prie nekilnojamojo daikto) gali suteikti įstatymų leidėjas.

4. Sistemiskai vertinant LR CK nuostatas, reglamentuojančias nuomos dalyką, ir finansinio lizingo nuostatas, reglamentuojančias sutarties dalyką, galime teigti, kad finansinio lizingo

¹⁰⁴ Baranauskas E. ir kt. Daiktinė teisė: vadovėlis – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2010. P. 20.

¹⁰⁵ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Valstybės žinios. 2000. Nr. 74-2262.

1.98 straipsnio 2 ir 3 dalys:

2. Nekilnojamieji daiktai yra žemė ir kiti daiktai, kurie susiję su žeme ir kurių negalima perkelti iš vienos vietos į kitą nepakeitus jų paskirties bei iš esmės nesumažinus jų vertės (pastatai, įrenginiai, sodiniai ir kiti daiktai, kurie pagal paskirtį ir prigimtį yra nekilnojamieji).

3. Nekilnojamiesiems daiktams taip pat prilyginami įstatymuose numatyti laivai ir orlaiviai, kuriems nustatyta privaloma teisinė registracija. Įstatymai gali pripažinti nekilnojamaisiais daiktais ir kitą turtą.

dalyku gali būti individualių savybių turintys daiktai (LR CK 4.4 str. 1 ir 2 d.), o rūšies savybių turintys daiktai turi būti individualizuoti, t.y. turi būti apibūdinti, kad būtų atskiriamas nuo kitų daiktų.

5. Normoje nurodytos išlygos, dėl kurių dalykų negali būti sudaryta finansinio lizingo sutartis – **žemė ir gamtos ištekliai**.

Gramatiškai vertinant LR CK 6.568 straipsnio 1 dalies konstrukciją, darytina išvada, kad įstatymų leidėjas specialiai išskyrė šiuos du objektus, dėl kurių negali būti sudaroma finansinio lizingo sutartis.

Gamtos ištekliai gali būti įvairūs¹⁰⁶: įvairios naudingosios iškasenos, vandens ištekliai, miškų ištekliai (gyvūnai, augalai) ir kt.

Žemė¹⁰⁷ – Lietuvos Respublikos žemės paviršiuje esantys sausumos plotai, paviršiniai vidaus ir teritoriniai vandenys. LR CK 1.98 straipsnio 2 dalimi, žemė yra priskiriama prie nekilnojamųjų daiktų, kuri yra nekilnojama iš prigimties.

V. Mizaras teigia, kad šie dalykai negali būti finansinio lizingo objektais, kadangi minėtiems objektams nėra taikomi nusidėvėjimo normatyvai. Amortizacija (nusidėvėjimas) yra vienas iš esminių kriterijų, kuriuo vadovaujantis atskiriamos dvi lizingo formos – finansinė nuoma ir veiklos nuoma. Be to, lizingo sutarties termino nustatymas siejamas su daikto nusidėvėjimo nustatymu¹⁰⁸.

G. Lisauskas teigia, kad LR CK nustatytą apribojimą dėl žemės pripažinimo lizingo dalyku dar būtų galima aiškinti mokesčių teisės ar finansų (buhalterinės) apskaitos nuostatomis, nes žemės ir gamtos išteklių nusidėvėjimas nėra skaičiuojamas¹⁰⁹.

Su V. Mizaro ir G. Lisausko išreikštomis nuomonėmis galėtume sutikti. Taip pat reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad gamtos ištekliai gali būti atsinaujinantys ir neatsinaujinantys. Todėl nusidėvėjimą (amortizaciją) iš tiesų būtų sunku įvertinti ir apskaičiuoti.

Lietuvos apeliacinis teismas nagrinėdamas civilinę bylą¹¹⁰, kurioje sprendė ginčą dėl išperkamosios nuomos ir finansinio lizingo sutarčių atribojimo, kai ginčo metu buvo sudaryta išperkamosios nuomos sutartis, pagal kurią atsakovas nuosavybės teise įsigijo iš trečiojo asmens ieškovo pasirinktą žemės sklypą, ir perdavė jį ieškovui valdyti ir naudoti su sąlyga, kad žemės sklypas pereis ieškovui nuosavybės teise, sumokėjus tam tikrą žemės sklypo kainą ir palūkanas, pažymėjo: „<...> Pagal CK 6.568 straipsnio 1 dalį lizingo sutarties dalyku gali būti bet kokie

¹⁰⁶ Lietuvos Respublikos mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatymas (su papildymais ir pakeitimais)// Valstybės žinios, 1991, Nr. 11-274.

¹⁰⁷ Lietuvos Respublikos žemės įstatymas (su papildymais ir pakeitimais)// Valstybės žinios, 1994, Nr. 34-620.

¹⁰⁸ Mizaras V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą// Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44). P. 10.

¹⁰⁹ Lisauskas G. Finansinės nuomos sąvoka pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą // Jurisprudencija. 2002, Nr. 34 (26). P.17.

¹¹⁰ 2012-06-26 ApT CBS nutartis c.b. Nr. 2A-1147/2012.

nesunaudojamieji kilnojamieji ir nekilnojamieji daiktai, išskyrus žemę ir gamtos išteklius. Ieškovui ir atsakovui sudarius ginčo sutartį, iš esmės buvo *pridengtas faktinis susitarimas dėl lizingo teisinių santykių sukūrimo jį pavadinant išperkamosios nuomos sutartimi tam, kad būtų išvengta imperatyvaus teisės normų draudimo lizingo dalyku pasirinkti žemės sklypą*. Teisėjų kolegija sprendė, kad faktiškai sudarydami susitarimą dėl lizingo, kurio dalykas yra žemės sklypas, ieškovas ir atsakovas *sudarė imperatyviosioms teisės normoms prieštaraujantį* sandorį, todėl šis sandoris pirmosios instancijos teismo sprendimu pagrįstai pripažintas niekiniu ir negaliojančiu. Teisėjų kolegija nepripažino pagrįstu apeliacinio skundo argumentą, kad minėta įstatymo norma – CK 6.568 straipsnio 1 dalis – nėra imperatyvioji. Imperatyvaus teisinio reglamentavimo esmė – visuomeninių santykių dalyvių elgesio laisvės ribojimas privalomais nurodymais, siekiant viešųjų visuomenės interesų apsaugos. Imperatyviosioms teisės normoms būdingas absoliutus privalomumas, t.y. jų galiojimo ir taikymo negali pakeisti, apriboti ar panaikinti privatūs teisinių santykių subjektai savo susitarimu. Atsižvelgiant į CK 6.568 str. 1 d. turinį, kuriame numatyta, kas negali būti lizingo sutarties dalyku, nėra pagrindo sutikti su apelianu, kad ši norma nėra imperatyvi ir kad ji gali būti pakeista šalių susitarimu <...>“.

Vertinant šią teismo išreikštą poziciją, reikėtų lingvistiškai įvertinti LR CK 6.568 str. 1 d. normos formuluotę. Iš vienos pusės atrodytų, kad šio straipsnio formuluotė nesukuria pagrindo ją aiškinti kaip imperatyviają teisės normą, nes joje nėra tiesioginės nuostatos, jog, sudarius lizingo sutartį dėl žemės ar gamtos išteklių, tokia sutartis būtų laikoma negaliojančia.

Teisės teorijoje išskiriami du pagrindiniai teisinio reguliavimo metodai: *imperatyvusis* (direktyvinis) ir *dispozityvusis* (autonominis). Jeigu darant teisinį poveikį vyrauja imperatyviai įpareigojantys paliepimai, tai bus imperatyvusis teisinio reguliavimo metodas, o jei vyrauja leidžiamasis – tai dispozityvusis¹¹¹.

Kaip matyti iš LR CK 6.568 str. 1 d. normos formuluotės, šioje normoje vyrauja imperatyvas, kuris specialiai išskiria, kas negali būti šios sutarties objektu, be to, akivaizdu – viskas, kas nėra tiesiogiai leista šios normos, yra draudžiama.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, nagrinėdamas šią bylą kasacine tvarka¹¹² bei kvalifikuodamas ginčo teisinį santykį: ar buvo sudaryta išperkamosios nuomos sutartis ar finansinio lizingo sutartis, įžvelgė svarbų aspektą – sutarties laisvės principą. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad prievolių teisėje yra įtvirtintas sutarties laisvės principas, kuris reiškia, kad šalys gali laisvai sudaryti sutartis, savo nuožiūra nustatyti tarpusavio teises ir pareigas (CK 6.156 str.) ir ši teisėtai sudaryta, galiojanti sutartis turi sutarties šalims įstatymo galią, kuri yra privaloma ir turi būti vykdoma (CK 6.189 str. 1 d., 6.200 str.). Sutartis

¹¹¹ Vaišvila A. Teisės teorija (2-asis patais. ir papild. leid.): vadovėlis – Vilnius: Justitia, 2004. P. 205.

¹¹² 2013-01-09 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-154/2013.

įpareigoja šalis atlikti ne tik tai, kas tiesiogiai joje numatyta, bet ir visa tai, ką lemia sutarties esmė arba įstatymai.

Tai reiškia, kad šalys laisva valia gali susitarti dėl sutarties pobūdžio, t.y. į sutartį įtraukti ir kitų artimų sutarčių rūšių elementų, kadangi sutarties laisvės principas leidžia šalims sudaryti kelių sutarčių elementų turinčias sutartis, ir ji turi būti vykdoma tokiomis sąlygomis, kokiomis šalys susitarė.

Taigi, galime daryti išvadą, kad teismai, vertindami ir atribodami civilines sutartis panašias į finansinės nuomos (lizingo) sutartis, neturėtų atriboti šias sutartis vadovaudamiesi vien finansinės nuomos (lizingo) objekto specifiškumu ir vienu iš lizingo požymiu – finansavimo verslui aspektu, o kvalifikuoti sutartį tiksliai nustatčius pagrindinį sutarties tikslą, nes sutarties šalių sudaryta sutartis gali turėti kelių sutarčių požymių, kurias leidžia nustatyti sutarties laisvės principas.

5. Taip pat finansinio lizingo sutarties objektu negalėtų būti objektai, kurie išimti iš civilinės apyvartos. LR CK 1.97 straipsnio 2 dalyje nustatyta civilinių teisių objektų (tarp jų ir daiktų) apyvartumo prezumpcija. Daiktai, kurie išimti iš civilinės apyvartos, turi būti nurodyti įstatymuose. Taigi daiktas išimtas iš civilinės apyvartos negali būti nuosavybės teisės objektas (pvz., tam tikros rūšies ginklai, branduolinės energetikos objektai ir kt.).

Išanalizavę Lietuvos teisėje finansinio lizingo sutarties objekto ypatumus, reikėtų išskirti, kas būdinga finansinio lizingo sutarties objektui tarptautiniuose dokumentuose, kurie reglamentuoja finansinio lizingo teisinius santykius.

1988 m. Otavos konvencijos 1 straipsnio 1 dalyje išvardinti objektai, dėl kurių galima sudaryti finansinio lizingo sutartis: „įrengimai (ang. *plants*), gamybinės medžiagos (ang. *capital goods*), ar kiti techniniai įrenginiai (ang. *equipments*)“¹¹³. Šio straipsnio dalyje nėra numatyta jokių specifinių suvaržymų dėl finansinio lizingo sutarties objekto. 1988 m. Otavos konvencijos 4 straipsnio 1 dalyje, nurodyta, kad Otavos konvencijos nuostatos taikomos taip pat, jei lizinguojamas daiktas tampa įrangos dalimi ar tampa susijęs su žeme.

Kaip matyti iš 1988 m. Otavos konvencijos reglamentavimo, objektas finansinio lizingo sutartyje įvardintas iš ekonominės pusės – įvardinant tiek gamybinę medžiagą, tiek pačius įrengimus, kurie pagaminami iš šių medžiagų.

Kitas specifiškumas – Tarptautinės privatinės teisės unifikavimo instituto veikla, priimant Keiptauno konvenciją ir ją papildančius protokolus¹¹⁴. Kaip jau buvo minėta anksčiau, šioje

¹¹³ UNIDROIT Convention on International Financial Leasing (Ottawa, 1988)// <http://www.unidroit.org/english/conventions/1988leasing/1988leasing-e.htm> (prisijungimo laikas: 2013 01 18, 14:20).

¹¹⁴ The Convention on International Interests in Mobile Equipment (Cape Town, 2001)// <http://www.unidroit.org/english/conventions/mobile-equipment/mobile-equipment.pdf> (prisijungimo laikas: 2013 01 18, 14:26).

sutartyje ir jos protokoluose yra standartizuoti konkretūs lizingo objektai: erdvėlaiviai, lėktuvai, geležinkelio įranga, kosminiai laivai ir t.t.

Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo 2 straipsnyje¹¹⁵ yra identifikuotas finansinio lizingo sutarties objektas: „visas turtas, kuris naudojamas gamyboje, prekyboje ar versle, įskaitant ir nekilnojamąjį turtą, ilgalaikį turtą, įrangą, būsimą turtą, ypač gamybinį turtą, techninius įrengimus ir gyvus ir (ar) negimusius gyvūnus. Objektai netaikomi pinigai ir akcijos. Taip pat pažymima, kad joks kilnojamasis daiktas negali būti objektu, jeigu jis tapo dalimi nekilnojamojo daikto“.

Pavyzdinis įstatymas dėl lizingo gan plačiai apibūdina objektus. Šis platus objektų sąrašas apima ir intelektinę nuosavybę, taip pat ir programinę įrangą¹¹⁶. Ši programinė įranga gali būti inkorporuota į patį lizingo objektą, arba ne. Oficialaus komentaro dėl Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo autorių nuomone¹¹⁷, jeigu programinė įranga inkorporuota į patį sutarties objektą, tai šios sutarties pagrindiniu objektu bus pats objektas, o ne programinė įranga. Visai kitokia situacija, jei programinė įranga neinkorporuota į patį sutarties objektą (pvz., programinė įranga kompiuteriui). Autorių nuomone, tokioje situacijoje reiktų vadovautis valstybių teise, kaip atitinkamoje valstybėje suvokiama „valdymo“ teisė – ar valdymo teisė suteikiama materialiams daiktams, ar ir intelektinės nuosavybės objektams.

Idomu tai, kad šiame lizingo modelyje objektu gali būti ne tik bet koks turtas, bet ir būsimas ateityje pagamintas daiktas, taip pat gyvūnai, kurie gali būti jau civilinėje apyvartoje ar dar tik gimti. Manome, kad šis platus objektų ratas diskutuotinas, nes sunku įsivaizduoti, kaip būtų apskaičiuojamas gyvūno, ar dar negimusio gyvūno amortizacijos aspektas.

Taip pat imperatyviai išskiriami objektai, kurie negali būti sutarties objektais – pinigai ir akcijos. Manytina, kad jie išskirti, nes tai gamybos procese nenaudojami objektai bei jie galėtų būti kitų civilinių sutarčių objektais (pvz., kreditavimo).

The Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters specific to Aircraft Equipment (Cape Town, 2001)// <http://www.unidroit.org/english/conventions/mobile-equipment/aircraftprotocol.pdf> (prisijungimo laikas: 2013 01 18, 14:28).

The Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters specific to railway rolling stock (Luxembourg, 2007)// <http://www.unidroit.org/english/conventions/mobile-equipment/railprotocol.pdf> (prisijungimo laikas: 2013 01 18, 14:29).

The Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters specific to space assets (Berlin, 2012)// <http://www.unidroit.org/english/conventions/mobile-equipment/spaceassets-protocol-e.pdf> (prisijungimo laikas: 2013 01 18, 14:30).

¹¹⁵The Model law on Leasing (Roma, 2008)// <http://www.unidroit.org/english/documents/2008/study59a/s-59a-17-e.pdf> (prisijungimo laikas: 2013 01 18,14:45).

„**Asset** means all property used in the craft, trade or business of the lessee, including immovables, capital assets, equipment, future assets, specially manufactured assets, plants and living and unborn animals. The term does not include money or investment securities. No movable shall cease to be an asset for the sole reason that it has become a fixture to or incorporated in an immovable.“

¹¹⁶Official commentary on the UNIDROIT Model law on leasing, <http://www.unidroit.org/english/documents/2010/study59a/s-59a-24-e.pdf> (prisijungimo laikas: 2013 01 18, 15:19).

¹¹⁷ Ten pat.

2.3. Finansinio lizingo sutarties šalių teisės ir pareigos bei civilinės teisinės atsakomybės aspektai

Civilinių teisinių santykių šalys turi abipuses teises ir pareigas. Sudarant finansinio lizingo sutartį, tiek lizingo davėjas, tiek lizingo gavėjas įgyja subjektyvias teises ir pareigas. Kai kurios iš jų bus aptartos detaliau, norint išanalizuoti, su kokiomis problemomis susiduriama sudarant finansinio lizingo sutartį.

Teisinės atsakomybės poreikis atsiranda, kai asmenys naudojami teisėmis ir pareigomis. Teisinė atsakomybė – tai teisės subjektų įsipareigojimas ir teisinis jų įpareigojimas naudotis leidimais (teisėmis) vykdant atitinkamas pareigas, kartu nurodymas, kad tokių pareigų nevykdymas virs atitinkamų teisių praradimu ar siaurimu¹¹⁸.

Be to, kai asmuo atsisako vykdyti jo teises legalizuojančias pareigas, asmens teisių ir pareigų pusiausvyra palaikoma siaurinant subjektyvias teises. Taigi teisinės atsakomybės įgyvendinimas – tai pareigos atsakyti už teisės pažeidimo padarymą įvykdymas¹¹⁹.

Jeigu finansinio lizingo sutarties pagrindu šalys nevykdys arba netinkamai įgyvendins subjektyvių teisių ir pareigų, tai joms gali kilti civilinė teisinė atsakomybė. Atsižvelgiant į tai, darbe bus nagrinėjama ir finansinio lizingo šalių civilinė teisinė atsakomybė.

2.3.1. Finansinio lizingo sutarties šalių teisės ir pareigos

Išanalizavę finansinio lizingo sutarties sampratą, identifikavome finansinio lizingo sutarties sudarymo pagrindinį interesą – finansinės investicijos pagalba, finansinio lizingo santykių subjektai realizuoja lūkestį – gauti pelną –, kai turtas naudojamas pagal paskirtį – verslo plėtotei.

Analizuojant LR CK normas, reglamentuojančias finansinio lizingo institutą, būtų galima išskirti šias pagrindines šalių teises ir pareigas sudarant šią sutartį:

- lizingo davėjas įsipareigoja įgyti nuosavybės teise iš trečiojo asmens lizingo gavėjo nurodytą daiktą;
- lizingo davėjas įsipareigoja lizingo gavėjo nurodytą daiktą perduoti lizingo gavėjui valdyti ir naudoti verslo tikslais;
- lizingo gavėjas turi pareigą priimti lizinguojamą daiktą ir, gavęs daiktą, privalo mokėti įmokas. Sumokėjus sutartyje numatytą kainą, daiktą gali įgyti nuosavybės teise, jeigu sutartis nenumato ko kita;
- lizingo gavėjas privalo daiktą naudoti ir išlaikyti rūpestingai, atidžiai.

¹¹⁸ Vaišvila A. Teisės teorija (2-asis patasis. ir papild. leid.): vadovėlis – Vilnius: Justitia, 2004. P. 441.

¹¹⁹ Baublys L. ir kt. Teisės teorijos įvadas: vadovėlis – Vilnius: Leidykla MES, 2010. P. 347.

Kaip jau buvo nagrinėta, finansinio lizingo sutartyje dalyvauja trys šalys: lizingo davėjas, lizingo gavėjas bei lizingo dalyko pardavėjas. Šios sutarties subjektų įgyjamos teisės ir pareigos lemia finansinio lizingo sutarties ypatumus bei jos prigimtį. Analizuojant šios sutarties sudarymą, pastebėtina, kad lizingo davėjas įsipareigoja įsigyti iš trečiojo asmens nuosavybės teise lizingo gavėjo nurodytą daiktą. Tai reiškia, kad sudarant finansinio lizingo sutartį yra sudaroma ir pirkimo – pardavimo sutartis. Pirkimo – pardavimo sutartis yra sudaroma tarp lizingo davėjo ir trečiojo asmens (lizingo dalyko pardavėjo).

Lietuvos teismų praktikoje yra suformuota pozicija¹²⁰, kad finansinio lizingo sutartis ir pirkimo – pardavimo sutartis yra dvi skirtingos sutartys, tai dvišaliai sandoriai su atitinkama specifiką, be to, tam tikrų pirkėjo teisių ir pareigų suteikimas lizingo gavėjui, pirkimo – pardavimo ir lizingo sutarčių nepadaro trišalėmis.

Taip pat pasisakyta¹²¹ dėl pirkimo – pardavimo sutarties svarbos sudarant finansinio lizingo sutartį: „Šis įsigijimas **privalomas**, todėl ir tokio turto pirkimo – pardavimo sutartis lizingo davėjui privaloma. Pirkimo – pardavimo sandoris lizingo santykiuose yra jau „lydintis“ sandoris, sudaromas vykdant lizingo sutartį, ir dėl tokios savo paskirties turi tam tikrų specifinių bruožų palyginus su atskira įprastine pirkimo – pardavimo sutartimi <...>“.

Teismas pabrėžė pirkimo – pardavimo sutarties privalomumą, kaip būtiną finansinio lizingo sutarties santykių ypatybę bei konkretizavo pirkimo – pardavimo sutarties vietą lizingo santykiuose, įvardijant kaip „lydintį sandorį“.

Taip pat paaiškinama¹²² ir pirkimo – pardavimo sutarties specifiką, kuri pasižymi tuo, kad lizingo davėjo įgytas turtas perduodamas ne pirkėjui, o tiesiogiai lizingo gavėjui, kuris nebūdamas sutarties šalimi, turi teisę pardavėjui reikšti pretenzijas dėl netinkamo turto perdavimo, pvz., dėl daikto kokybės, komplektiškumo, perdavimo terminų ir kita. Tačiau lizingo gavėjas neperima visų pirkėjo teisių ir pareigų – jis negali nutraukti pirkimo – pardavimo sutarties be lizingo davėjo sutikimo.

Išvalgiai R. Juodka pastebi, kad lizingo gavėjas, neturėtų pareigos sumokėti už įsigytą turtą, kaip kad jis ją turėtų būdamas pirkimo – pardavimo sutarties šalis¹²³.

Taigi pirkėjo teisės su tam tikra specifiką turi lizingo gavėjas, nors jis ir nesudaro pirkimo – pardavimo sutarties.

Galime daryti išvadą, kad LR CK reglamentuojamuose finansinio lizingo teisiniuose santykiuose privalomos dvi skirtingos sutartys: finansinio lizingo sutartis (sudaroma tarp lizingo

¹²⁰ 2004-02-18 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-123/2004.

¹²¹ 2004-02-18 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-123/2004; 2012-06-26 ApT CBS nutartis c.b. Nr. 2A-1147/2012.

¹²² 2004-02-18 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-123/2004; 2010-01-11 LAT CBS nutartis c.b. 3K-3-31/2010.

¹²³ Juodka R. Lizingo teisinių santykių reguliavimas naujajame Civiliniame kodekse. Problemos ir praktiniai klausimai// Justitia. 2000, Nr. 4-5. P. 33.

davėjo ir lizingo gavėjo) ir pirkimo – pardavimo sutartis (tarp lizingo davėjo ir daikto pardavėjo), kuri pasižymi tam tikra specifika, kurią lemia LR CK specialiosios finansinio lizingo nuostatos.

Kita įstatymo numatyta lizingo davėjo pareiga – *lizingo gavėjo nurodytą daiktą perduoti lizingo gavėjui valdyti ir naudoti verslo tikslais*. Ši perdavimo tvarka reglamentuota LR CK 6.570 straipsnyje. Įdomu tai, kad lizingo gavėjas nėra pirkimo – pardavimo sutarties šalis, bet dalyko pardavėjas perduoda lizingo dalyką tiesiogiai lizingo gavėjui šio verslo vietoje, jeigu ko kita nenumato lizingo sutartis.

Taigi šia nuostata pabrėžiama pirkimo – pardavimo sutarties specifika, sudarant finansinio lizingo sutartį, – pagal LR CK 6.317 straipsnį pardavėjas pagal pirkimo – pardavimo sutartį daiktą turi perduoti pirkėjui, o šioje sutartyje pardavėjas turi perduoti lizingo gavėjui.

Darytina išvada, kad pardavėjas perduodamas lizingo dalyką lizingo gavėjui įvykdo svarbią pareigą lizingo davėjui pagal pirkimo – pardavimo sutartį (LR CK 6.317 str. 1 d.), ir lizingo davėjas pagal LR CK 6.567 str. 1 dalį, įvykdo pareigą perduoti lizingo dalyką lizingo gavėjui valdyti ir naudoti verslo tikslais. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakė¹²⁴, kad lizingo davėjas įvykdo pareigą perduoti daiktą lizingo gavėjui, jeigu sudaro galimybę lizingo dalyką valdyti ar juo naudotis.

„LR CK 6.570 straipsnis buvo įvestas dėl specifinio lizingo santykių pobūdžio ir dėl tos priežasties, kad daikto perdavimas yra susijęs su atsitiktinės daikto žūties ir sugadinimo rizikos perėjimo lizingo gavėjui momentu“¹²⁵.

Su šia nuomone turėtume sutikti, nes pagal LR CK 6.571 straipsnį daikto atsitiktinė žūtis ir sugadinimo rizika pereina nuo lizingo dalyko perdavimo lizingo gavėjui, jeigu sutartis nenumato kitaip, taip pat nuo perdavimo momento lizingo gavėjas įgyja pareigą dengti visas daikto išlaikymo ir remonto išlaidas.

Šių LR CK nuostatų pagrindu galime identifikuoti finansinio lizingo sutarties ypatybę – lizingo gavėjas turi prisiimti didžiąją dalį rizikos dėl lizingo dalyko. V. Mizaras, teigia, kad ši lizingo gavėjui tenkanti didesnė rizika paremta tuo, kad lizingo gavėjas yra daikto savininkas ekonominiu požiūriu¹²⁶. Taip pat galėtume pagrįsti šį teiginį Lietuvos teismų praktikoje suformuota finansinio lizingo samprata bei Lietuvos teisėje įtvirtinto finansinio lizingo rūšies specifinių bruožų pagrindu – **finansiniu lizingu (ang. *financial lease*)**¹²⁷.

Teismų praktikoje iškyla teisinių ginčų dėl lizingo davėjo pareigos perduoti lizingo objektą naujam lizingo gavėjui. Lietuvos apeliacinis teismas pasisakė¹²⁸, kad daikto perdavimas yra

¹²⁴ 2009-03-17 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-125/2009.

¹²⁵ Juodka R. Lizingo teisinių santykių reguliavimas naujajame Civiliniame kodekse. Problemos ir praktiniai klausimai// Justitia. 2000, Nr. 4-5. P. 33.

¹²⁶ Mizaras V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą// Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44). P. 12.

¹²⁷ Žr. Skyrių 1.2. Lizingo rūšys.

¹²⁸ 2012-05-16 ApT CBS nutartis c.b. Nr. 2A-218/2012.

vykdomas ne vien fizinio jo perdavimo būdu. Daikto perdavimas pagal lizingo sutartį lizingo gavėjui yra vienas iš daikto perdavimo įgijėjui atvejų. Pagal CK 4.50 straipsnį daikto perdavimu sudaroma galimybė įgijėjui naudotis daiktu pagal paskirtį, atsižvelgiant į daikto būklę ir teisinį statusą. CK 4.50 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad daiktai perduodami įgijėjui daikto įteikimu ir kitais būdais, kuriuos gali nustatyti įstatymai ir sutartis. CK 4.28 straipsnyje reglamentuoti įvairūs kilnojamojo daikto valdymo atsiradimo pagrindai, o ne **vien tik fizinis daikto perdavimas. Pagal šio straipsnio 8 punktą kilnojamojo daikto valdymas gali atsirasti atlikus kitus veiksmus, kurie išreiškia asmens valią užvaldyti daiktą.** Daikto valdymo atsiradimui nėra svarbu, ar naujasis lizingo gavėjas iš tikrųjų naudosis lizingo sutarties dalyku. Lizingo daiktas buvo tinkamai perduotas pirminiam lizingo gavėjui (trečiajam asmeniui) valdyti ir naudotis ir teisių ir pareigų perleidimo sutarties sudarymo metu buvo šio asmens valdyme (teisių ir pareigų perleidimo sutartyje lizingo gavėjas pareiškė, kad turto dokumentaciją ir techniškai tvarkingą, sukomplektuotą turtą jis gavo prieš pasirašant sutartį, ir patvirtino, kad patikrino ir įsitikino turto tinkamumu naudoti, kad perduodamo turto būklė, kokybė, asortimentas, komplektacija ir kiti reikalavimai atitinka jo lūkesčius, kad nukrypimų nuo turto specifikacijos nėra. Patvirtino, kad lizingo sutarties dalykas jam yra perduotas valdyti ir kad nėra kliūčių juo naudotis).

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas¹²⁹ taip pat pabrėžė, kad, jeigu lizingo dalykas fizine prasme nebuvo perduotas lizingo gavėjui, savaime nereiškia, jog lizingo dalykas pagal nuomos santykius teisiškai nėra perduotas ir gautas lizingo gavėjo. Daikto perdavimas yra vykdomas ne vien fizinio jo perdavimo būdu. Lizingo davėjo pareiga perduoti daiktą lizingo gavėjui reiškia, kad lizingo davėjas (nuomotojas) įsipareigoja perduoti daiktą laikinai valdyti ir naudotis juo už užmokestį (CK 6.567 str. 1 d.). Daikto perdavimas pagal lizingo sutartį lizingo gavėjui yra vienas iš daikto perdavimo įgijėjui atvejų. Pagal CK 4.50 straipsnį daikto perdavimu sudaroma galimybė įgijėjui naudotis daiktu pagal paskirtį, atsižvelgiant į daikto būklę ir teisinį statusą. Surašant aktą dėl lizingo dalyko perdavimo sudaromas sandoris, kuriuo daikto pardavėjas sudaro galimybę daikto įgijėjui juo naudotis, bet tai nereiškia, kad daiktas fiziškai perduodamas, nes įstatyme nustatyti įvairūs daikto perdavimo būdai. Pavyzdžiui, CK 4.50 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad daiktai perduodami įgijėjui daikto įteikimu ir kitais būdais, o juos gali nustatyti įstatymai ir sutartis. **Nuomos sutartimi daiktas perduodamas valdyti ir naudotis. Jeigu įgijėjui (nuomininkui) sudaroma galimybė naudotis daiktu, tai galima daryti išvadą, kad nuomos dalykas perduotas.** Kilnojamojo daikto valdymo atsiradimo pagrindai nustatyti CK 4.28 straipsnyje, o 4.29 straipsnyje nustatytas daikto valdymo atsiradimas per kitą asmenį. Kilnojamojo daikto valdymas atsiranda įvairiais pagrindais, o ne vien dėl fizinio daikto perdavimo. Atliekant kitus veiksmus, kurie išreiškia asmens valią užvaldyti daiktą (CK 4.28 str.

¹²⁹ 2009-03-17 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-125/2009; 2004-02-18 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-123/2004.

8 p.), gali būti nustatytas daikto valdymo atsiradimas. Pavyzdžiui, tai gali būti akto apie daikto priėmimą – perdavimą vykdant lizingo sutartį pasirašymas, nors lizingo dalykas fizine prasme nėra gautas. Akto pasirašymu gali būti patvirtinama, kad lizingo gavėjui nėra kliūčių arba kad jam sudarytos galimybės naudotis daiktu. ***Ar jis pasinaudos sudarytomis galimybėmis ir ar iš tikrųjų naudosis lizingo dalyku, valdymo atsiradimui nėra svarbu.*** Lizingo davėjas įvykdo pareigą perduoti daiktą lizingo gavėjui, jeigu sudaro galimybę lizingo dalyką valdyti ar juo naudotis. Šiuos veiksmus lizingo davėjas gali atlikti pats, pasitelkęs trečiuosius asmenis ar veikti per atstovą. Jeigu trečiasis asmuo ar atstovas pats yra lizingo dalyko gavėjas ir atlieka veiksmus, kurie neatitinka lizingo davėjo užduoties ar pavedimo, o nenaudingi yra pačiam trečiajam asmeniui ar atstovui, tai šiuose santykiuose sąžiningas asmuo turi būti ginamas.

Taigi Lietuvos teismų praktika suformavo šias taisykles dėl lizingo davėjo pareigos perduoti lizingo objektą lizingo gavėjui:

1. Lizinguojamo daikto perdavimas yra vykdomas ne vien fizinio perdavimo būdu. CK 4.50 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad daiktai perduodami įgijėjui daikto įteikimu ir kitais būdais, kuriuos gali nustatyti įstatymai ir sutartys. Pagal CK 4.50 straipsnį daikto perdavimu sudaroma galimybė įgijėjui naudotis daiktu pagal paskirtį, atsižvelgiant į daikto būklę ir teisinį statusą. Jeigu įgijėjui sudaroma galimybė naudotis daiktu, tai galima daryti išvadą, kad dalykas perduotas.

2. Daikto valdymo atsiradimui nėra svarbu, ar naujasis lizingo gavėjas iš tikrųjų naudosis lizingo sutarties dalyku. Taigi svarbus pats daikto perdavimo faktas, kuriuo sudaroma tinkama galimybė naudotis daiktu.

Verta aptarti lizingo gavėjo pareigas: priimti lizinguojamą daiktą ir prievolę mokėti įmokas už lizinguojamą daiktą.

Lizingo gavėjas turi prievolę – atlikti visus būtinus veiksmus reikalingus daikto priėmimui (LR CK 6.346 str.). Priimdamas lizingo dalyką, turėtų patikrinti daikto komplektiškumą, kokybę ir t.t. Pastebėtina, kad lizingo gavėjui išreiškus valią, kad sutinka su daikto kokybe, atsiranda teisinės pasekmės – daiktas yra tinkamai perduotas lizingo gavėjui bei lizingo gavėjas įgyja padidintą riziką dėl lizingo dalyko.

Kita prievolė – lizingo gavėjas privalo mokėti įmokas už lizinguojamą daiktą. Šią prievolę pabrėžė Lietuvos apeliacinis teismas¹³⁰: „kiekvieno lizingo gavėjo esminė pareiga yra mokėti lizingo įmoką. Paprastai (kaip ir šiuo atveju) šią įmoką sudaro dvi dalys: pirma, palūkanos – atlygis lizingo gavėjui už suteiktą finansinę paslaugą, ir, antra, mokėjimas lizingo objekto vertei dengti, t.y. lizingo davėjo išlaidoms įsigyjant lizingo gavėjo pageidautą turtą kompensuoti“. Nors lizingo gavėjas negali turėti įtakos pirkimo – pardavimo sutarties šalių atsiskaitymo santykiams,

¹³⁰ 2012-01-19 ApT CBS nutartis c.b. Nr. 2-44/2012.

bet jo teisė laiku ir tinkamai gauti išnuomotą daiktą priklauso nuo šių santykių. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo¹³¹, kad nepaisant to, lizingo gavėjo prievolė atsiskaityti turi būti vykdoma sąžiningai, tinkamai, nustatytu terminu ir įstatymo nustatytu ar sutartyje susitartu būdu (CK 6.38 str. 1 d.).

Tai reiškia, kad lizingo gavėjo mokamos įmokos turi tiksliai atitikti šios prievolės būdą, terminus, kitus įstatymų ir sutarties nurodymus. Jeigu šios sąlygos nėra aptartos, ši prievolė turėtų būti vykdoma laikantis bendrųjų teisės principų.

Iš kitos pusės galime įžvelgti ir finansinio lizingo gavėjo, kaip sutarties šalies, ekonominį suinteresuotumą. Lizingo gavėjas moka periodines įmokas su tam tikro dydžio palūkanomis, t.y. ne iškart sumoka visą lizinguojamo daikto sumą ir tai leidžia lizingo gavėjui planuoti savo verslui skirtas pajamas, apyvartines lėšas, dažniau ir didesniais kiekiais atnaujinti savo gamybinius įrenginius.

Taigi lizingo gavėjo pareiga mokėti įmokas už lizinguojamą daiktą yra esminė finansinio lizingo sutarties pareiga, kuri atskleidžia dar vieną finansinio lizingo sutarties ypatybę: lizingo gavėjo dalimis mokamos įmokos leidžia realizuoti finansinio lizingo sutarties specifiškumą – įgyvendinti šalių siekiamą ekonominį naudingumą.

Pagal LR CK 6.567 straipsnio 1 dalį, lizingo gavėjas sumokėjęs finansinio lizingo sutartyje numatytą kainą, lizinguojamą daiktą gali įgyti nuosavybės teise, jeigu sutartis nenumato ko kita.

Kaip matyti iš normos formuluotės, tai dispozityvi teisės norma. Lizingo gavėjas turi teisę, bet ne pareigą įsigyti nuosavybės teise lizinguojamą daiktą. Be abejo, šalys gali susitarti, kad sutarties pabaigoje nuosavybės teisė yra perduodama lizingo gavėjui arba sudaroma lizingo sutartis naujam laikotarpiui, arba sutarties dalykas yra grąžinamas lizingo davėjui. Kaip pasielgti – sprendžia pačios šalys.

G. Lisauskas laikosi nuomonės, kad lizingo gavėjo teisė įsigyti nuosavybės teise lizinguojamą daiktą pasibaigus sutarties terminui nėra būtinas finansinės nuomos požymis, tai būdinga išperkamajai nuomai¹³². Šios nuomonės laikosi ir Lietuvos teismų praktika¹³³. V. Mizaras taip pat sutinka, kad civilinės teisės požiūriu nuosavybės teisės perėjimas nėra esminis lizingo kriterijus, esminis kriterijus būtų mokesčių požiūriu¹³⁴.

Lizingo gavėjas pagal LR CK 6.571 straipsnio 2 ir 3 dalį, privalo išlaikyti, remontuoti daiktą, bei daiktu naudotis, išlaikyti rūpestingai ir atidžiai, palaikyti jį tokios būklės, kokios jam buvo perduotas, atsižvelgiant į normalų nusidėvėjimą bei sutartyje aptartus jo pakeitimus.

¹³¹ 2004-02-18 LAT CBS nutartis c.b. 3K-3-123/2004.

¹³² Lisauskas G. Finansinės nuomos sąvoka pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą// Jurisprudencija. 2002, Nr. 34 (26). P. 17.

¹³³ 2012-06-26 ApT CBS nutartis c.b. Nr. 2A-1147/2012; 2011-06-13 ApT CBS nutartis c.b. Nr. 2A-297/2011.

¹³⁴ Mizaras V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą// Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44). P. 5.

Iš šios normos galime daryti išvadą, kad lizingo gavėjas turi elgtis pagal „*bonus pater familias*“ principą. Šio principo esminis reikalavimas – kad asmuo elgtųsi apdairiai ir rūpestingai, domėtųsi, rūpintųsi valdomu turtu. Lizingo gavėjas turi imtis visų jam prieinamų priemonių ir padaryti viską vykdant šią pareigą, ką jo vietoje būtų padaręs ypač sąžiningas ir pareigingas asmuo.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas¹³⁵ nagrinėdamas, lizingo šalių pareigas, nustatančias šalių įsipareigojimus, apimančius atsakomybę už lizingo objekto likimą, įvertino kaip abipuses, t.y. tenkančias tiek lizingo davėjui, tiek ir gavėjui. Taip pat pabrėžė, kad sutarties sąlygų nevienareikšmės formuluotes bei prieštaravimus reikėtų aiškinti lizingo gavėjo, kaip sutartį priėmusios šalies naudai. *Lizingo davėjas būdamas lizinguojamo daikto objekto savininku turi pasirūpinti savo nuosavybe ta apimtimi, kiek to daikto neprivalo saugoti, jį išlaikyti lizingo gavėjas.*

Taigi kaip matyti iš šios nutarties, tarp lizingo davėjo ir lizingo gavėjo gali būti paskirstytos pareigos dėl lizingo dalyko priežiūros, taip pat šių pareigų pasiskirstymas turi įtakos ir nuostolių padalijimui, iškilus civilinei teisei atsakomybei.

1988 m. Otavos konvencijos II skyriuje yra įtvirtintos finansinio lizingo šalių teisės ir pareigos. Analizuojant 1988 m. Otavos konvencijos II skyrių, būtų galima išskirti šias pagrindines lizingo davėjo teises ir pareigas:

1. Lizingo davėjas įsipareigoja įsigyti lizinguojamą daiktą ir jį perduoti lizingo gavėjui. Lizingo davėjas tampa šio daikto savininku¹³⁶.

2. Lizingo davėjas turi teisę gauti įmokas už lizinguojamą daiktą. Reikėtų atkreipti dėmesį į 1988 m. Otavos konvencijos 1 straipsnio 2 dalies c punktą, kuriame įtvirtinta nuostata, kad mokant įmokas per sutarties numatytą terminą turi būti sumokėta visa arba beveik visa lizingo dalyko vertė. Atsižvelgiant į tai, galime daryti išvadą, kad Otavos konvencijoje įtvirtintas visiškas daikto nusidėvėjimo principas.

3. Lizingo davėjas išsaugo teises į lizinguojamą daiktą prieš lizingo gavėjo kreditorius arba lizingo gavėjui bankrutuojant. Analizuojant 1988 m. Otavos konvencijos 7 straipsnį, kuriame

¹³⁵ 2004-03-24 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-223/2004. Trumpa fabula: Ieškovas ir atsakovas sudarė lizingo sutartį vilkiko įsigijimui. Sutartyje numatė, kad lizingo gavėjas turi apdrausti vilkiką ne trumpesniam kaip visam lizingo sutarties galiojimo laikotarpiui, o atnaujinant draudimo sutartį, nauja draudimo sutartis turėjo būti sudaryta iki ankstesnės draudimo sutarties pasibaigimo dienos. Prievolės lizingo gavėjas tinkamai nevykdė, kadangi transporto priemonę apdraudė laikotarpiui nuo 2001 m. birželio 28 d. iki 2002 m. birželio 27 d., t.y. ne visam lizingo sutarties galiojimo laikotarpiui. Atsakovui, t.y. UAB „Luvel“ nesilaikant šių reikalavimų, lizingo davėjas, t.y. UAB „Tradcon International“ savo lėšomis privalėjo apdrausti lizingo objektą ir raštiškai kreiptis į UAB „Luvel“, kad ši kompensuotų UAB „Tradcon International“ turėtas išlaidas ir sumokėtų draudimo įmokos dydžio baudą. Pasibaigus draudimo sutarčiai ji nebuvo atnaujinta, o apie draudimo sutarties termino pasibaigimą UAB „Luvel“ neinformavo UAB „Tradcon International“. Tokiu atveju sutarties 6.1 p. numatė, jog lizingo davėjui pereina lizingo gavėjo pareiga rūpintis lizingo objekto apdraudimu. Lizingo davėjui lizingo objekto draudiminė apsauga nuo nurodyto momento tapo jo kaip daikto savininko interesu, kadangi neapdraudęs daikto lizingo davėjas turėjo numatyti draudiminės rizikos galimybę. Automobilis buvo pavogtas.

¹³⁶ Wang Lei A Legal Analysis of Financial Leasing// Cross-cultural Communication, 2011, Nr. 2. P.135.

įtvirtinta ši teisė, neaišku, kada lizingo davėjas turi teisę paimiti lizinguojamą daiktą iš lizingo gavėjo. 1988 m. Otavos konvencija įtvirtina bendrą taisyklę, todėl manoma, kad nustatyti šį faktą gali kiekvienos šalies teisės aktai, kurie reglamentuoja bankroto teisę.

Lizingo gavėjas:

1. Turi teisę valdyti ir naudoti lizinguojamą daiktą verslo tikslais.

2. Privalo lizinguojamam daiktui rūpintis, atsakingai prižiūrėti, gali daryti tam tikrą poveikį, jeigu šalys tai numatė sutartyje. Be to, sutarčiai pasibaigus gali daiktą įgyti nuosavybės teise arba pratęsti sutartį, arba sugrąžinti daiktą lizingo davėjui. Skirtingai nei Lietuvos teisėje, pagal 1988 m. Otavos konvenciją yra numatyti konkretūs atvejai, koks gali būti daikto likimas, sumokėjus visą lizingo sutartyje numatytą kainą. Kaip jau buvo aptarta, Lietuvos teisėje nuosavybės teisės perėjimas, sumokėjus visą lizingo sutartyje numatytą kainą, nėra esminis. Pagal 1988 m. Otavos konvenciją, kaip matyti iš šios konvencijos 9 straipsnio ir pačios konvencijos 1 straipsnyje pateiktos finansinio lizingo sutarties sampratos, nuosavybės teisės perėjimo faktas taip pat nėra esminis finansinio lizingo sutarties požymis.

3. Mokėti įmokas už lizinguojamą daiktą.

Analizuojant Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo nuostatas, kaip jau minėta, šio modelio 2 straipsnyje prie sąvokų yra apibūdintas tiek finansinis lizingas, tiek veiklos nuoma, kuri įvardinta „nuomos“ pavadinimu.

Šis dokumentas, reglamentuojantis dvi skirtingas lizingo rūšis, įtvirtina skirtingas teises ir pareigas tiek finansinio lizingo atveju, tiek veiklos nuomos atveju. Pastebėtina, kad šiame dokumente yra daug rekomendacinių nuostatų, paliekama reglamentavimo teisė valstybių nacionalinei teisei, nėra įvardintų bendrų pozicijų, kaip turėtų būti konkrečiai reglamentuojamas tam tikras teisinis santykis.

Analizuojant Pavyzdiniame įstatyme dėl lizingo įtvirtintus šalių tarpusavio santykius, reikėtų pažymėti, kad 6 straipsnyje, nustatyta, kad, jeigu įstatymai nenumato kitaip, lizingo teisiniai santykiai galioja tarp:

1. lizingo šalių (lizingo davėjo ir lizingo gavėjo);

2. teisės ir pareigos, kurios atsiranda lizingo sutarties pagrindu, teisės gynimo būdai yra galimi tarp šalių ir lizingo dalyko pardavėjo bei prieš kreditorius.

Kaip matyti iš šios formuluotės, šis Pavyzdinis įstatymas dėl lizingo, kaip ir 1988 m. Otavos konvencija įtvirtina atsakomybę prieš trečiuosius asmenis – kreditorius. Be to, reikėtų atkreipti dėmesį į formuluotę, kad šie lizingo teisiniai santykiai galimi, jeigu įstatymai nenumato kitaip. Tokia nuostata įtvirtinta todėl, kad prisijungiančiosios šalys savo šalies įstatymuose gali numatyti kitokį teisinį reglamentavimą. Be to, Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo straipsniai,

įgyvendinantys išvardintų teisinių santykių reglamentavimą, taip pat numato nuostatą „jeigu įstatymai nenumato kitaip“¹³⁷.

Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo nuostatos, reglamentuojančios šalių teises ir pareigas, atitinka finansinio lizingo sutarčiai būdingas šalių teises ir pareigas: lizingo gavėjas išsirenka lizingo dalyką ir pasirenka lizingo dalyko pardavėją (1988 m. Pavyzdinio įstatymo 2 straipsnis a) dalis), lizingo davėjas įsipareigoja įsigyti lizinguojamą daiktą (1988 m. Pavyzdinio įstatymo 2 straipsnis b) dalis), gauti periodines įmokas už nupirktą lizinguojamą daiktą (1988 m. Pavyzdinio įstatymo 2 straipsnis c) dalis), lizingo gavėjas lizinguojamą dalyką turi valdyti ir naudoti tik verslo tikslais, mokėti įmokas, taip pat jam pereina padidinta rizika dėl lizinguojamo daikto (1988 m. Pavyzdinio įstatymo 11 straipsnio 1 dalis) ir kt.

Veiklos nuomai šios nuostatos taikomos tiek, kiek būdinga šiai lizingo rūšiai. Kai kuriose Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo nuostatose yra įvardintos veiklos nuomos šalių teisės ir pareigos: pavyzdžiui, 11 straipsnyje nurodoma, kad padidinta rizika dėl lizinguojamo daikto paliekama lizingo davėjui.

Taip pat, kai kurių teisių reglamentavimas paliekamas nacionalinei teisei, kaip pavyzdžiui, Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo 18 straipsnio 2 dalis ir 24 straipsnis įtvirtina nuostatas dėl nuosavybės teisės perėjimo, kai lizingo sutarties terminas pasibaigia arba, kai ji yra nutraukiama. 18 straipsnio 2 dalies pagrindu lizingo gavėjas gali įgyti lizinguojamą daiktą, valdyti turtą toliau, jei sutartis pratęsiama, arba grąžinti daiktą lizingo davėjui. 24 straipsnio pagrindu, jeigu lizingo sutarties terminas pasibaigia arba sutartis nutraukiama, lizingo davėjas turi teisę įgyti daiktą (ang. *possession*) arba atsisakyti to daikto. Lizingo davėjo teisė įgyti daiktą (ang. *possession*) paliekama prisijungiančių šalių nacionalinės teisės reglamentavimui¹³⁸.

Atsižvelgiant į išdėstytą, galime teigti, kad 1988 m. Otavos konvencijoje reglamentuotos pagrindinės šalių tarpusavio teisės ir pareigos yra analogiškos teisėms ir pareigoms, kurios įtvirtintos 2008 m. Pavyzdiniame įstatyme dėl lizingo.

2.3.2. Finansinio lizingo sutarties šalių civilinės teisinės atsakomybės aspektai

Analizuojant finansinio lizingo šalių teisinės atsakomybės aspektus, LR CK 5.670 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinti lizingo gavėjo teisių gynbos būdai, kai lizinguojamas daiktas neperduodamas lizingo gavėjui. Jeigu lizinguojamas daiktas yra neperduodamas lizingo gavėjui, tai yra pažeidžiama lizingo gavėjo teisė gauti daiktą. Atsižvelgiant į tai, lizingo gavėjas turi teisę nutraukti lizingo sutartį ir reikalauti atlyginti nuostolius, jeigu daiktas neperduotas dėl

¹³⁷ Official commentary on the UNIDROIT Model law on leasing, <http://www.unidroit.org/english/documents/2010/study59a/s-59a-24-e.pdf> (prisijungimo laikas: 2013 01 23, 17:09).

¹³⁸ Ten pat.

aplinkybių, už kurias atsako lizingo davėjas, taip pat turi teisę sustabdyti periodinių įmokų mokėjimą, tol kol lizingo davėjas tinkamai įvykdo prievolę perduoti daiktą. Be abejo, lizingo davėjas gali būti nekaltas dėl lizingo dalyko neperdavimo. Ši kaltė galėtų būti dėl daikto pardavėjo kaltės, už kurią atsako jis pats.

Pagal LR CK 5.671 straipsnio 5 dalį, jeigu lizingo gavėjas pažeidžia pareigą lizingo dalyku naudotis ir jį išlaikyti rūpestingai ir atidžiai, palaikyti jį tokios būklės, kokios jam buvo perduotas, atsižvelgiant į normalų nusidėvėjimą bei sutartyje aptartus galimus jo pakeitimus, lizingo davėjas turi teisę reikalauti sumokėti visą sutarties kainą iš karto arba nutraukti sutartį ir atlyginti nuostolius.

Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo poziciją¹³⁹, lizingo sutarties sąlygos, nustatančios šalių įsipareigojimus, apimančius atsakomybę už lizingo objekto likimą, yra abipusės, t.y. tenkančios tiek lizingo davėjui, tiek ir gavėjui. Tokių sutarties sąlygų nevienareikšmės formuluotės bei prieštaravimai turi būti aiškinami lizingo gavėjo, kaip sutartį priėmusios šalies naudai. Dėl lizingo objekto praradimo ar sugadinimo atsiradę nuostoliai tapo ir lizingo davėjo nepakankamo rūpinimosi savo nuosavybe rezultatu. Teisėjų kolegija konstatavo, kad lizingo davėjas yra juridinis asmuo, užsiimantis pelno siekiančia veikla, todėl kiekvieno sandorio sudarymo bei vykdymo atveju turi įvertinti potencialių nuostolių atsiradimo galimybę.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pozicija, galime sakyti, diskutuotina, nes toks abipusių teisių pripažinimas nesutampa su finansinio lizingo esminių požymių – lizingo gavėjas yra ekonominis daikto savininkas ir išimtinis jo valdytojas / naudotojas. Be to, gavęs lizinguojamą daiktą jis tampa padidintos rizikos daikto valdytoju / naudotoju. Nors mokslinėje doktrinoje pripažįstama, kad lizingo davėjas yra daikto savininkas, tačiau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas per daug sureikšmino lizingo davėjo pareigas finansinio lizingo sutartyje. Manome, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas šią situaciją vertino per lanksčiai, nes rėmėsi faktu, kad lizingo davėjas yra stipresnė šio sandorio šalis, be to, teismas neatsižvelgė į finansinio lizingo sutarties esmę.

LR CK 6.573 straipsnio 3 dalis nustato, kad lizingo davėjas neatsako lizingo gavėjui už tai, kad pardavėjas netinkamai vykdo savo prievoles, išskyrus atvejus, kai pasirinkti pardavėją buvo lizingo davėjo pareiga. Jeigu pardavėją turėjo pasirinkti lizingo davėjas ir pardavėjas pažeidė pirkimo – pardavimo sutartį, tai lizingo gavėjas turi teisę savo pasirinkimu pareikšti iš šios sutarties atsirandančius savo reikalavimus tiek pardavėjui, tiek lizingo davėjui. Tokiu atveju atsakomybė yra solidari. Pagal LR CK 6.573 straipsnio 1 dalį, lizingo gavėjas turi teisę pareikšti tiesiogiai pardavėjui visus reikalavimus, atsirandančius iš lizingo dalyko pirkimo – pardavimo sutarties (dėl turto kokybės, komplektiškumo ir t.t.), tačiau lizingo gavėjas neturi teisės nutraukti pirkimo – pardavimo sutarties be lizingo davėjo sutikimo.

¹³⁹ 2004-03-24 LAT CBS nutartis c.b. 3K-3-223/2004 (bylos fabula jau buvo išdėstyta)

Atsižvelgiant į šias nuostatas, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas¹⁴⁰, nagrinėdamas kilusį ginčą dėl lizinguojamo dalyko kokybės ir komplektacijos, pažymėjo, kad lizingo gavėjas manydamas, jog lizingo sutartimi įgytas daiktas nekokybiškas, turėtų reikšti pretenzijas pardavėjui ir reikalauti pašalinti lizinguojamo daikto trūkumus arba derindamas su lizingo davėju reikalauti nutraukti pirkimo – pardavimo sutartį.

Kaip matyti iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pozicijos ir LR CK teisės normų sisteminio vertinimo, jeigu yra pažeista pareiga perduoti lizinguojamą daiktą, atitinkantį reikalavimus, lizingo gavėjas gali reikšti reikalavimus pardavėjui tik tokius, kokie galimi pirkimo – pardavimo sutarties atveju, o finansinio lizingo sutartį gali nutraukti lizingo davėjo sutikimu.

Daug teisinių diskusijų kyla dėl LR CK 6.574 straipsnio taikymo. Pagal LR CK 6.574 straipsnį, finansinio lizingo sutartis gali būti nutraukta, jei lizingo gavėjas iš esmės pažeidžia finansinio lizingo sutartį. Teismų praktikoje iškyla probleminių klausimų, kaip atlyginami nuostoliai, kaip jie apskaičiuojami.

LR CK 6.217 straipsnis reglamentuoja vienašališką sutarties nutraukimą. Šio straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad šalis gali nutraukti sutartį, jeigu kita šalis sutarties neįvykdo ar netinkamai įvykdo ir tai yra esminis sutarties pažeidimas. Ar sutarties pažeidimas yra esminis, nustatoma, atsižvelgiant į CK 6.217 straipsnio 2 dalyje nustatytas aplinkybes ir šių normų aiškinimo ir taikymo praktiką, pateiktą kasacinio teismo nutartyse¹⁴¹.

CK 6.574 straipsnyje įtvirtinta, kad, lizingo gavėjui pažeidžiant sutartį, lizingo davėjas gali reikalauti, kad lizingo gavėjas pašalintų sutarties pažeidimą, o jeigu lizingo gavėjas to nepadaro, lizingo davėjas turi teisę reikalauti sumokėti periodines įmokas prieš terminą arba nutraukti lizingo sutartį. Kai lizingo sutartis nutraukta, lizingo davėjas turi teisę reikalauti grąžinti jam sutarties objektą bei išieškoti iš lizingo gavėjo tokio dydžio nuostolius, kad jie lizingo davėją grąžintų į tokią padėtį, kokia būtų buvusi, jeigu lizingo gavėjas būtų tinkamai įvykdęs sutartį. Pirmiau nurodyta LR CK 6.574 straipsnio nuostata įtvirtina dvi alternatyvias lizingo davėjo interesų gynimo, lizingo gavėjui pažeidus sutartį, priemones, iš kurių gali būti pasirinkta tik viena – *arba* reikalauti sumokėti periodines įmokas prieš terminą, *arba* nutraukti sutartį išsireikalaujant sutarties objektą ir išieškant atsiradusius nuostolius. Iškyla problema, ar teisėtas lizingo davėjo reikalavimas, kai lizingo sutartis nutraukta, reikalauti grąžinti jam sutarties objektą bei išieškoti iš lizingo gavėjo tokio dydžio nuostolius, kad jie lizingo davėją grąžintų į tokią padėtį, kokia būtų buvusi, jei sutartis būtų tinkamai vykdyta? Kaip tie nuostoliai apskaičiuojami?

¹⁴⁰ 2010-01-11 LAT CBS nutartis c.b. 3K-3-31/2010.

¹⁴¹ Pavyzdžiui, 2004-06-29 LAT CBS nutartis c.b. 3K-P-346/2004.

Aiškinant lizingo davėjo teisę pasirinkti vieną iš dviejų įstatyme numatytų jo interesų gynimo priemonių, visų pirma, reikia atkreipti dėmesį į lizingo davėjo siekius ir interesą, sudarant finansinio lizingo sutartį. Lizingo davėjas turi grynai finansinį interesą sudarydamas finansinio lizingo sutartį. Tačiau lizingo gavėjo nemokumas, susigražinto sutarties objekto pardavimas ar antrinis išnuomojimas nėra lizingo davėjo veikla, bet papildomos finansinės ir laiko sąnaudos¹⁴².

Iš kitos pusės, LR CK 6.574 straipsnio formuluotė „lizingo davėją grąžintų į tokią padėtį, kokia būtų buvusi, jeigu lizingo gavėjas būtų tinkamai įvykdęs sutartį“ įtvirtina tam tikrą lizingo gavėjo pareigų proporcingumą vykdant finansinės nuomos sutartį – iš lizingo gavėjo niekada nebūtų reikalaujama daugiau negu iš jo būtų pareikalauta, jeigu jis tinkamai vykdytų sutartį.

Darytina išvada, kad lizingo gavėjas turėdamas padidintą riziką dėl finansinio lizingo sutarties dalyko, atsako tik pagal finansinio lizingo sutartyje apibrėžtas ribas.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pabrėžė¹⁴³, kad lizingo davėjo finansinio intereso gynimas grąžinant lizingo davėją į tokią padėtį, kokia būtų buvusi, jeigu lizingo gavėjas būtų tinkamai įvykdęs sutartį, yra *sąžiningas, protingas* ir *tinkamai ginantis* lizingo davėjo finansinį interesą.

Su šiuo teiginiu turėtume sutikti, nes lizingo davėjo veikla, finansuojant šią sutartį, yra ekonominio pobūdžio, galimi tam tikri nuostoliai, be to, papildoma lizingo davėjo veikla, kaip susigražinto turto pardavimas, pakartotinė nuoma, nėra lizingo davėjo veikla, todėl lizingo davėjas turi teisę į investuotų lėšų kompensaciją, kad galėtų atgauti negrąžintas kapitalo investicijas ir kitas išlaidas bei pelną.

Kasacinio teismo formuojamoje praktikoje¹⁴⁴ išaiškinta, kad lizingo davėjo nuostolius dėl netinkamo sutarties vykdymo sudaro skirtumas tarp lizingo gavėjo sumokėtų įmokų ir lizingo dalyko vertės kartu paėmus bei visos sumos, kurią lizingo davėjas būtų gavęs lizingo gavėjui tinkamai įvykdžius sutartį.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas¹⁴⁵, aiškindamas nuostolių dydžio apskaičiavimą finansinio lizingo sutartyse, konstatavo: „<...> lizingo sutarties nutraukimo atveju lizingo davėjo patirtų nuostolių dydis yra siejamas su padėtimi, kokia ji būtų buvusi, jeigu lizingo gavėjas būtų tinkamai įvykdęs sutartį (CK 6.574 str.). Tinkamos sutarties įvykdymo atveju lizingo davėjas gautų visą lizingo sutartyje numatytą kainą. *Tai pajamos, kurias lizingo davėjas sutartimi numato gauti iš anksto ir esant normaliam sutarties vykdymui pagrįstai jų tikisi gauti.* Nutraukus lizingo sutartį dėl to, kad ją iš esmės pažeidė lizingo gavėjas, lizingo davėjas negauna visų

¹⁴² 2012-01-27 LAT CBS nutartis c.b. 3K-3-1/2012.

¹⁴³ Ten pat.

¹⁴⁴ 2012-01-27 LAT CBS nutartis c.b. 3K-3-1/2012; 2012-11-12 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-472/2012.

¹⁴⁵ 2012-01-27 LAT CBS nutartis c.b. 3K-3-1/2012;

numatytų įmokų, o sugrąžinto lizingo sutarties dalyko vertė gali būti pakitusi. Ar tokiu sutarties nutraukimo atveju lizingo davėjas patyrė nuostolių (t.y. ar jo padėtis yra blogesnė, negu būtų buvusi, jei lizingo gavėjas sutartį būtų įvykdęs tinkamai), yra **fakto klausimas**<...>“.

Taigi Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, formuodamas nuostolių apskaičiavimo dydį finansinio lizingo sutartyse, pažymėjo, kad nuostolių atlyginimas yra paremtas lizingo davėjo ekonominiu interesu bei šie nuostoliai apskaičiuojami pagal faktą: sumokėtų įmokų dydį, sugrąžinto lizingo dalyko rinkos vertę, jo pardavimo kainą, taip pat su pardavimo procesu susijusių išlaidų dydį ir t.t.

Vėlesnėje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo¹⁴⁶ jurisprudencijoje dėl lizingo davėjo patirtų nuostolių dydžio nustatymo buvo pabrėžta, kad lizingo sutartyje šalys gali susitarti dėl kitokios nuostolių nustatymo tvarkos, bet jos negali susitarti dėl nuostolių dydžio, kuris gerokai viršytų LR CK 6.574 nustatytą principą. Be to, lizingo davėjo patirtų nuostolių dydis priklauso nuo mokamų įmokų sandaros, kuri yra daugianarė, ir nuo lizingo sutartyje numatytų konkrečių sąlygų. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas mokamų įmokų sandarą išskirstė pagal tai, ar lizingo sutartyje numatyta, jog lizingo gavėjui pereina lizingo dalyko nuosavybės teisė:

- Jeigu lizingo sutartyje *nenumatyta*, kad lizingo gavėjas įgis lizinguojamą daiktą nuosavybės teise, tai mokamos įmokos turėtų apimti: lizingo davėjo patirtų išlaidų (sutarties administravimo, daikto nusidėvėjimo – amortizacijos ir pan.) kompensaciją bei atlyginimą lizingo davėjui už suteiktą finansavimą ir teisę naudotis daiktu (palūkanos).
- Jeigu lizingo sutartyje *numatyta*, kad lizingo gavėjui pereis lizingo dalyko nuosavybės teisė, tai dalį įmokų sudaro daikto vertei išpirkti skirti mokėjimai. Pasak kasacinio teismo, šie mokėjimai turi kitokią paskirtį, nes tai nėra lizingo davėjo nuostolių kompensacija ar pelnas.

Atsižvelgiant į tai, kasacinis teismas analizuodamas LR CK 6.574 straipsnio normos turinį, pasisakė: „<...> LR CK 6.574 yra įtvirtinta vienašalė restitucija, kuri reiškia, kad visais lizingo sutarties nutraukimo atvejais, nepriklausomai nuo sutarties rūšies ir jos nutraukimo pagrindo, lizingo dalykas turi būti grąžinamas lizingo davėjui. Dėl restitucijos taikymo kitai šaliai – lizingo gavėjui – šioje normoje nepasisakyta. Tais atvejais, kai lizingo sutartyje nenustatyta lizingo gavėjo teisės įgyti lizingo dalyką nuosavybėn, vienašalės restitucijos taikymas nutraukus sutartį yra logiškas ir teisingas, tačiau lizingo sutarties su teise įgyti daiktą nuosavybėn sudarymo atveju vienašalė restitucija gali reikšti dvigubos civilinės atsakomybės taikymą lizingo gavėjui, taigi neatitiktų savo paskirties – grąžinti šalis į tą padėtį, kurioje jos buvo iki sutarties sudarymo <...>“.

¹⁴⁶ 2012-11-12 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-472/2012.

Taigi Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pripažino lizingo gavėjo teisę reikalauti grąžinti šias įmokas pagal dvišalės restitucijos taisyklės tačiau ne daugiau nei tiek, kiek šios įmokos viršytų lizingo davėjo patirtus nuostolius. Be to, toks įtvirtintas teisinis pažeistų teisių gynimo instrumentas lizingo gavėjui suteikė teisę susigrąžinti bent dalį to, ką pagal nutrauktą lizingo sutartį buvo perdavęs lizingo davėjui.

Tarp finansinio lizingo sutarties šalių (lizingo davėjo ir lizingo gavėjo) kyla ginčų dėl pagal LR CK 6.574 straipsnį nutrauktos vienašališkai sutarties, kas turi teisę gauti lizingo dalyko vertės padidėjimą ir kaip tai kvalifikuoti: nepagrįstu praturtėjimu, ar paprasčiausiai sutarties nutraukimu? ¹⁴⁷.

Visų pirma, nepagrįstas praturtėjimas ar turto gavimo santykiai reglamentuojami LR CK šeštosios knygos II dalies „Kitais pagrindais atsirandančios prievolės“ XX skyriaus normomis (LR CK 6.237–6.242 straipsniai). Galime teigti, kad LR CK 6.237–6.242 straipsniuose įtvirtintomis taisyklėmis įgyvendinamas vienas pagrindinių civilinės teisės principų – niekas negali praturtėti svetimo nuostolio sąskaita be įstatyme ar sutartyje numatyto pagrindo. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas¹⁴⁸ yra suformavęs teismų praktiką dėl nepagrįsto praturtėjimo, t.y. turi būti nustatytos tam tikros sąlygos, kad būtų kvalifikuojamas nepagrįstas praturtėjimas:

1. Nėra įstatymo arba sandorio, iš kurių atsiranda prievolė;
2. Kreditoriaus veiksmai, kuriais skolininkas gavo turtą yra teisėti;
3. Turto negalima išreikalauti kitais civilinių teisių gynybės būdais (taikant restituciją, vindikaciją);
4. Kreditorius veiksmus atliko išimtinai savo interesais ir savo rizika.

Pabrėžtina, jeigu asmuo gavo turtą pagal sutartį ar įstatymą, tai tokiems teisiniams santykiams nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo teisės normos netaikomos. Be to, nepagrįstas praturtėjimas ar turto gavimas, teisinio reguliavimo sistemoje būdami savarankiškais prievolės atsiradimo pagrindais, teisės doktrinoje ar teismų praktikoje dažnai nurodomi kaip *subsidiarūs asmens teisių gynimo būdai*¹⁴⁹. Tai reiškia, kad šis institutas taikomas tada, kai ginčo negalima išspręsti kitais pažeistų civilinių teisių gynimo būdais (pvz., taikant sutarčių, deliktų ar daiktinės teisės nustatytus gynybės būdus).

Sutarties nutraukimas yra vienas kreditoriaus teisių gynimo būdų, kuriuo gali pasinaudoti kreditorius kitai sutarties šaliai neįvykdžius ar netinkamai įvykdžius sutartį. Skolininko teisės

¹⁴⁷ Ginčai kyla tarp finansinės nuomos šalių, kai lizingo gavėjas nutraukia įmokų mokėjimą dėl lizinguojamo daikto ir lizingo davėjas nutraukia finansinės nuomos sutartį ir susigrąžina lizingo objektą. Tuomet kyla teisiniai ginčai dėl to, kad nutraukus sutartį lizingo dalyko vertė yra didesnė. Todėl teismai turi spręsti, ar tai nepagrįstas praturtėjimas, ar tai sutarties nutraukimas ir turėtų būti taikomos restitucijos nuostatos?

¹⁴⁸ 2006-02-22 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-140/2006; 2008-03-26 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-166/2008; 2010-06-18 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-276/2010; 2011-10-10 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-372/2011.

¹⁴⁹ 2006-03-15 LAT CBS nutartis c.b. 3K-3-192/2006.

ginamos įstatyme nustatant tiek nutraukimo sąlygas, tiek ir nutraukimo padarinius. Todėl sutartis gali būti nutraukiama esant esminiam sutarties pažeidimui (CK 6.217 str. 2 d.), sutartyje numatytais atvejais (CK 6.217 str. 5 d.), ar nustačius papildomą terminą sutarčiai įvykdyti (CK 6.209 str.).

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo¹⁵⁰, kad nutraukus sutartį skolininko teisių apsauga užtikrinama taikant restituciją, kuri lizingo santykiuose reglamentuota tiek bendrųjų teisės normų (CK 6.222 str.), tiek ir specialiųjų (CK 6.574 str.). CK 6.574 straipsnyje nustatyta, kad kai lizingo sutartis nutraukta, lizingo davėjas turi teisę reikalauti grąžinti jam sutarties dalyką bei išieškoti iš lizingo gavėjo tokio dydžio nuostolius, kad jie lizingo davėją grąžintų į tokia padėtį, kokia būtų buvusi, jeigu lizingo gavėjas būtų tinkamai įvykdęs sutartį. Ši norma nereglamentuoja, kokius reikalavimus lizingo davėjui gali pareikšti lizingo gavėjas, tačiau savaime tai nereiškia, kad tarpusavio atsiskaitymų klausimas negali būti sprendžiamas taikant ir bendrąją normą – CK 6.222 straipsnį. ***Taigi lizingo davėjo ir lizingo gavėjo tarpusavio atsiskaitymų klausimai visų pirma turi būti sprendžiami pagal restitucijos taisyklės, o ne taikant nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo institutą. Tokį šių institutų tarpusavio santykių nulemia nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo instituto prigimtis, šis institutas negali būti priemonė siekiant išvengti kitų teisės institutų (šiuo atveju – restitucijos nutraukus sutartį) taikymo.***

Taip pat reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad, jeigu finansinio lizingo sutarties nutraukimo atveju lizingo gavėjas turėtų teisę reikalauti sutarties dalyko vertės padidėjimo dėl tam tikrų objektyvių priežasčių (pvz., rinkos sąlygų, technologinių priežasčių), būtų nepagrįstai apribota lizingo davėjo teisė vienašališkai nutraukti lizingo sutartį dėl esminio jos pažeidimo. Tokiu atveju lizingo davėjas galėtų realiai pasinaudoti šiuo teisių gynimo būdu tik tuo atveju, jei sutarties dalyko vertė būtų mažesnė nei likę vykdyti įsipareigojimai pagal finansinio lizingo sutartį.

Tokia situacija, galime teigti, būtų priešinga aukščiau išvardintiems Lietuvos teismų praktikos suformuotiems teiginiams bei teisės principams.

Taigi atsižvelgdami į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamą teismų praktiką, galime daryti išvadą, kad ***lizingo davėjo ir lizingo gavėjo tarpusavio atsiskaitymų klausimai turi būti sprendžiami pagal restitucijos taisyklės, nes tam turi įtakos Lietuvos Respublikos teisėje suformuotos vieningos nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo instituto taikymo taisyklės bei šio instituto prigimtis: pasižyminti asmens subsidiariu teisių gynimo būdu.***

Būtų tikslinga paanalizuoti civilinės teisinės atsakomybės aspektus 1988 m. Otavos konvencijoje ir 2008 m. Pavyzdiniame įstatyme dėl lizingo.

¹⁵⁰ 2012-03-19 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-99/2012; 2011-10-18 LAT CBS nutartis c.b. 3K-3-397/2011.

Pagal 1988 m. Otavos konvencijos 13 straipsnio 1 dalį, esant finansinio lizingo sutarties pažeidimui dėl lizingo gavėjo kaltės, lizingo davėjas gali atgauti iš lizingo gavėjo nesumokėtas įmokas, palūkanas ir patirtus nuostolius. Vertinant Otavos konvencijos 13 straipsnio formuluotę, galime teigti, kad šio straipsnio dalis yra bendrojo pobūdžio. 1988 m. Otavos konvencijos 13 straipsnio 2 dalis reglamentuoja šią lizingo davėjo teisę specialiuoju atveju, t.y. jei sutarties pažeidimas yra „esminis“ (**substantial**). Tokiu atveju, lizingo davėjas gali reikalauti sumokėti visas įmokas prieš terminą arba nutraukti finansinio lizingo sutartį, pareikalaujant grąžinti finansinio lizingo dalyką ir išieškoti iš lizingo gavėjo nuostolius, kurie lizingo davėją grąžintų į tokią padėtį, kokia būtų buvusi, jei lizingo gavėjas būtų tinkamai vykdęs sutartį.

Kaip matyti iš šio 1988 m. Otavos konvencijos straipsnio, Lietuvos teisėje taip pat įtvirtinta ši nuostata. Darytina išvada, kad reglamentuojant finansinio lizingo sutarties modelį Lietuvos teisėje, 1988 m. Otavos konvencija turėjo didelę įtaką.

Taip pat svarbus dalykas, kad lizingo davėjas pagal 1988 m. Otavos konvencijos 8 straipsnio 1 dalį, neatsako už finansinio lizingo sutarties dalyko trūkumus, išskyrus, jeigu lizingo gavėjas pasitikėjo lizingo davėjo patyrimu ir turimomis žiniomis, taip pat kai lizingo davėjas turėjo įtakos lizingo gavėjui, kai jis rinkosi pardavėją ir sutarties dalyką.

Analizuojant šią teisės normą, matyti, kad įtvirtintas lizingo davėjo atsakomybės taikymo apribojimas dėl lizinguojamo daikto. V. Mizaras¹⁵¹ teigia, kad toks atsakomybės taikymo apribojimas yra grindžiamas dėl kelių lizingo savybių: jei lizingo gavėjas pats pasirenka pardavėją ir daiktą, kurį jis norės nuomoti lizingo būdu, protinga apriboti lizingo davėjo atsakomybę už to daikto trūkumus, nes lizingo davėjas teatlieka „finansavimo“ funkcijas. Be abejo netiesioginio (trišalio) lizingo atveju pardavėją ir lizingo daiktą renkasi pats lizingo gavėjas“.

Analizuojant lizingo gavėjo atsakomybės aspektus, 1988 m. Otavos konvencija garantuoja teisinės gynybos priemones lizingo gavėjui, jeigu yra pažeistos jo teisės.

Otavos konvencijos 12 straipsnis garantuoja lizingo gavėjui teisę „nepriimti lizinguojamo daikto arba nutraukti finansinio lizingo sutartį“, jeigu lizinguojamas daiktas *nėra pristatytas ar pristatytas, nesilaikant sutartyje numatytų terminų*, taip pat nesilaikant *pirkimo – pardavimo sutarties sąlygų*. Galime įžvelgti, kad gan plačiai 1988 m. Otavos konvencija įvardija, dėl ko gali būti panaudoti 12 straipsnyje įtvirtinti teisės gynimo būdai. Vertinant „*nesilaikant pirkimo – pardavimo sutarties sąlygų*“ galime, teigti, kad šią nuostatą lizingo gavėjas gali taikyti ir lizingo dalykui, jeigu jis yra netinkamos komplektacijos ar turi tam tikrų trūkumų.

¹⁵¹ Mizaras V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą // Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44). P. 12.

Analizuojant 1988 m. Otavos konvencijos 12 straipsnio 4 dalį, pastebėtina, kad lizingo gavėjas, nutraukęs sutartį, gali reikalauti grąžinti visas sumokėtas, kitas išankstinio sumokėjimo sumas, atsižvelgiant į jau pagal sutartį gautą naudą. Galime sakyti, kad šios įtvirtintos teisės pagrindu yra įtvirtinta restitucijos taisyklė.

Atsižvelgiant į Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo 7 straipsnį, lizingo gavėjas turi tiesioginę teisę kreiptis į lizingo dalyko pardavėją iškilus civilinei teisinei atsakomybei dėl lizinguojamo daikto. Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo 9 straipsnis nustato, kad lizingo davėjas neatsako lizingo gavėjui bei tretiesiems asmenims už lizinguojamo daikto sunaikinimą, sugadinimą. Pažymėtina, kad lizingo davėjo atsakomybė pagal šį teisės aktą nepašalinama, jeigu lizingo davėjas atlieka apgaulingus veiksmus, taip pat, jeigu atlieka papildomus veiksmus, kurie neįtraukti į sudarytą sutartį¹⁵².

Pavyzdinis įstatymas dėl lizingo skirtingai įvardija, kada pereina lizinguojamo daikto atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika. Pagal 11 straipsnį, finansinio lizingo atveju ši rizika pereina nuo lizingo sutarties įsigaliojimo (t.y. nuo daikto perdavimo), o nuomos (veiklos nuomos) atveju ši rizika išlieka lizingo davėjui, ji nepereina lizingo gavėjui.

Pažymėtina, kad finansinio lizingo atveju daikto žuvimo ar sugedimo rizika pereina dėl to, kad lizingo davėjo pareiga yra „finansuoti“¹⁵³.

Taigi Pavyzdinis įstatymas dėl lizingo taip pat pabrėžia finansinio lizingo sutarties ypatybę – finansavimo funkciją.

Nuomos (veiklos nuomos) atveju, visa rizika dėl daikto žuvimo ar sugadinimo lieka lizingo davėjui. Finansinio lizingo atveju, jeigu lizingo dalykas nėra pristatytas, ar dalinai pristatytas, nesilaikant tam tikrų terminų, lizingo gavėjas gali taikyti tam tikras teisės gynimo priemones pagal Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo 14 straipsnį: reikalauti daikto ir prašyti atlyginti nuostolius, kokius nustato šalies teisė.

Visai kitokios teisės gynimo priemonės numatytos nuomos (veiklos nuomos) atveju: lizingo davėjas gali priimti lizinguojamą daiktą, atsisakyti priimti daiktą, nutraukti sutartį.

Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo 18 straipsnyje, įtvirtina lizingo gavėjo pareiga daiktu naudotis ir jį išlaikyti rūpestingai, atsakingai, išlaikyti jį tokios būklės, koks jis buvo perduotas, atsižvelgiant į galimą nusidėvėjimą.

Idomu tai, kad šis tarptautinis dokumentas neišskiria skirtingų lizingo gavėjų pareigų, atsižvelgiant į tai, kad šis modelis reglamentuoja „finansinį lizingą“ ir „nuomą“ (veiklos nuomą). Keista dėl to, kad daikto atsitiktinė žuvimo ar sugedimo rizika „finansinio lizingo“ atveju pereina lizingo gavėjui, o „nuomos“ (veiklos nuomos) atveju ši rizika paliekama lizingo davėjui. Bet

¹⁵² Ten pat.

¹⁵³ Ten pat.

pagal Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo 18 straipsnį, lizingo gavėjas turi atsakingai rūpintis lizinguojamu daiktu, jį prižiūrėti, nors 11 straipsnyje „nuomos“ (veiklos nuomos) atveju padidinta rizika dėl lizinguojamo daikto yra paliekama lizingo davėjui.

Galime sakyti, toks normų dviprasmiškumas ir neaiškumas, besivystančioms valstybėms, kurios siekia teisinėmis priemonėmis reglamentuoti lizingo santykius, gali būti nesuprantamas ir painus.

Apibendrinant galime teigti, kad tiek Tarptautinės privatinės teisės unifikavimo instituto priimtuose tarptautiniuose teisės aktuose, tiek Lietuvos teisėje įtvirtintame finansinio lizingo teisės modelyje civilinės teisės atsakomybės aspektai panašūs – šalys gali reikalauti kompensacinių nuostolių atlyginimo.

3. FINANSINIO LIZINGO VIETA SUTARČIŲ TEISĖS SISTEMOJE

Svarbu pabrėžti, kad lizingo teisinių santykių reguliavimas tradiciškai apima keturias pagrindines sritis: sutarčių teisę, įmonių teisę, mokesčių teisę ir finansų (buhalterinę) apskaitą¹⁵⁴.

Su išreikšta G. Lisausko nuomone galėtume sutikti, nes darbe nustatyti specifiniai finansinio lizingo ypatumai apima visas šias sritis. Kaip matyti, įstatymų leidėjas, finansinio lizingo sutartį LR CK išskyręs į atskirą skyrių, ją laiko savarankiška civiline sutartimi. Išanalizavus Lietuvos teismų praktiką dėl finansinio lizingo sutarties reglamentavimo, galime teigti, kad finansinio lizingo sutarties teisinė prigimtis iš tiesų nevysiškai atskleista, teismų praktika vis dar nėra visiškai nuosekli. Iki šiol finansinio lizingo teisiniai santykiai sunkiai atribojami nuo panašių sutarčių: nuomos, išperkamosios nuomos, pirkimo – pardavimo ir kitų sutarčių.

Ištyrę doktriną, tam tikrus įstatymus, reglamentuojančius finansinį lizingą, teismų praktiką, galime teigti, kad finansinio lizingo sutarties ypatumai yra šie:

1. Finansinis lizingas – trišalis santykis, kurių metu sudaromos dvi skirtingos sutartys: lizingo sutartis ir pirkimo – pardavimo sutartis, kuri yra „lydinti“ lizingo sutartį.
2. Lizingo davėjas atlieka finansavimo funkciją ir yra lizinguojamo daikto savininkas.
3. Lizingo gavėjas yra ekonominis daikto savininkas ir jo valdytojas/naudotojas.
4. Lizingo gavėjas turi padidintą riziką dėl lizinguojamo dalyko.
5. Lizingo sutarties objekto specifiškumas – siauras lizingo objektų ratas ir tam tikros objektų išimtys.
6. Lizingo dalyko amortizacijos (nusidėvėjimo) aspektai.
7. Finansinio lizingo dalykas naudojamas tik verslo tikslais.
8. Finansinio lizingo sutarties atlygintinumų aspektas.

Identifikavę finansinio lizingo svarbiausius požymius, jų pagalba galima atriboti finansinio lizingo sutartį nuo kitų panašių civilinių sutarčių:

1. **Finansinį lizingą ir paprastąją nuomą** galėtume atriboti, pagal finansinio lizingo pagrindinę ypatybę – finansavimo funkciją, taip pat rizikos paskirstymo naudojant/valdant daiktą, įmokų paskirtį, nuosavybės teisės perėjimo momentą.

Labai svarbi lizingo davėjo atliekama *finansavimo funkcija*, kurios metu lizingo davėjas įsipareigoja nuosavybės teise įgyti lizingo gavėjo pageidaujamą daiktą, turėdamas tikslą jį perduoti lizingo gavėjui valdyti ir naudoti, t.y. tapti daikto ekonominiu daikto valdytoju/naudotoju. Tai reiškia, kad lizingo davėjas finansuoja lizingo gavėjo investicinį

¹⁵⁴ Lisauskas G. Finansinės nuomos sąvoka pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą // Jurisprudencija. 2002, Nr. 34 (26). P. 15.

sprendimą. Nuomos atveju finansavimo funkcija neatliekama – šiuose teisiniuose santykiuose vykdomas tik atlygintinas daikto valdymo ir naudojimo perleidimas.

Taip pat ir kitu minėtu požymiu – lizingo gavėjas įgyja padidintą riziką dėl lizinguojamo dalyko. Tai reiškia, kad pagal lizingo sandorį lizingo gavėjui tenka visa nauda ir rizika, t. y. jis yra *ekonominis daikto savininkas*. Nuomos atveju – daikto naudojimo rizika tenka nuomotojui.

Galimas atribojimas ir per mokamų įmokų paskirtį: finansinės nuomos (lizingo) įmokos mokamos už nuomojamo daikto vertę ir palūkanos už lizingo davėjo suteiktas finansavimo paslaugas. Nuomos atveju – nuomos mokestis mokamas tik už nuomą, nėra mokamų įmokų už suteiktas finansavimo paslaugas ar pan.

Nors finansinio lizingo sutartyje nuosavybės teisės perdavimas lizingo gavėjui nėra esminis finansinio lizingo požymis bei tai nėra esminė lizingo sutarties sąlyga, tačiau galima jį įvardinti kaip vieną iš požymių, kuriuo galima atriboti paprastosios nuomos sutartį nuo finansinio lizingo sutarties. Jeigu į finansinio lizingo sutartį būtų įtraukta sutarties nuostata, kad lizingo gavėjas įgys sutarties objektą nuosavybės teise, tai sutartyje pasikeistų šalių tarpusavio teisės ir pareigos – tai ne tik lizingo gavėjas būtų nuomininku, bet ir galimu daikto pirkėju.

Reikėtų sutikti su V. Mizaro nuomone¹⁵⁵, kad LR CK finansinio lizingo įvardijimu finansinės nuomos pavadinimu, pabrėžiama finansavimo funkcijos svarba šiuose netipiniuose nuomos santykiuose ir įstatymų leidėjas, nustatydamas sutartinių lizingo santykių reguliavimą, iš esmės pritarė požiūriui, kad lizingas yra viena iš nuomos rūšių, t.y. lizingo teisiniams santykiams taikytinos ir bendrosios nuomos normos tiek, kiek šių santykių nereguliuoja specialiosios normos, numatytos LR CK 6.567-6.574 straipsniuose, kurios taikytinos specifiniams lizingo santykiams.

2. Finansinį lizingą ir pirkimo – pardavimo sutartį galėtume atriboti per pačių sutarčių sudarymo pobūdį. Sudarant finansinio lizingo sutartį yra sudaroma ir pirkimo – pardavimo sutartis, kuri „lydi“ finansinio lizingo sutartį.

Tai reiškia, kad pati finansinio lizingo sutarties modifikacija, negalėtų būti prilyginama grynai pirkimo – pardavimo sutarčiai.

Be to, reikėtų šias sutartis atriboti ir per nuosavybės perėjimo momento aspektą. Pirkimo – pardavimo sutartyje nuosavybės perdavimo momentas atsiranda nuo daikto perdavimo, o finansinės nuomos sutartyje – sumokėjus visas įmokas, be to, įstatymas dispozityviai leidžia pasirinkti, ar įgyti lizinguojamą daiktą nuosavybės teise, ar ne.

Kitas atribojimo aspektas – lizingo davėjo atsakomybė dėl lizinguojamo daikto kokybės, jeigu daiktą rinkosi pats lizingo gavėjas. Šiuo atveju, lizingo davėjas neatsako dėl daikto

¹⁵⁵ Mizaras V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą// Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44). P. 7.

kokybės, o pirkimo – pardavimo sutarties atveju – pardavėjas atsakytų už daikto kokybės neatitikimus.

Taip pat šias sutartis būtų galima atriboti per mokamų įmokų paskirtį: lizingo atveju įmokos mokamos už daikto naudojimą ir to daikto valdymo bei naudojimo užtikrinimą, o pirkimo – pardavimo sutarties mokamų įmokų paskirtis – įgyti daiktą nuosavybės teise.

3. *Finansinį lizingą ir išperkamoją nuomą* galėtų atskirti pagal sutarties sudarymo tikslą. Lizingas ir išperkamoji nuoma turėtų būti laikomos skirtingais sandoriais, tačiau Lietuvos teismų praktikoje vis dar iškyla problemų, kai reikia atriboti šias panašias civilines sutartis.

Išperkamosios nuomos tikslas yra mokant nuomos mokestį įsigyti daiktą nuosavybės teise. Kaip jau minėta, finansinio lizingo tikslas – finansinis interesas bei lizingo gavėjo „ekonominis“ daikto valdymas ir naudojimas, kuris turi įstatymo dispozityvią teisę įsigyti arba neįsigyti nuosavybės teise daiktą.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas¹⁵⁶, atribodamas šias sutartis, pažymėjo, kad kvalifikuojant sutartį svarbu išsiaiškinti, koks yra pagrindinis sutarties tikslas, t.y., kas dominuoja – nuosavybės (pirkimo) ar nuomos (naudojimosi) elementai.

Kitas atribojimo aspektas – mokamų mokėjimų paskirtis. Išperkamosios nuomos atveju nuomininko mokamas nuomos mokestis yra daikto pardavimo kainos mokestis. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas šiuo klausimu pažymėjo¹⁵⁷: „jeigu į nuompinigius įskaičiuojama daikto kaina ir dėl to bendros įmokos gerokai padidėja, gavėjui pradeda dominuoti ne naudojimosi, o nuosavybės interesas, o davėjo funkcija transformuojasi iš finansavimo už daikto naudojimą į pirkėjo kreditavimą, ką ir numato CK 6.411 straipsnis, apibrėžiantis pirkimą–pardavimą išsimokėtinai“.

Finansinio lizingo sutarties įmokos mokomos – ne tik už daikto naudojimo perleidimą bet ir už to daikto „ekonominį“ valdymą.

4. *Finansinį lizingą ir vartojimo kredito ar paskolos sutartis* irgi reikėtų atriboti. Šias sutartis galima atriboti per sutarties objektą, šių sutarčių šalių tarpusavio subjektyvias teises ir pareigas, taip pat nuosavybės teisės perėjimo aspektu.

Lizingo davėjas finansinio lizingo sutarties pagrindu nesuteikia jokio tiesioginio finansavimo pinigų forma (perduodami pinigai) tam, kad lizingo gavėjas įsigytų daiktą, nes lizingo davėjas pats nuperka daiktą, kuris visą lizingo sutarties terminą turi nuosavybės teisę į daiktą, neatsižvelgiant į tai, kad lizingo gavėjas yra „ekonominis“ to daikto savininkas.

Paskolos sutartimi paskolos davėjas perduoda kitai šaliai, t.y. paskolos gavėjui nuosavybės pinigus arba rūšies požymiais apibūdintus suvartojamuosius daiktus. Kredito atveju – kreditą

¹⁵⁶ 2013-01-09 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-154/2013.

¹⁵⁷ Ten pat.

(pinigines lėšas). Finansinio lizingo atveju sutarties objektu gali būti objektas, kuris pasižymi šiais bruožais: sutarties dalyku gali būti tik daiktai, kurie yra nesunaudojamieji kilnojamieji ir nekilnojamieji daiktai, be to, tai individualių savybių turintys daiktai (LR CK 4.4 str. 1 ir 2 d.), o rūšies savybių turintys daiktai turi būti individualizuoti. Finansinio lizingo objektu negali būti – žemė ir gamtos ištekliai.

Taigi šias sutartis galima atriboti pagal šių sutarčių specifinius objektus.

Paskolos ar kreditavimo sutarties pagrindu perduodami pinigai ar rūšies požymiais apibūdinti daiktai paskolos gavėjui (kredito gavėjui) nuosavybės teise pereina nuo jų perdavimo momento¹⁵⁸.

Autorės nuomone, visus panašius civilinius teisinius santykius, kurie panašūs į finansinio lizingo sutartinius teisinius santykius, reikėtų atriboti pagal aukščiau išdėstytus finansinio lizingo požymius.

Taigi darytina išvada, kad mokslinėje doktrinoje ne veltui išskirtos finansinio lizingo prigimties teorijos: finansinis lizingas kildinamas iš nuomos, pirkimo – pardavimo sutarčių ir kitų panašių sutarčių, todėl nors ir finansinis lizingas turi šių sutarčių panašumų, šias sutartis reikia atriboti, nes finansinio lizingo ypatumai, specifinės savybės lemia, kad finansinis lizingas būtų įtvirtintas atskirame teisiniame institute – LR CK šeštosios knygos „Prievolių teisė“ XXX skyriuje. Be to, finansinio lizingo svarba bei šios sutarties ypatumai yra plėtojami tarptautiniuose teisiniuose dokumentuose.

¹⁵⁸ Mizaras V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą// Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44). P. 7.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Mokslinėje doktrinoje išskiriamos dvi pagrindinės lizingo rūšys: finansinis lizingas ir veiklos lizingas (operatyvinis lizingas), kurių reglamentavimas yra plėtojamos Tarptautinės privatinės teisės unifikavimo instituto priimtuose tarptautiniuose dokumentuose: *finansinis lizingas* – 1988 m. gegužės 20 d. Otavos konvencijoje, *finansinis lizingas ir veiklos lizingas* – 2008 m. Pavyzdiniame įstatyme dėl lizingo.

2. Sisteminė Lietuvos Respublikos teisės aktų ir teismų analizė leidžia teigti, kad Lietuvos teisėje įtvirtinta viena iš lizingo rūšių – finansinis lizingas, kuris yra trišalis, atlygintinis, konsensualinis, verslo tikslais naudojamas sandoris bei turi 1988 m. gegužės 20 d. Otavos konvencijos ir 2008 m. Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo bruožų.

3. Nustatyta, kad finansinio lizingo sutarties modelyje (Lietuvoje ir 1988 m. Otavos konvencijoje) yra įtvirtintos trys šios sutarties šalys: lizingo davėjas, lizingo gavėjas ir lizingo objekto (dalyko) pardavėjas, o 2008 m. Pavyzdinis įstatymas dėl lizingo – universalus, t.y. jis reglamentuoja ir finansinio lizingo sutarties tris šalis, ir operatyvinio lizingo dvi šalis: lizingo davėją ir lizingo gavėją. Be to, tarptautiniuose dokumentuose lizingo davėjo teisinė forma paliekama reglamentuoti nacionalinei teisei.

4. Lietuvos teisėje lizingo davėju gali būti juridinis asmuo ir tokiam juridiniam asmeniui teisnumas neapribotas, t.y. šiai veiklai nereikia turėti licencijos, tačiau šios veiklos vertimuisi taikomi aukštesni reikalavimai nei įprastoms įmonėms.

Manome, kad toks reglamentavimas neužtikrina finansinio lizingo teisinių santykių apibrėžtumo ir įstatymų leidėjas turėtų priimti įstatymų normas, reglamentuojančias įmonėms, kurios nori verstis lizingo davėjo veikla, keliamus reikalavimus dėl licencijos gavimo bei užtikrinti šių subjektų priežiūros mechanizmą.

5. Tiek Tarptautinės privatinės teisės unifikavimo instituto priimtuose tarptautiniuose teisės aktuose, tiek Lietuvos teisėje įtvirtintame finansinio lizingo modelyje finansinio lizingo gavėju gali būti asmenys, kurie lizinguojamą daiktą gali naudoti tik verslo tikslais.

6. Lietuvoje finansinio lizingo sutarties objektų apimtis yra ribojama, sutarties objektu gali būti tik nesunaudojamieji kilnojamieji ir nekilnojamieji daiktai, kurie yra individualių savybių turintys daiktai. Objektu negali būti – žemė ir gamtos ištekliai, kurie išskirti dėl negalimumo apskaičiuoti jų nusidėvėjimo.

7. Lietuvos teismų praktikos analizė patvirtino, kad finansinio lizingo sutarties objekto specifiškumas nėra esminis kriterijus, atribojant finansinio lizingo sutartį nuo kitų panašių civilinių sutarčių, kadangi sutarties laisvės principo pagrindu sutartis gali turėti kelių sutarčių požymių.

8. Tarptautiniuose dokumentuose, reglamentuojančiuose finansinio lizingo sutartį, sutarties objektų ratas išplėstas ir yra novatoriškas: sukurtas atskiras reglamentavimas tam tikros rūšies objektams: erdvėlaiviams, lėktuvams, geležinkelio įrangai, kosminiams laivams ir kt., o 2008 m. Pavyzdinis įstatymas dėl lizingo įtvirtina ne tik išplėstą bei neįprastą Lietuvos teisei finansinio lizingo objektų sąrašą, bet ir, objektus, kuriems neįmanoma apskaičiuoti nusidėvėjimo aspekto.

Manome, kad 2008 m. Pavyzdiniame įstatyme dėl lizingo yra įtvirtintas per platus objektų sąrašas ir jis gali sukelti civilinėje apyvartoje neapibrėžtumą bei sudaryti teisinių problemų atribojant finansinio lizingo sutartis nuo kitų panašių civilinių sutarčių. Nerekomenduojama Lietuvos teisėje įtvirtinti 2008 m. Pavyzdiniame įstatyme numatytų objektų sąrašo.

9. Sisteminė tarptautinių ir Lietuvos teisės aktų analizė patvirtino, kad finansinio lizingo sutarties šalių teisės ir pareigos yra panašios, tik 2008 m. Pavyzdiniame įstatyme dėl lizingo nuostatose įtvirtintos veiklos nuomai būdingos šalių tarpusavio teisės ir pareigos.

10. Tiek Tarptautinės privatinės teisės unifikavimo instituto priimtuose tarptautiniuose teisės aktuose, tiek Lietuvos teisėje įtvirtintame finansinio lizingo teisės modelyje, nutraukus finansinio lizingo sutartį dėl esminio sutarties pažeidimo, taikomas kompensacinis nuostolių atlyginimas bei lizingo davėjo grąžinimas į pradinę padėtį, kokia būtų buvusi, jeigu lizingo gavėjas būtų tinkamai vykdęs sutartį.

11. Lietuvos Aukščiausias Teismas formuoja teismų praktiką, kad nutraukus finansinio lizingo sutartį pagal LR CK 6.574 straipsnį lizingo davėjo ir lizingo gavėjo tarpusavio atsiskaitymų klausimai sprendžiami pagal restitucijos taisykles, o ne taikant nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo institutą.

Manome, kad ši formuojama praktika atitinka civilinės teisinės atsakomybės paskirtį, nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo instituto prigimties bruožus ir finansinio lizingo sutarties normų specifinį reglamentavimą.

12. Išskiriami šie finansinio lizingo sutarties esminiai specifiniai bruožai, kurie lemia šios sutarties išskirtinumą sutarčių teisės sistemoje: *trišalis santykis*, kurio metu sudaromos dvi skirtingos, savarankiškos sutartys: lizingo sutartis ir pirkimo – pardavimo sutartis, kuri yra privaloma ir visada lydinti finansinio lizingo sutartį; *finansavimo funkcija*, kuri pasižymi lizingo davėjo įsipareigojimu nupirkti lizinguojamą daiktą ir tampantis tikruoju daikto savininku, lizingo gavėjas naudoja ir valdo daiktą, tapdamas to daikto „ekonominiu“ valdytoju/naudotoju; *lizingo gavėjas perima padidintą riziką* dėl lizinguojamo daikto; lizinguojamas daiktas naudojamas *tik verslo tikslais*; *lizinguojamas dalykas* turi tam tikrų apribojimų ir specifinių ypatybių – ribojamas objektų ratas ir būdinga amortizacijos funkcija.

13. Finansinio lizingo sutarties prigimtis pagrįsta nuomos, pirkimo–pardavimo sutarčių bruožais, tačiau sutartį lemiančios ypatybės suteikė šiai sutarčiai atskirą institutą Lietuvos Respublikos sutarčių teisės sistemoje.

Pabaigoje galima pažymėti, jog nusistatytais tyrimo metodais pavyko išanalizuoti finansinio lizingo sutarties sampratą, identifikuoti, tyrinėjant Lietuvos teisėje įtvirtintą finansinio lizingo modelį ir tarptautiniuose teisės aktuose įtvirtintas lizingo rūšis, svarbiausius šios sutarties požymius, taip pat nustatyta finansinio lizingo sutarties vieta sutarčių teisės sistemoje. Taigi galime teigti, kad darbo pradžioje įvardinti tikslai buvo pasiekti, įgyvendinti užsibrėžti uždaviniai.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminiai teisės aktai

1. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 1964, Nr. 19-138.
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, patvirtintas 2000 m. liepos 18 d. įstatymu Nr. VIII-1864// Valstybės žinios. 2000, Nr. 74.
3. Lietuvos Respublikos bankų įstatymas// Valstybės žinios, 2004, Nr. 54-1832.
4. Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymas// Valstybės žinios, 2011, Nr. 1-1.
5. Lietuvos Respublikos finansinių įstaigų įstatymas// Valstybės žinios, 2002, Nr. 91-3891.
6. Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymas// Valstybės žinios, 1999, Nr. 52-1672.
7. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas// Valstybės žinios, 2002, Nr. 73-3085.
8. UNIDROIT Convention on International Financial Leasing (Ottawa, 1988)// <http://www.unidroit.org/english/conventions/1988leasing/1988leasing-e.htm>, prisijungimo laikas 2012 08 12.
9. The Convention on International Interests in Mobile Equipment (Cape Town, 2001)// <http://www.unidroit.org/english/conventions/mobile-equipment/mobile-equipment.pdf>, prisijungimo laikas 2012 12 11.
10. The Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters specific to Aircraft Equipment (Cape Town, 2001)// <http://www.unidroit.org/english/conventions/mobile-equipment/aircraftprotocol.pdf>, prisijungimo laikas 2012 12 11.
11. The Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters specific to railway rolling stock (Luxembourg, 2007)// <http://www.unidroit.org/english/conventions/mobile-equipment/railprotocol.pdf>, prisijungimo laikas 2012 12 11.
12. The Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters specific to space assets (Berlin, 2012)// <http://www.unidroit.org/english/conventions/mobile-equipment/spaceassets-protocol-e.pdf> , prisijungimo laikas 2012 12 11.
13. The Model law on Leasing (Roma, 2008)// <http://www.unidroit.org/english/documents/2008/study59a/s-59a-17-e.pdf>, prisijungimo laikas 2012 12 11.

Teismų praktika

14. 2001-06-21 LAT CBS nutartis c.b. 3K-7-440/2001// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.

15. 2004-02-18 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-123/2004// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.
16. 2004-03-24 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-223/2004// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.
17. 2004-06-29 LAT CBS nutartis c.b. 3K-P-346/2004// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.
18. 2004-09-08 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-424/2004// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.
19. 2005-09-19 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-406/2005// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.
20. 2005-09-26 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-422/2005// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.
21. 2006-02-22 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-140/2006// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.
22. 2006-03-15 LAT CBS nutartis c.b. 3K-3-192/2006// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.
23. 2006-10-26 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-578/2006// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.
24. 2007-05-10 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-203/2007// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.
25. 2008-03-26 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-166/2008// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.
26. 2008-04-08 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-231/2008// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.
27. 2009-03-17 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-107/2009// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.
28. 2009-03-17 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-125/2009// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.
29. 2010-01-11 LAT CBS nutartis c.b. 3K-3-31/2010// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-30.
30. 2010-06-18 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-276/2010// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.
31. 2011-10-10 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-372/2011// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.

32. 2011-10-18 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-397/2011// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.
33. 2012-01-27 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-1/2012// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.
34. 2012-03-19 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-99/2012// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.
35. 2012-11-12 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-472/2012// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2013-02-12.
36. 2013-01-09 LAT CBS nutartis c.b. Nr. 3K-3-154/2013// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2013-01-14.
37. 2011-06-13 ApT CBS nutartis c.b. Nr. 2A-297/2011// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.
38. 2012-01-19 ApT CBS c.b. Nr. 2-44/2012// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.
39. 2012-05-16 ApT CBS nutartis c.b. Nr. 2A-218/2012// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.
40. 2012-06-26 ApT CBS nutartis c.b. Nr. 2A-1147/2012// www.infolex.lt/Praktika, prisijungimo laikas: 2012-08-12.
41. 2000 m. rugsėjo 12 d. ETT sprendimas *Pavlov ir kt.*, C-180/98-C-184/98, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61998CJ0180:LT:NOT>, prisijungimo laikas: 2012-08-12.
42. 2005 m. sausio 20 d. ETT sprendimas *Johann Gruber prieš Bay Wa AG*, Byla C-464/01. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62001CJ0464:LT:NOT>, prisijungimo laikas: 2012-08-12.

Specialioji literatūra

43. Autorių kolektyvas Lietuvos TSR Civilinio kodekso komentaras – Vilnius: Mintis, 1976. – 421 p.
44. Ambrasienė D. ir kt. Civilinė teisė: prievolių teisė: vadovėlis – Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2006. – 607 p.
45. Bakanas A. ir kt. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras, antroji knyga: Asmenys – Vilnius: Justitia, 2002 – 435 p.
46. Baranauskas E. ir kt. Daiktinė teisė: vadovėlis – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2010. – 308 p.

47. Baranauskas E. ir kt. Civilinė teisė: bendroji dalis (2-asis leid.): vadovėlis – Vilnius, Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008. – 568 p.
48. Baublys L. ir kt. Teisės teorijos įvadas: vadovėlis – Vilnius: Leidykla MES, 2010. – 367 p.
49. Danys A., Milašauskas T. Lizingas – Vilnius: Lietuvos bankininkystės, draudimo ir finansų institutas, 2000. – 164 p.
50. Mikelėnas V. ir kt. Civilinė teisė (2-asis patais. leid.): vadovėlis – Kaunas: Vijusta, 1998. – 453 p.
51. Namavičius Z., Vansevičius S. Valstybės ir teisės teorija: mokymo priemonė – Vilnius: Mintis, 1989 – 153 p.
52. Stanislovaitis R. Komercinė teisė: vadovėlis – Vilnius: Eugrimas, 2005. – 283 p.
53. Vaišvila A. Teisės teorija (2-asis patais. ir papild. leid.): vadovėlis – Vilnius: Justitia, 2004. – 527 p.
54. Vasarienė D. Civilinė teisė: paskaitų ciklas – Vilnius: Vilniaus vadybos kolegija, 2002. – 247 p.
55. Boobyer Ch. Leasing and Asset finance: the comprehensive guide for practitioners, 4th ed. – London: Euromoney Books, 2003.
56. Brown K.B., Snyder D.V. General reports of the XVIII th congress of the international academy of comparative law – London, Springer, 2012. – 657 p.
57. Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. 2-ое, исправл. – Москва: Статут, 2008. – 780 p.
58. Гражданское и торговое право капиталистических государств. – Москва, Международные отношения, 1993. – 554 p.
59. Hans E. Büschgen (hrsg.). Praxishandbuch Leasing – München: C. H. Beck, 1999. – 974 p.
60. Mantysaari P. The law of corporate finance: General principles and EU law :Volume III: Funding, exit, takeovers – London: Springer, 2010.
61. Official commentary on the UNIDROIT Model law on leasing, <http://www.unidroit.org/english/documents/2010/study59a/s-59a-24-e.pdf>, prisijungimo laikas 2012 12 11.

Moksliniai straipsniai ir publikacijos

62. Dainauskienė I. Vadovams apie valdymą ir ekonomiką. Nr. 1: Lizingas. – Vilnius, Lietuvos informacijos institutas, 1996. P. 4-53.
63. Lisauskas G. Finansinės nuomos ir tiesioginio lizingo santykis pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą// Jurisprudencija. 2003, Nr. 47 (39). P. 112-120.

64. Lisauskas G. Finansinės nuomos sąvoka pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą //Jurisprudencija. 2002, Nr. 34 (26). P. 15-21.
65. Juodka R. Lizingo teisinių santykių reguliavimas naujajame Civiliniame kodekse. Problemos ir praktiniai klausimai// Justitia. 2000, Nr. 4-5. P. 31-34.
66. Mizaras V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą// Justitia. 2000, Nr. 1-2 (43-44). P. 3-15.
67. Amembal S. P. Leasing's Evolution A Guide to Strategic Decision Making, http://www.globalleasingresource.com/articles/leasings_evolution, prisijungimo laikas 2012 08 12.
68. Backround to the preperation of the unidroit model law on leasing, International Institute for the Unification of Private law, Rome, <http://www.unidroit.org/english/modellaws/2008leasing/background-modellaw.pdf>, prisijungimo laikas 2012 08 11.
69. Wang Lei A Legal Anglysis of Financial Leasing// Cross-cultural Communication, 2011, Nr. 2. P. 131-137.
70. Wells R. G, Curry J. T Protecting the Aircraft Lessee's Quiet Possession Right under the Cape Town Convention // Bloomberg law reports, 2009, <http://www.debevoise.com/files/Publication/2489ac61-c341-487d-8542-7f5a138b17ad/Presentation/PublicationAttachment/36539496-38dc-47ac-a3e1-38a04ff74e7d/ProtectingTheAircraftLessees.pdf> , prisijungimo laikas 2012 12 11.

Kiti informacijos šaltiniai

71. [http:// www.lrinka.lt/](http://www.lrinka.lt/) Lietuvos laisvosios rinkos instituto internetinis tinklalapis (http://www2.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/pastabos_del_lietuvos_respublikos_civilinio_kodekso_projekto_sestosios_knygos_prievoliui_teise/1953 (prisijungimo laikas: 2013 01 06, 14:56))
72. <http://www.lba.lt/> Lietuvos bankų asociacijos internetinis tinklalapis (http://www.lba.lt/go.php/lit/2011_m._/2429 (prisijungimo laikas: 2011 12 14, 18:21))
73. www.docstoc.com/ Internetinis tinklalapis, kuriame įdėti Dr. Rafael Castillo – Triana komentarai dėl Pavyzdinio įstatymo dėl lizingo teisės modelio rengimo proceso (<http://www.docstoc.com/docs/50319409/Comments-to-Unidroit-Model-Law-on-Leasing>, prisijungimo laikas 2013 01 25, 10:05).

SANTRAUKA

Pagrindinės sąvokos: *lizingas, finansinis lizingas, lizingo davėjas, lizingo gavėjas, finansinio lizingo sutarties reglamentavimas Tarptautinės privatinės teisės unifikavimo instituto priimtuose tarptautiniuose dokumentuose: 1988 m. gegužės 20 d. Otavos konvencijoje „Dėl tarptautinio finansinio lizingo“ ir 2008 m. Pavyzdiniame įstatyme dėl Lizingo teisės modelio įstatymo.*

Šiame magistro baigiamajame darbe tyrinėjama finansinio lizingo sutartis. Analizuojama jos samprata, prigimtis mokslinėje doktrinoje, Lietuvos Respublikos teisės aktuose, teismų praktikoje, šiuo metu Tarptautinės teisės unifikavimo instituto priimtuose aktualiausiuose finansinį lizingą reglamentuojančiuose tarptautiniuose teisės aktuose: 1988 m. gegužės 20 d. Otavos konvencijoje „Dėl tarptautinio finansinio lizingo“ ir 2008 m. Pavyzdiniame įstatyme dėl Lizingo teisės modelio. Išskiriamos lizingo sutarties rūšys, jų pasireiškimo formos. Išsamiau magistro baigiamajame darbe tyrinėtos dažniausiai praktikoje pasireiškiančios lizingo rūšys. Aptariami bei išskiriami specifiniai finansinio lizingo sutarties bruožai: identifikuojamos šios sutarties subjektų, objekto (dalyko), šalių tarpusavio teisės ir pareigos, taip pat iš šios sutarties kylantys civilinės teisinės atsakomybės aspektai. Analizuojant šio teisinio santykio struktūrą išskiriamos tik šiai sutarčiai būdingos ypatybės. Šios ypatybės ištirtos mokslinėje doktrinoje, Lietuvos teismų suformuotoje jurisprudencijoje. Taip pat atskirai išanalizuotos šios sutarties ypatybės Lietuvos teisėje reglamentuotame finansinio lizingo modelyje, tiek 1988 m. gegužės 20 d. Otavos konvencijoje „Dėl tarptautinio finansinio lizingo“ ir 2008 m. Pavyzdiniame įstatyme dėl Lizingo teisės modelio. Išskirtų finansinio lizingo sutarties ypatybių pagrindu finansinio lizingo sutartis atribojama nuo kitų panašių civilinių sutarčių: nuomos, pirkimo – pardavimo, išperkamosios nuomos, vartojimo kredito, paskolos sutarties. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados ir pasiūlymai, rekomendacijos.

The Financial lease: conception, peculiarities and the place in the system of legal contracts

SUMMARY

Key words: *leasing, financial lease, lessor, lessee, the legal regulation of leasing in the The International Institute for the Unification of Private Law drafted international documents: Unidroit Convention on International Financial Leasing (1988, Ottawa) and The model law on leasing (2008, Rome).*

In this master thesis is examined the contract of financial leasing. In this thesis is analyzed the conception, the legal nature of financial leasing in the doctrine, lithuanian legal acts, lithuanian case – law and in the most nowadays relevant international legal acts which are drafted by The International Institute for the Unification of Private Law: Unidroit Convention on International Financial Leasing (1988, Ottawa) and The model law on leasing (2008, Rome). Moreover there are determined the types of leasing, the forms of their performance. In this thesis are in detail analyzed the most often occurred types of financial leasing in practise. The specific features of financial leasing are discussed and distinguished: there are identified the parties, the object, the rights and obligations, arising between the parties of the financial leasing also the aspects of civil legal liability which arise from this contract. During the analization of the content of financial leasing legal relationship are identified the specific features of this contract. These features are analyzed in the doctrine, Lithuanian legal case-law. Also the special features of financial leasing are analyzed in the lithuanian legal model of financial leasing, in the Unidroit Convention on International Financial Leasing and in The model law on leasing. By the identified specific features of financial leasing the financial leasing is delimited from other similiar civil institutes: lease, sale – purchase, hire – purchase, crediting, loan. At the end of the master thesis are presented the conclusions and suggestions, recommendations.